

Azzam Al-Ahmed: "Israelek beti xaxatu du Palestinako barne gatazka"

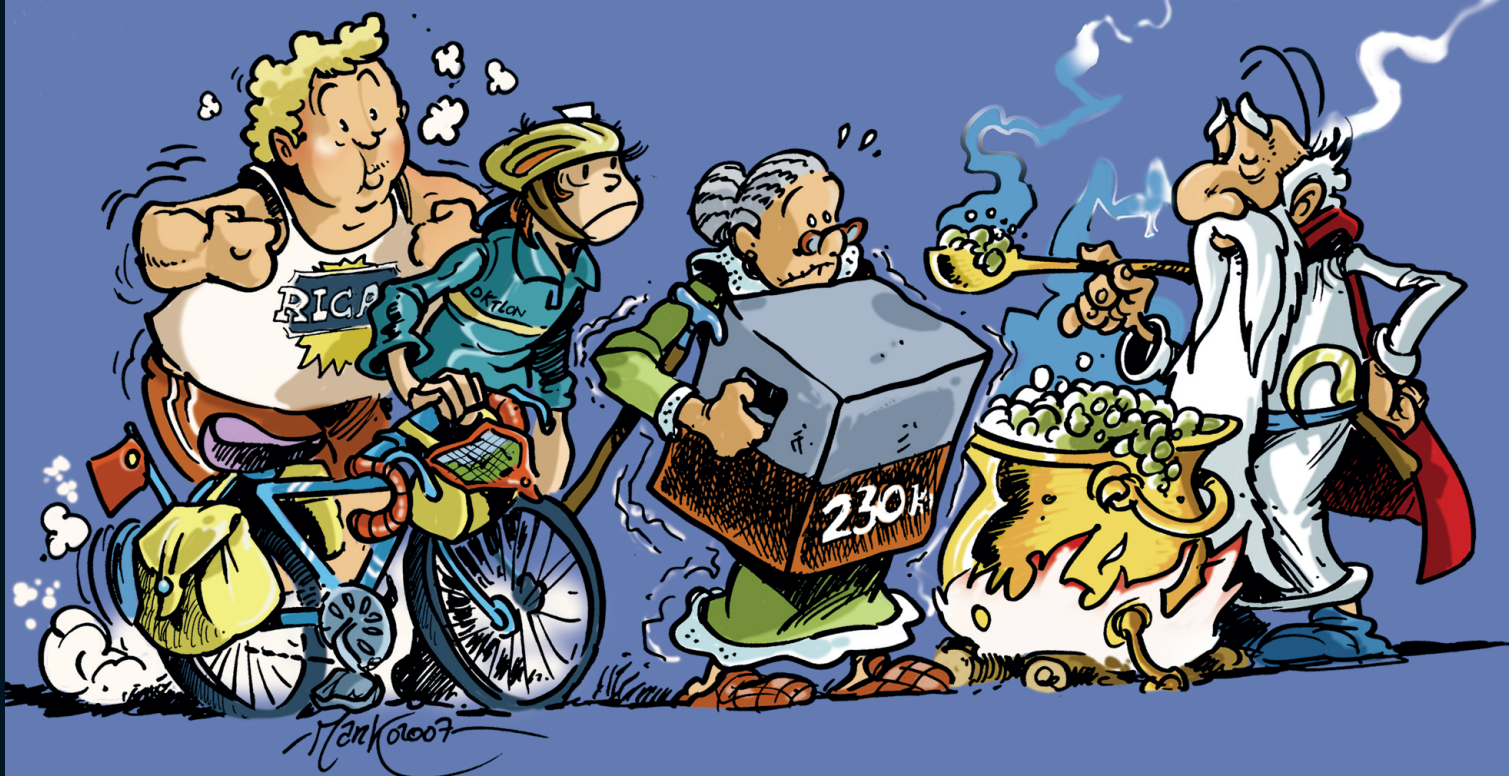

ARGIA

2007ko ekainaren 17a | LXX. urtea | 2.093 zenbakia | 3,60 euro

Profesional ez direnen dopina

Su-etena bertan behera
Ezinezko negoziaketaren ametsa

Europako hegazkin laborategi puntakoena, Araban

Marc Biosca
Euskal eta katalan
kantagintzaz
hizketan

ARGIA aldizkariaren interneteko bertsioa berri du.

ARGIAk multimedia mundura egin du salto: bideoak, audioak, argazki galeriak...

Hemendik aurrera, aldizkaria irakurtzeaz gain, entzuteko aukera ere izango duzu.

**entzun
ARGIA
aldizkaria**

www.argia.com/argia-astekaria
sar zaitez eta piztu entzungailuak

Pertsonaia

- 11 René Canjura:** "El Salvadorren errepresioa aplikatzen segitzen dute". Miel A. Elustondo.

Gaiak

- 22 Ernioko kablea, baserriko ingeniari lana.** Urko Apaolaza.

Iritziak

- 25 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
26 Angel Erro. Ttakun (h)errenka.
27 Luparekin. J. Barandiaran. Hiru perla ez polit(iko).
28 Jexux Mari Ariznabarreta. Aukera bakarra: hondatutakoa berreraiki.
Edu Zelaia. *Cogitas ergo es.*
29 Imanol Alvarez. 30 urte eta gero... hau!
Joxemari Ostolaza. EH Bai.
30 Jon Maia. Bertso berriak. Gure treguari jarriak.

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

Erdiko kaiera

- 35 Jose Inazio Basterretxea:** "Komunikazioa eteten denean, bizitza komuna eteten da". Mikel Asurmendi.
37 Argitalpenak. Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
40 Ezpalak. Jon Torner.
42 Denbora-pasak. Ana Zambrano eta Kike Amonarriz.
44 Ihesi: Orio, herria eta errio. Iñaki Iturain.
48 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua, Jakoba Errekondo eta Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

- 51 Su-etenaren amaiera.** Xabier Letona.
53 Frantziako hauteskundeak. Mikel Asurmendi.
54 Prozesua bururaino eramatea beste aukerarik ez dago. Mikel Asurmendi.
57 Miñaoko hegazkin laborategia Europan aitzindari. Daniel Udalaiz.
60 Marokoko tea eta euskal gramatika. Itsaso Ibarra.
62 Bero-beroan. O. Irureta eta J. M. Arregi.

06 | Dopina | Onintza Irureta

Eliteko kirolarien dopin kasuak ezagutu ditugu, bat baino gehiago. Kirola lanbide ez duten kirolariak ordea zertan ari ote dira? Euskal Herrian ikerketa askorik ez da egin, baina kirol munduko hainbat eragile, medikuak tartean, kezkatuta daude dopina erabiltzearen kultura gizartera zabaldu delakoan.

05 | Deabruaren abokatuak. 31 | Marc Biosca Mikel Astarloza Kike Amonarriz

64 | Net hurbil Pello Zubiria 66 | Azkena Mikel Irizar

16 | Azzam Al-Ahmed | Amets Arzallus

Palestinara Amets Arzallus kazetariak eta Txomin Txueka argazkilariak egin duten bidaiaren bigarren erreportajea eta elkarrizketa. Palestinako lehen ministro-ordearekin herriaren geroaz, Israelez, Husseinez eta AEBez aritu ziren, besteak beste.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estitxu Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Jon Artano, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Mikel Garcia eta Onintza Irureta. Dokumentazioa: Garbiñe Ubeda. Argazkilaria: Dani Blanco. Produzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo eta Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Nere Armendariz, Urko Vivar. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde, Aloña Sorraluze. Bezeroen harrera: Olatz Korta.

Argitalpenak: Arantza Egaña, Alai Zubimendi. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta, Lore Agirrezabal, Naiara Irureta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 130 euro. Ipar Euskal Herria: 160 euro. Espainia: 130 euro. Beste atzerriak: 165 euro. Airez: 260 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko irudia: Marko.

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
diruz lagundua

Gipuzkoako Foru Aldundia

Latxun111

Datorren asteko ARGIArekin

Biktimak euskal gatazkan

Mahai-ingurua

Emilio Lopez Adan

Medikua eta analista politikoa.

Jonan Fernandez

Baketik-eko zuzendaria.

Txema Urkijo

Eusko Jaurlaritzako
Terrorismoaren Biktimei
Laguntzeko Zuzendaritzako
aholkularia.

Julen Arzuaga

Giza Eskubideen Euskal Herriko
Behatokiko koordinatzailea.

Iritzi artikuluak

Fabian Laespada

Euskal Herriko Bakearen Aldeko
Koordinakundearen kidea.

Jesús Biurrun

EHUko psikologia irakaslea.

Julen Arzuaga

Emilio Lopez Adan

Jonan Fernandez

Txema Urkijo

Biktimaren izaera eta definizioa.

Biktimen errekonozimendua.

Biktimen kategoriak: lehen eta bigarren mailakoak ote?

Errekonziliaziorako eta elkarbizitzarako oinarriak.

• DEABRUAREN ABOKATUA •

“Txirrindularia izatea ez da osasungarria”

Mikel Astarloza | Sanpedrotarra

Aitak arraunlari izaten uzten ez ziolako hasi zen bizikletan. Geroztik neska lagunarekin baino gehiagotan egin omen du lo Iñigo Chaurreau lehengusuarekin. Errepidea laranja ikusten du orain. Pentsa, semaforoetan ere ez ei da gelditzen!

SUSTRAI COLINA

Argazkia: Dani Blanco

Zu zara famoso?

Nire palmaresak erakusten duena baino ezagunagoa naiz. Txirrindulari bat ez da bere palmaresa bakarrik, eskaintzen duen irudia baizik.

Horregatik ez zarete politikoki bustitzen?

Orain arte Frantzia egon naiz baina banekien noizbait EAJrekin lotzen den Euskaltelen edo PPkatzat jotzen den Illes Ballearsen egon nintzekeela. Horregatik onena isilik egotea da.

Ez esan Espainiako txapelketa irabaziz gero...

Herrialde bateko txapelketa irabaziz gero haren maillota eraman behar!

Hori dopinaren itzala baino gogorragoa da!

Ni saiatzen naiz itzal horretatik at bizitzen baina zaila da. Batez ere, goizeko 6:00etan banpiroek esnatzen zaituztenean. Amorrutik handia ematen du.

Baina hain zarete insolidarioak...

Zeharo. Nahiz eta itxuraz denak lagun onak izan bakoitzak bereari begiratzen dio.

Euskal medioek Euskalteli baino ez diote begiratzen.

Egia da badaudela txirrindulari batzuk baztertuak daudenak, baina ez dakit atzerrian ibiltzeagatik den. Agian hortaz arduratzen ez direlako da.

Edo Berrian zutaberik ez daukatelako...

Badirudi txirrindulari izateagatik ezin duzula idazten jakin. Nik onartzen dut ikasle oso txarra nintzela baina horrek ez dauka zerikusirik idazteko gogoarekin.

Goizero baskularekin esnatzen zaituztetela jakingo balute!

Taldean obsesio handia dago pisuarekin. Goizero medikua logelara sartzen zaigu, baskulan jarri, eta pisatzen dugunaren arabera aurpegi ona edo txarra jartzen du.

Gose aurpegia ikusten dizut.

Gosea pasatzea, nahi dudak guztia ez jatea, horixe da gehien kostatzen zaidana. Bizikleta gainean gustura sufritzen dut baina mahaian...

Eskerrak kirola egitea sana den!

Txirrindulari izatea ez da osasungarria. Ni kontzentrituta nago egunero 200 kilometro egitea gorputzarentzat txarra dela.

Aizu, atsedan hartzeko ere ordaintzen dizute.

Eguneroko entrenamendua, otorduak, loa, masajea... Hogeita lau orduz gara txirrindulari.

Horregatik egiten duzue sarri-sarri izara garbieten lo.

Ez dakit hori ona edo txarra den. Etxera iristen zarenean baloratzen duzu zein ederra den etxean egotea.

Lanbide ederra aukeratu duzu ba!

Pentsa, Euskalteko sekulako fakturak ordainduz mantentzen ditut harremanak!

Azken modako segapotoa, MP3-a, Play Station-a... Pijo samarrak ez ote zareten...

Gure egunerokotasuna da. Bizikletan ibiltzeak lelotu egiten gaitu. Burbuila batean bizi gara.

Ongi etorri errealtatera!

Argi ibili beharra dago. Ez gara munduko zentzua eta bizitzak bere martxan jarraitzen du. ■

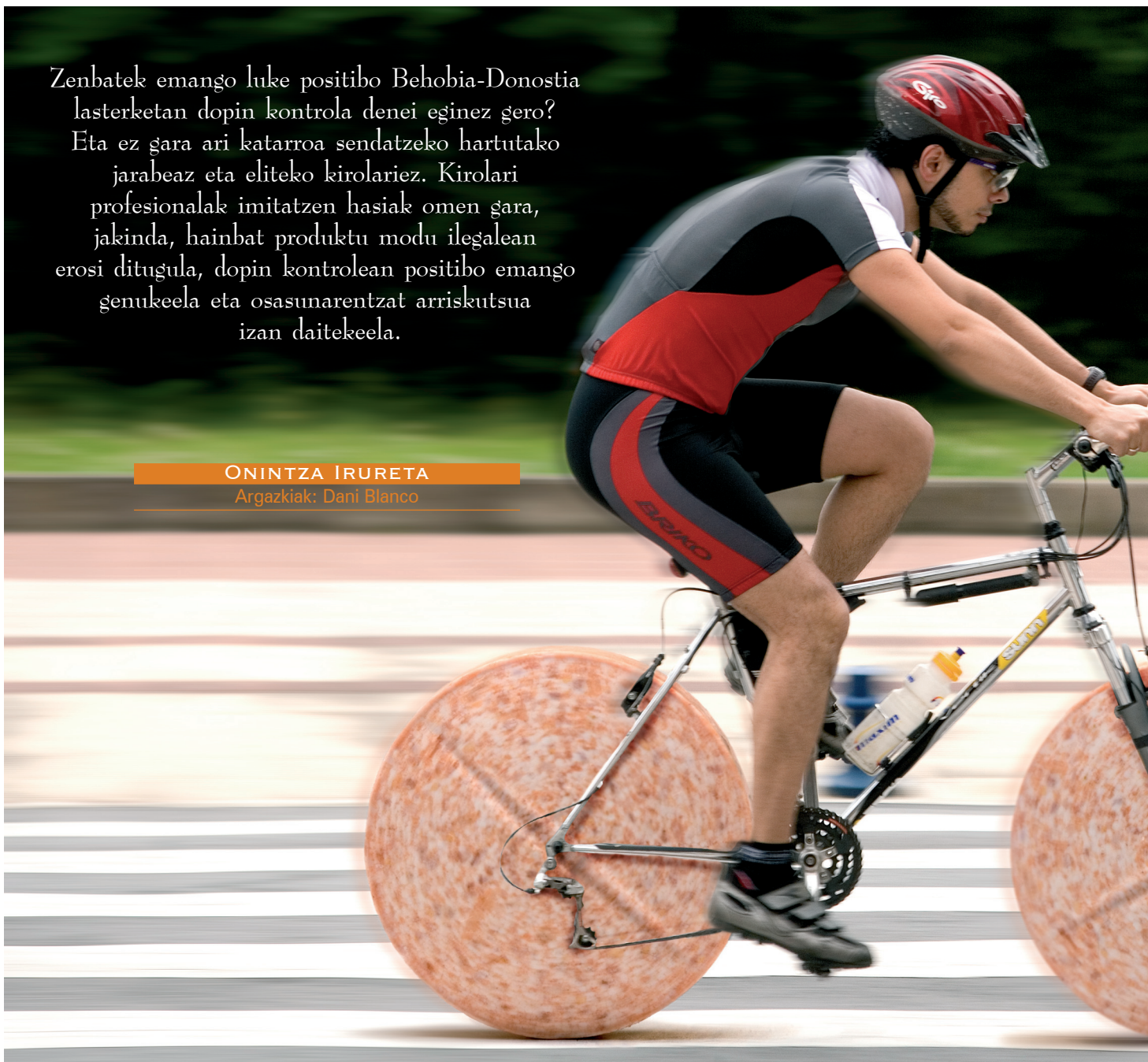
Dopina

Zuk ez al zenuke positibo emango?

Zenbatek emango luke positibo Behobia-Donostia lasterketan dopin kontrola denei eginez gero? Eta ez gara ari katarroa sendatzeko hartutako jarabeaz eta eliteko kirolariez. Kirolari profesionalak imitatzen hasiak omen gara, jakinda, hainbat produktu modu ilegalean erosi ditugula, dopin kontrolean positibo emango genukeela eta osasunarentzat arriskutsua izan daitekeela.

ONINTZA IRURETA

Argazkiak: Dani Blanco

HOZKAILUAN zituen poto haiek zer ziren behin baino gehiagotan galdetu zion amak Anderri —izenik ez du eman nahi eta guk aldatu diogu—. Gauza garbirik ez zion erantzun. Ander txirrindulari profesionala izan da duela gutxi arte. Ez diogu galdetu profesional izan den garaiaz, aurreko urteez baizik. Lau urte egin zituen amateurretan eta orduan hasi zen dopina liratekeen produktuak hartzen: efedrina, kortikoidak, testobiron depot, EPO eta hazkunde hormona, besteak beste. Ez zen fio Interneteko salmentaz eta Euskal Herriko, Frantziako eta Portugalgo farmazietan lortzen zuen erostea. Halako batean botikari “despistatu”ren batek

errezetarik gabe ematen zion behar zuena eta beste batzuetan, berak zeuzkan errezeta falsuak. Profesional izateko ilusioz beteta, nola prestatzen zuen edabe magikoa? Txirrindulari profesionali galdetuta.

Iñaki Arratibel kirol mediku tolosarrari (Gipuzkoa) galdetu diogu ea kontsultara substantzia dopantei buruz galdezka joaten zaizkion. Hainbat adibide eman digu: suhiltzaile sartzeko probetarako EPO hartuko zuela esanez etorri zitzaiona bata. Beste behin bi kulturista joan zitzaizkion arazo muskularrekin. Odol analisisien emaitzak ez ziren onak izan, besteak beste, testosteronarik ez zuten. Aitortu zuten esteroide anabolizanteak erabili zituztela. Txirrindulari bat egoera antzekoan joan zitzaion. Beste kirolari batek substantzia dopatzaileen konbinazioa pentsatuta zeukan eta Arratibelengana joan zen konbinazio hark osasun arriskurik zuen jakiteko. Arratibelek esana: “Askok galdetzen didate ea zer edo zer har dezaketen, esate baterako, Behobia-Donostia lasterketa hurbil denean. Eta nik galdetzen diet ea zer esan nahi duen ‘zer edo zer’ horrek. Lotsarik gabe galdetzen dute”. Adibideren bat edo beste aipatu dugu, baina esan al daiteke substantzia dopatzaileak asko zabaldu direla gure artean, batik bat kirolari amateurren artean? Erantzuna ez da erraza.

Hasteko, Euskal Herrian ikerketa gutxi egin da eta beraz, ezin emaitzarik eskaini. Datu aipagarri bakarra inguratu dugu Oreki Fundazioko kide eta kirol mediku Jose Manuel Gonzalez Aramendi zumaiaarraren (Gipuzkoa) bidez. Gipuzkoako Foru Aldundiak diruz lagunduta Oreki Fundazioak eta Deustuko Unibertsitateak 2006an ikerketa soziologikoa egin zuten: “Gipuzkoako kirolari gazteen balore, ezagutza eta jarrerak dopinari buruz”. Federatu gazteei egindako galderetako bat hauxe izan zen: “Ahaztu dopin kontrolaz. Nahiz eta bizitza arriskuan jarri, behin eta berriz dopatuko al zinateke txapelduna izateko?”. Txirrindularien %20k baietz erantzun zuen, eta arraunlarien eta pilotarien %14k ere bai. Ikerketak urri, iritziak ugari. Gonzalez Aramendi oso kezkatuta dago dopinaren kultura kirolari gazteen artean hedatzen ari delako: “Coca Cola eta Mc Donalds-ak bezala, hau ere Amerikatik etorri zaigu. Batetik, han zientzia eta teknologia askoz garatuago daude, eta bestetik, neurri sozial serioak hartzen ari dira. Duela hogeitaz geroztik, munduan egiten ari diren ikerketek erakusten digute substantzia eta metodo dopatzaileak ez direla kasu isolatuak. Kirol askori eragiten diete eta poliki-poliki kirolaren kulturen sartzen ari dira, eta ez naiz eliteko kirolaz ari”. Gipuzkoar gazteei egindako inkestan ateratako emaitzak asaldagarriak iruditzen zaizkio Gonzalezi. Amerikako Estatu Batuetako, Kanadako eta

Gazteak anabolizanteen kontsumitzaile

✓ **Kanada, (Melia, 1996):** Kanada osoan egindako ikerketaren arabera, gazteen %2,8k (80.000 ikasle) esteroide anabolizanteak hartu zituen. Horietatik %29,4k xiringa bidez eta hiru-tik batek albokoari eman zion xiringa bera.

✓ **Massachussets, AEB. (Faigenbaum, 1998):** Hiri hartako 9-13 urte arteko mutilen %2,6k eta nesken %2,8k adierazi zuen esteroide anabolizanteak hartu zituela gihar gehiago izateko, indartsuago egoteko, kirol errendimendua hobetzeko eta hobeto sentitzeko.

✓ **Frantzia (1997):** Milioi bat gaztek aitortu zuen dopatzen zela.

✓ **Gipuzkoa (Oreki Fundazioa-Deustuko Unibertsitatea-Foru Aldundia, 2006):**

✗ 15-22 urte arteko kirolari federatuei egindako galdera: "Ahaztu dopin kontrolaz. Nahiz eta bizitza arriskuan jarri, behin eta berriz dopatuko al zinateke txapelduna izateko?". Txirrindularien %20k baietz erantzun zuen, eta arraunlarien eta pilotarien %14k ere bai.

✗ % 90ak ez zekien esteroideen, estimulatzaileen, kortikoideen eta EPOaren albo ondorioak zeintzuk diren.

Elikadura eta energia osagarrien industria

✓ Estatubatuarek 1999an ia 9 milioi euro gastatu zituzten osagarrietan. Populazioaren erdiak kontsumitzen zituen eta kirolarien hiru-laurdenak.

✓ **Nazioarteko Batzorde Olinpikoa, Elikadura Osagarriak eta Dopina, (2002ko ikerketa).** Herbeheretan aztertutako 31 produktutatik 8k substantzia debekatuak zituen, AEBetako 240tik 45ek eta Alemaniako 129tik 15ek.

Frantziako hainbat datu (begiratu goiko koa-droan) eskaini digu datorkiguna edo "zergatik ez?" hemen daukaguna azaltzeko.

Arratibelek zein Gonzalezek kirol amateurreko dopinaren bereizgarri bat aipatu digute: eliteko kirolariak dopin kontrolak ditu eta bada-ki tranpa egiten ari dela. Elitean ari ez denak bada-ki dopin kontrolik ez dagoela eta beraz, ez du araudirik hautsiko. Osasunaz ahaztu da ordea, eta batzuetan gezurra badirudi ere, eliteko kirolarien osasuna kontrolatuago dago alboan aditurik ez duen kirol zalearena baino.

Dopinari esker kirolari arruntak lehiaketan albokoa baino hobea izan nahi du edo eliteko kirolaria imitatu. Eta dopinari esker, kirolari izan gabe, halakok hondartzan gihar ederrak erakutsi nahi ditu edota AEBetako hainbat auzotan gertatu den bezala, kaleko borrokatarako primerako prestaketa dela konturatu dira

Hainbat kirolari amateurrek produktu dopatzaileak hartzen ditu errendimendu handiagoa izateko, baina batzuetan irudi kontuagatik hartzen dira.

bandak. Arratibelek esana: "Lanerako kokaina, lo egiteko lasaigarriak, goizean pilula pizgarriak. Kirolerako ere bai".

Interneten erosi dut Deca 200 anabolizantea

Erraza dago substantzia dopatzaileak erosten. Arratibelek hiru iturri aipatu dizkigu: Internet, kontrabandoa (Errusiatik, Argentinatik...) eta kasuren batzuetan farmazia eta ospitaleak. Gonzalezek ere segituan aipatu digu Internet: "Google bilatzailean idatzi *sport suplement* eta las-ter iritsiko zara nahi duzun tokira. Merkatu 'librea' ere hor dago, gimnasioetan, kirol denden-tan eta belar dendetan. Eta merkatu 'beltza', kirol munduko jendea dabil salerosketan".

Deca 200 esteroide anabolizantea erosteko saioa egin dugu Interneten. Esteroideak nork hartu ohi dituen eta albo ondorioak zein izan daitezkeen aipa dezagun erosketarekin aurrera segi aurretik. Kirolariak esteroide anabolizanteak hartzen ditu gihar bolumena irabazteko, batik bat indarra, potentzia eta abiadura erabakiorrak diren kirolean. Albo ondorioak asko

Txirrindularien esperimentuak sarean

Sirhcar-ek Interneteko foro batera jo du aholku eske –foro hauetan ohikoa ezizena erabiltzea da eta horrela-ko gai bati buruz arituta zer esanik ez–. Bi ordu inguru-ko bizikleta probetan hartzen du parte eta errendimen-dua hobetzeko laguntza eskatu du. Orain zer hartzen duen azaldu du: efedrina leval pilulak, kodeina eta ven-tolin. Tribulus eta 12 bitamina (zimadoce) hilabete luzez hartua da.

Batek baino gehiagok eman dizkio gomendioak Sirhcar lagun ezezagunari. Forokideen arteko truke luzea ezin dugu hona ekarri eta laburpentxoak egingo dugu. Oxandrolonari (anabolizantea) buruz hitz egin dute asko, ea ona ala txarra den. Sirhcaren ustea zen oxandrolona onena, garbiena eta hobetzen gehien lagundu diezaiokeena zela. Xabier izeneko batek erantzun dio ziklista profesional batek esan zuela oxandrolona ziklistentzat anabolizanterik txarrenetakoa dela.

Sirhcar gustura dago Xabierren azalpenekin eta winstrolari (anabolizantea) buruz eta triamcinolonari (kortikoidea) buruz galdetu du. Xabierrek dopaminergikoen (adrenalinaren pareko estimulantea) gaia atera du. Bera eta beste txirrindulari batzuk frogak egiten ari omen dira. Ez du asko kontatu nahi, goizegi delakoan. Hala ere, aipatu ditu aldeko zein kontrako ondorioak. Aldekoak: apetitua galdu dute eta erresistentzia aerobikoa irabazi. Ondorio txarrak: zorabioak, botalarria, ondoeza, haluzinazioak –lagunari LSDaren antzeko efektua nola egin dion kontatu du–. Gauza garbirik esateko goizegi dela errepikatu du Xabierrek, baina uste du erresistentzia kiroletarako lagun handia izango dela, dosia da asmatu behar duen gauza bakarra. Berak informazio “asko” du winstrolari buruz, kortikoi-deei buruz, testosteronari buruz... eta Sirhcar aholka-tzen segi du.

izan daitezke dosiaren, erabilera denboraren eta konbinazioen arabera: azalean, garunean, liseriketan, immunitatean, sexu organoetan... kontsumitzeari utzitakoan lehenera itzultzeko moduko arazoak sor daitezke. Beste ondorio batzuek ez dute atzerabiderik izaten: hipertentsio larria, gibelako tumorea, emakumeen ahots aldatzea...

Orain segi dezagun erosketarekin, hobeto esan saiakerarekin –bukaeraraino iristen utzi badigute ere–, ez baitugu erosi lege aris- kurik ez izatearren. Izan ere, ez da erraza jakitea noiz den legala edo ilegal erosteketa. Farmazian erre- zeta behar da erosteko, baina Interneten? Gonzalezek sareko lege hutsunea aipatu digu. Sartu gara beraz, www.steroid.com web gunean eta bertan jartzen du bisita gehien jasotzen dituen anaboli- zantei buruzko gunea dela. Ber- tako kanalek honelako izenburuak dituzte: “Erosi esteroideak”, “Esteroiden dieta eta Fitnessa”, “Esteroiden orde- zko legalak”, “Odol analisi konfidentzia- lak”, “Sendagileak errezetatutako esteroideak”, “Albo-ondorioak”, “Merkatu beltzeko esteroi- den prezioak”, “Esteroidak injekzio bidez”...

“Erosi esteroideak” izeneko atalean sartu gara eta hara hor oharra: “Esteroidak eroste- oso arriskutsua izan daiteke! Mesedez, jakin ezazu esteroideak erosteagatik kartzelara joan zaitezkeela, lana gal dezakezula, etxe komertzia- lek nahita batzuetan eta nahigabe besteetan, zuk jakin gabe esteroideak dituzten produktuak sal diezazkizuketela. Guk biderik seguruena- k aurkitu ditugu arrisku oso gutxirekin emaitza

handiak lortzeko! Gogoratu seguru egoteaz eta osasuntsu izateaz!”.

Web gunean atzera eta aurrera zabiltzala, kontraesanak noiznahi irakurriko dituzu: “Itsa- sontziz bidalketa”, “Ez duzu errezetarik behar”, “Odol analisisia sendagilearengana joan gabe!”, eta handik pixka batera, esteroideak erabili baino lehen sendagileari galdetze- ko dio eta ez direla 18 urtetik beherakoek erabiltzeko. Berriz ere eraso ordea: “Bidalketa eta Fak- turazio diskretua”.

Esteroiden zakuan izen hauek aurkitu ditugu, besteren artean: klenbuterol, dianabol, winstrol depot, testosterona, nolvadex, haz- kunde hormona (HGH), deca durabolin. Argazkietan ageri zaizki- gun marken potoetatik Deca 200 aukeratu dugu eta klikatu eta beste web gune batera eraman gaitu: www.roidstore.com web gune horretan egin dugu Deca 200 eros- teko imintzioa. Esteroiden anaboli- zante hori atleta zein kulturisten kutunenetakoa

izan omen da hamarkadatan eta edozein ziklo –denboraldi batean esteroideak erabiltzea da zikloa– egiteko balio omen du. Esteroiden anabo- lizante oso potentea dela jartzen du web guneak eta oso kontuz ibiltzeko. Argibideak irakurri eta gero erosteko prozesua abian jarri dugu eta di- da batean iritsi gara bukaeraraino. Deca 200 potoa 100 dolarretan (74 bat euro) saldu digute, bidal- keta gastuak 10 dolar dira. Txartelarekin zein txe- kearekin ordain dezakegu. Datu oso arruntak eskatu dizkigute: izen-abizenak, e-posta, etxeko helbidea, telefonoa eta kito. Edozein web gune- tan liburu erosi izan bagenu bezalaxe.

“Askok galdetzen didate ea zer
edo zer har dezaketen, esate
baterako, Behobia-Donostia
lasterketa hurbil denean. Eta nik
galdetzen diet ea zer esan nahi
duen ‘zer edo zer’ horrek.

Lotsarik gabe galdetzen dute”

Iñaki Arratibel, kirol medikua

Quebrantahuesoserako energia osagarrien tratamendua

Energia osagarrien eta dopinaren arteko muga lausoaz (batzuen ustez) aritu gara erreportajeon. Honakoa Iñaki Arratibel medikuak Quebrantahuesos bizikleta lasterketa famatua prestatu nahi izan zuen zikloturista bati egindako tratamendua da.

32 urteko gaztea futboleko, atletismoan eta triatloian ibilia zen eta lau urte zeramatzan zikloturismoan. Abenduan hasita, astean lau-bost entrenamendu egiten zituen eta 5'45" ean egin nahi zuen lasterketa. Hala bukatuko balu lehenengo hamarretan sartuko litzateke.

✓ Tratamenduaren lehenengo fasea: Odol analisien emaitzen ondoren: Burdina, Orotatos Alemanes Hierro (Nature's Plus), hemograma igotzeko Trofalgon kapsulak eta indarra lantzeko ITP muscle tabs. Guztiak ahoz hartzekoak.

✓ 2. fasea: entrenamenduak gogortzen eta luzatzen hasi dira.

- Arginina + Ornitina edo Potenciador 5 gr edo Argi+

- Bitamina B konplexua: Hidroxil B12-B6-B1

- Antioxidanteak: A, B, C bitaminak

- Konplexu bitaminikoak

Nahi izanez gero injekzio bidez: Glutathione (Tationil), bitamina B12, Arginina eta Ornitina (Ipoazotal, Ornecetil, Arginina plus)

✓ 3. fasea: lasterketa aurreko azken fasea: barra energetikoak, entrenamendu edo lasterketa ondorengo karbohidrato eta proteinen preparatuak (edozein fasetan erabiltzen dira errekupeartzeko), kafeina edo taurina eta glukosaren kontzentratuak, lasterketan hartzeko.

Muga non dago?

Kirol amateurraren eta substantzia eta metodo dopatzaileen arteko harremanaz aritu gara orain arte, hau da, auzoko zikloturistak Quebrantahuesoserako hartu duen EPOaz. Bi "bekatu" egin ditu kirolariak: dopin kontrola eginez gero positibo emango luke eta poliziak produktu hori nondik atera duen galdetuko lioke, sendagilearen esanetara ez bada behintzat, Interneten edo merkatu beltzean erosia izango delako.

Bada beste esparru bat ordea, sendagileen artean eztabaida sortu duena: elikadura osagarriak, energia osagarriak (laguntza ergogenikoak), errekupeartzekoak, gantz erretzaileak... osagarrien industria, alegia. Horien kontsumoak Gonzalez sendagilea asko kezkatzen du. Teorian produktu legalak dira, dopin kontrolean ez lukete positiborik emango eta ez dute osasun arriskurik. Halaber, sendagile honen ustez, industria hori bortitza da eta ez dago ondo kontrolatuta. Kanadako Eliekagaien Ikerketa Agentziak egindako azterketaren arabera, 191 produktuetatik 4,4k baino ez zuen etiketa behar bezala jarria. Eta haxe Gonzalezek esan nahi ziguna: "Produktu horietako asko nahita edo nahigabe kutsatuta daude, hau da, zenbait kasutan hormonak dituzte ezkatuta eta beste batzuetan debekatuta ez dauden produktuak dira, baina metabolismoaren ondoren sortutako substantzia anabolizante debekatu batek sor dezakeenaren tanke-rakoa izan daiteke, alegia, osasunarentzat arriskutsua izan daiteke eta dopin

Lasterketa bukatu eta diplomak eskuan dituztela.

kontrolean positibo eman dezake". Osagarri horiek belar dendatan eta kirol dendatara apaltan dauzkagu, esate baterako. "Ez dakigu zer hartzen dugun. Erosten duenak errendimenduan aldea nabaritu baldin badu berriz erosiko du. Fabrikanteak horixe nahi du. Erosleak berriz, ez daki kirol errendimenduan onura egin diona ez dela hartu duen proteina, hormona baizik".

Eta muga non dago? Sendagileen artean iritziak denetarikoa dira. Gonzalez: "Produktu asko legalak dira, baina etikoak al dira? Goi mailakoek kirola lanbide dute, baina 15-16 urterekin, nahiz eta legalak izan, pilulak hartu behar al dituzte? Injekzioak? Lehen Olentzerok bizikleta ekartzen zien gazteei eta orain kamara hiperbarikoa! [Kamara horrek oxigeno gutxiko giroa sortzen du altitudetako entrenamenduak simulatuz. Gipuzkoan behintzat saltzen da]. Kirolariak produktuak beharrezko dituela sinestea bultzatzen da. Kultura horrek ez ote du eragiten gero produktu dopatzaileetarako jautzia?"

Arratibel ados dago orain arte Gonzalezek esandakoarekin, baina berak osagarriak eta produktu dopatzaileak argi bereizten ditu: "Jendeak guztiari txerrikeriak hartzea deitzen dio. Osagarriak ez dira txerrikeriak. Kirola gogor egin eta osasuntsu mantendu nahi izanez gero 'hartu beharrekoak' dira, janda bakarrik zaila da oreka mantentzea". Eztabaida hor dago, Arratibelek berak dio: "Kirola egiten ari zarela odol analisiek badiote ez zabiltzala ondo zer egin? Osagarriak hartu ala atsedena hartu? Hori da debatea".

Zer da kirola igerilekura doan 60 urtekoarentzat? Zer Ironmana egiten duen triatloilariarentzat? Zer asteburu denak Pirinioetatik jaitsi gabe pasatzen dituenarentzat? Osasuna, denbora-pasa, lehia, inbidia... Horien arabera etorriko dira barra energetikoak, bitamina osagarriak, kortikoidak, EPOa... ■

“Produktu asko legalak dira, baina etikoak al dira? Goi mailakoek kirola lanbide dute, baina 15-16 urterekin, nahiz eta legalak izan, pilulak hartu behar al dituzte?

Injekzioak?

J. M. Gonzalez, kirol medikua

René Canjura

“El Salvadorren errepresioa aplikatzen segitzen dute”

El Salvadorreko Nejapa herriko alkate da René Canjura. Udal hauteskunde garaian heldu zen Espainiara. Handik, Euskal Herrira. Gasteizen izan zen, elkartasun laguntza eske. Askotariko jendearekin mintzatu zen egonaldian: politikariak, boluntarioak, ikasleak... El Salvadorreko iraganaz, orainaz eta geroaz jardun zigun bere sorterriko gerran esku hartu zuen gizonak. Gerrillan lehen, herriko alkate gaur egun. Gizartearen aldeko borrokan ari da, esku huts bizi denak gutxienekoak behintzat izan ditzan: bizi hobe, duina.

MIEL A. ELUSTONDO
Argazkiak: Dani Blanco

Nortasun agiria

René Canjura (Nejapa, El Salvador, 1952). Filosofian lizentziaduna. Jaio zen herriko alkate da joan deneko hamasei urtean. Lehenago, gerrillarekin bat eginda jardun zuen El Salvadorreko gerrak iraun zuen hamabi urteetan. 1994an egin zuen lehenengo bidaia Espainiara. 1995ean, Madrileko aireportutik Gasteiza egin zuen zuzenean, Jose Anjel Cuerda alkate zen garaian. “Cuerda oso sentibera zen gurekiko. Dezente lagundu zigun. Beste udal batzuek %0,7 emanez ari zirenean, Gasteizek %1 ematen zuen”. Harrezkero hainbat joan-etorri egin du itsasoz alde batetik bestera, elkartasun laguntza eske. Hemen, hiritarren sosak bildu eta Hirugarren Mundu izenekoan diren failak zerbait konpontzen laguntzen saiatzen da. Hainbat azpiegitura dira ondorio Nejaan: Plaza España dute merkatu baten izena; ospitale bat, Tres Cantos; biblioteca bat, Alcorcon; kiroldegi bat, Vitoria-Gasteiz...

René Canjura, izen-deiturak.

Bai, “Mario”, gerrako izenez. Horrelakoxe gaitzizenak erabili genituen gerra izeneko erokeria hartan parte hartu genuen denok.

Kargurik izan al zenuen?

Borrokalari izan nintzela esaten dut nik. Banuen kargua, baina ez nintzen komandante izatera iritsi, adibidez.

Erokeria hitza erabili duzu.

Bai, uste dut gerra guztiak erokeria direla. Ez dago gerra justifikatuko duen ezer.

Ryszard Kapuscinski irakurtzen ari naiz tarteka. Dio gerra, berez, gizakiaren eta gizartearen baitan dagoen ahuldadearen adierazgarri dela. Gerran denok galtzen dugula. Gerra guztien kontrako dela. Izatez gero, defentsa gerra salbu.

Bai horixe. Saia zintezke azalpen bila, baina nik erokeriatzat definitzen dut gerra. Izan ere, hamaika bidegabekeria egiten dira gerran, ze-

nahi aldetatik datozela ere. Guk, esaterako, El Salvadorren, zera esaten genuen: “Iraultzaren izenean egiten dugun konfiskazioa da”. Baina bestek egiten bazuen, “lapurreta” zen. Non da aldea? Gure kontzepzio ideologiko-politikoaren ikuspegian, “hilketak” egiten ziren. Bestek egin, eta “krimena”. Esadazu non dagoen ezberdintasuna. Horregatik diot gerra, izan, erokeria dela. Gerrak iraun zuen hamabi urteetan jardun nuen borrokan El Salvadorren eta benetan uste dut sekula ez zela gerra egin behar. Irakeko gerra, adibidez, geratu beharra dago. Hemen abiatu zen prozesuaren berri jakin nuenean, zera esan nuen: “Ongi etorri izan bedi gerra hau gerarazteko egiten den edozein saio”. Eta kontuan hartu hemengo gerra ez dela gure herrian izan zen hura bezain latza, baina, ahal dela, inork arma bat hartzea galarazterik baldin badago, galarazi. Horrek ez du preziorik. Barajasko hori eta! Bi latinoamerikar hilik. Eta zer zuten ikustekorik hemengo gerrarekin? Erokeria bat da!

Emigrazioa

“Guri ez zaigu gustatzen salvadortar guztiak AEBetara joan behar izatea. Oso kontu larria da. European populazioa zahartzen ari da, jendeak umerik ez dakarrelako. Han, zahartu egingo gara, gaztetxo guztiak AEBetara martxa egiten dutelako. 700 lagunek alde egiten dute egunero gure herrialdetik. Sei, zazpi mila dolar beharko lituzkete AEBetara iristeko eta, aldiz, ehun dolar bildu eta badoaz! Onenean Guatemalaraino heltzen dira. Entzungo zenuen, Heriotzerako Trena. Trena ez da geratzen, jendeak abian dela hartzen du, eta abian dela jaisten da. Elbarri mordoa da ondorioa! Salvadortar askoren errealitatea da hori. Eta, okerrago oraindik, harresia jasotzen ari dira orain AEBetan. ‘Lotsaren Harresia’ diogu guk. Berlingo harresia eraitsi, lotsagarria hura ere, eta zer eta beste harresi bat jasotzen ari dira orain! Erdi Aroko kontuak zirela uste genuen, baina batzuk, gaur egun oraindik, Erdi Aroan baino atzerago bizi dira”.

Zuen kasuan, hamabi urte iraun zuen erokeriak, 85.000 hildako...

Ez dago hainbeste heriotza justifikatuko duen ezer. Askotan gure buruko bartzari begiratu behar diogu, gatazkak direla eta ez direla. Baina zergatik ez saiatu elkar ulertzen?

Erokeria hartan parte hartu zenuen...

Hamabi urteak. Eta gaur galdetuko balidate, “Egingo al zenuke berriz?”, zera erantzungo nuke: “Asko da behin. Nahikoa da”. Horregatik poztu nintzen hemen prozesua abiarazi zutela jakin nuenean. Nahiago nuke hemen hauetako politiko gutxi-asko argiek prozesua burura eramango balute. Ez naiz hemengoa eta ez dakit askorik, baina pentsaezina da inork armen bidez horrelako borroka bat irabaztea.

Konponbidea helburu, zein da oinezkoaren egitekoa?

Oinezkoa bigarren mailako aktore da. Ez du egitekorik. Izatekotan, baliteke bi aldean artean gertatzea, eta kaltetan irtetea. Bestelakoan, nik ez dut jendetzarik ikusi, armak hartu behar direla esanez aldarrika. Alderantziz, demokrazia ikusi dut, bere on eta gaitz guztiekin, bidea egiten ari dena.

Euskal preso baten amak esan zidana datorkit gogora: “Demokraziak ez du, nahitaez, justizia esan nahi”.

Eta, seguru askorik arrazoi izango du. Baina gerra baino hobea da demokrazia ez perfektu hau. Gerta liteke zu eta biok ados ez egotea, baina nolatan hasiko gara

iritzi ezberdintasunak armen bidez eztabaidatzen? Horixe da hamabi urteko gerrak irakatsi didana, ikasi dudana. Zenbait jendek burutik nagoela esango du, edo El Salvadorren esaten ohi duten bezala, “eskuineko egin zaigu”.

Esan al dizute zuri hori, eskuineko egin zarela?

Bai, jakina. Nahiz eta CIAk ordaindu kontuok. Garai berriak aztertzeke ezintasunetik ere badatoz esamesa horiek. Alferrik da mundu globalizatuan bizi garela ukatzea. Beste alternatibarik ez dugu ezagutzen. Eraiki behar dela? Baliteke. Baina, bitartean, nola bizi mundu global honetan, ezberdintasunak hain handi izan gabe? Gutxi batzuk aberatsak, eta milaka jende eguneroko ogia nondik inguratuko izerditan.

Hedabideen jabe direnek, berriz, El Salvador ondo ari dela diote. Ekonomiaz ari dira, nonbait. “El Salvador ongi doa”. Makroekonomia arrano beltzaren pare doa, goian. Baina beldurra ematen duten lekuetara jaitsi, guk esaten dugun bezala...

“Beldurra ematen duten lekuetara”...

Bai, pobrezia bizirik dagoen lekuetara. Esan-go dizut: lehengo batean azterketa batzuk egiterra joan ginen halako paraje batera, etxeak jaso nahi genituen eta. Joan eta lau gaztetxo

Elkarlan

euskaltegiak

EUSKARA IKASLEEN JAIA

Ekainaren 21ean 19:30etan KAFE ANTZOKIAN

Elkarlan sareko euskaltegiek atseginez gonbidatzen zaituzte euskara ikasleen jaira. Bertsolariak, antzerkia, musika, omenaldia, euskaldun agiriak, luntxa eta erromeria.

**ELKAR IKUSIKO DUGULAKOAN,
HARTU GURE AGURRIK BEROENA**

 Bilbo Zaharra
euskaltegia

Gabriel Aresti
euskaltegia*

 J.M. Zabala
euskaltegia · akademia

Irabazi ezazu gutxiago

“Hain gertu duzuen Afrika ere! Kontinente horren paradoera! Hori ere mundua da, eta aldatu beharra dago. Indartsuak ez dira saiatzen, eta guk saiatu beharra daukagu. Behin gure herrian esan nuena: gabon zaharra zetorren eta herriko umeei erregaloak egin nahi guk, udale-tik. Txinatarrek egiten dituzten jostailuak, bi-hiru egun irauten dutenak baina haurren ilusio direnak. 12.000 haur herrian eta ez genuen haiei jostailurik erosteko dirurik. Enpresei eskatu eta biz-pahiruk baino ez ziguten erantzun. Gainerakoek ezta erantzun ere, isil eta mutu, ezer gertatuko ez balitz bezala. Zera esan nien orduan: ‘Ehun peso irabazi beharrean, irabaz itzazue laurogeita hamar. Eman guri hamar, haurrei jostailuak erosteko’. Baina ezin sartu hori buruan. Irudi luke haien begietara gu ez garela gizaki. Logika horrek mugitzen du mundua sarritan, tris-tea bada ere”.

topatu genituen, antosin baten inguruan jarrita. Tortilla bat zuten, artozkoa, ontzi bat indabetan busti eta jaten. Ez zuten indabarik jaten, taloa busti besterik ez! Zein etorkizun dute gaztetxo horiek? Makroekonomia esango dute gero! Han badugu egunean dolar bat baino gutxiagorekin bizi denik. Askok, dolar horixe ere ez dauka. Hortaz, alferrik etorriko zaizkit niri makroekonomia kantatzen, pobrezian baino okerrago bizi denean jendea. Jakina, joan San Salvadorko Gran Viera eta hango eraikinak eta! Dotoreak, horratik! Zoragarria! Baina, atzeko aldea aztertu eta beldurra ematekoa da. Kontrasteen herrialdea da El Salvador.

Ezberdintasun sozialak itzelak omen dira...

Nik esaten dudana: “Ez dago gerra egiteko arrazoirik”, eta bestek dio: “Eta nola zuzendu egoera?”.

Gerra egiteko arrazoirik ez, borroka egiteko arrazoirik bai, inondik ere.

Bai. Gizarte borroka. Soldata duin baten aldekoa, adibidez. Han, gutxieneko soldata 150 dolarrekoa da. Baina erosketak egitera joan eta oinarritzko otarrak 500 balio dizkizu.

Eta zer sentitzen duzu Euskal Herrira etorri, Gasteiza kasu honetan, eta hemengo aberaskeria ikusita?

Poz ematen dit herri hau ikustek: lan egin duela, inbertsioak egin dituela, beste mundu bat bizitzea tokatu zaiola ikusita. Inbidia posi-

tibo moduko bat ematen dit. Nahiago nuke gure herriko ikasleek hemengoek dituzten aukera guztiak izango balituzte. Irakasle batekin mintzatu nintzen hemen lehengo batean. Gormutuen hizkuntza daki. Zera kontatu nion, nola heldu zen gure herrira brigadista bat orain dela bi urte, eta hogeita bost gormutu bildu zituela eskolan! Nik ez nekien horrelakorik. Bai, ezagutzen nituen halako eta halako gormutu, herrian ezagunak direlako eta denek iseka eta burla egiten dietelako, gaitzizzenak jartzen dizkietelako... baina argiak baino argiagoak direnak. Hitz egingo balute, akabo! Hain dira argiak, izan ere! Brigadista hark lana egin bai, baina, gero? Gobernu zentralak ez du jaiotzatiko gutxitasunak, edo geroztikakoak, zuzentzeko programarik. Hortaz? Eta Zapaterok udal hauteskundeetarako azken mitina egin zuenean ere, han zen emakumezko bat, gormutuentzako interprete lanak egiten. Hau beste mundu bat da.

Oraintxe esan duzu egia. Batetik, mundu globalizatuan bizi garela diozu. Bestetik, hau beste mundu bat dela. Ez ote da makroekonomia globalizatzen ari, berdintasun sozialak bigarren mailako lagata?

Berdintasun soziala da landu behar dugun alderdia. Hortxe dago koska. Herrialde aberatssek protesta egiten dute. AEBek, esaterako, eragozpenak jartzen dizkigu, esanez bi milioi eta erdi salvadortar daudela han lanean. Sarekadak egiten ditu. Jendea ezkutatuta bizi da. AEBetan dagoen salvadortar langilea ez du gringoak zuzenean kontratatzen, bere egoera erdizka legalizatu zuen salvadortarrak azpikontratatzan du herrikidea. Gringoak gutxi ordaintzen zion, eta azpikontratatzan duen salvadortarrak, berriz, askoz okerrago. Herrialde aberatsak ez badute funts bat abiarazten lana sortzeko, beti izango dira emigranteak. Espainiara heldu nintzenean, hogeita bost salvadortarrekin egin nuen topo aireportuan, eta ez turismoa egitera etorriak. Konbentzita nago geratzera etorri zirela. AEBek hesi beldurgarria jaso dute. Herrialde indartsuek horrela jokatzen badute, norantz doa mundu hau?

Zer du El Salvadorrek halako zigorra jasoa izateko. Hamabi urteko gerra, 85.000 hildako, sarraskia eguneroko ogi, Romero monsinorearen asasinatzea elizan, Ellacuria eta enparauen akabatzea... Zer zuten AEBek El Salvador su eta garretan iraunarazteko?

Lehen, Gerra Hotza zen aitzakia. Bateko SESB, besteko AEB. Hauek beren etxe atzeko patiotzat zeukaten El Salvador eta ez zeuden prest *status quo*a aldatu nahi zuen mugimendurik onartzeko. Ondorioz, heriotza eskua-droiak finantzatu zituzten, Romero monsi-

rea asasinatu... Eta zer egin zuen Romerok, asasina zezaten? Hurkoa maitatzea predikatzen zuen, ezberdintasunak seinalatzen zituen, ahotsik ez zutenen ahotsa zen... Horregatik akabatu zuten. Jesuiten hilketa dela eta, gerrillarion arduradunak omen ziren! Odol hotzean asasinatu zituzten. Eta, asasinatu ez ezik, gerrillari leporatu nahi izan zioten! Bonba "inteligenteak" bezala da hori. Botatzen dute eta ez dakit zenbat haur hiltzen ditu. Zer bonba eta zer inteligentzia da hori, gero! Justifikatu nahi badute, bila dezatela arrazoiren bat, baina ez dezatela uste ergelak garenik. AEBek bost milioi dolar inbertitzen omen zituen egunero El Salvadorreko gerran. Hobeko zuten azpiegituretan inbertitu izan balute! Herrialde aberatsak bildu bai, hitzarmenak adostu bai, baina bete ez, eta betearazi ere ez El Salvadorri eta beste herri askori. Eta, nirekiko, horixe da nik onartuko nukeen interbentzio modu bakarra, ezer ez dutenei onura ekarriko dien esku hartzea, eta ez "bota" agintean jarraztea. Bota militarra, alegia.

1931z gero bata bestearen ondotik heldu ziren estatu kolpeak El Salvadorren.

Lehengo batean galdetu zidaten hemen, ikastola batean: "Ba al duzue beste hizkuntzarik?". "Bai, nahua hizkuntza, baina desagertu egin zen, 1932ko sarraskiaren ondoren". Hogeita hamar, berrogeita hamar mila indigena asasinatu zituzten garai hartan. Beste asko, ezkutatu egin ziren, asasina ez zitzaizten. Indigenak ezkutatu, hizkuntza galdu. Urtean ehun, ehun eta berrogeita hamar bat animalia espezie galtzen omen da. Zer egiten da hori galarazteko? Balea galzorian, eta oraindik indartsuek eztabaidan segitzen dute, premiazko neurriak hartu gabe. Zertan gara, orde? Zer izan behar du honek? Ematen du ez dugula oroimen historikorik. Gurean, El Salvadorren, gerra ez da kontu zaharra, eta gerra aurreko errepresio bide berak aplikatzen segitzen dute.

Ba ote?

Bai. Asasinatzeak, bahitzeak... Gaur egun bestelakoak dira aitzakiak, baina lehengo lepotik burua. Hamabi gerra urte nahiko izan ez balira bezala!

ARENA alderdia (Aliantza Errepublikar Nazionalista), 89tik agintean... Egoera iraultzeko modurik ez?

Ezkerreko politikariak inteligenteagoak izango balira, beharbada. Baina ez dago itxurarik.

"Ezkerreko politikariak inteligenteagoak izango balira". Haiek. Non zaude zu?

Ezkerrekoa naiz, baina ez nago alderdi nagi-

AZKEN HITZA

Aran-mangoa

"Aran-mangoa, ez dago hori baino mango gozoagorik. El Salvadorren dauzkagun hogeitaka mango barietate artean, horixe onena. Jatorrizko okerra dago historian: Kristobal Kolonek urrea ekarri zuen; aldiz, hobeko zuen mango barietateak ekarri izan balitu, zuek jan eta zein gozo diren kontura zaitetzen! Jan dut hemen saltzen den mangoa eta zer esango dizut bada, ez du guk jaten dugunekin ikustekorik. Gurea behatzak mihizteko modukoa da! Berdin esango nizuke aguakateari buruz. Crema-aguakatea, txute-aguakatea... Zoragarriak dira".

Behartsuaren aukerak murriz

"Lehen, kafe-soroetan mango eta aguakate arbolak zeuden. Gero, inteligenteren batek esan zuen arbola haiek kalte egiten ziotela kafeari, eta erauzi egin zituzten. Bada, 70eko hamarkadaz gero gora egin zuen pobreak. Izan ere, ordura arte, nekazariak zakua hartu, finkara joan eta mangoa ekartzen zuten. Mango arbolak kafe-soroetatik kendu zituztenetik, merkatura joan behar izan zuten hura erostera; garestiago, gainera, eta sarri, ezin erosi. Errealitate horiek aldatu dute mundua, eta pobreentzako aukerak murriztu dituzte".

sietako batean ere. Kanporatu egin ninduten. FLMNkoa (Askapen Nazionalerako Fara-bundo Marti Frontea) nintzen baina azkene-ko hauteskundeetan bestelako bandera baten aurkeztu nintzen. FDR izeneko alderdia osatu genuen (Fronte Demokratiko Iraultzaile). Memoria eginez, FLMNren beso politikoa zen FDR. Batak tiroak botatzen zituen, besteak, elkartasuna bilatzen, dirua biltzen. Gordin esateko, dirua biltzen zuen, armak erosi eta batak bestea hiltzeko, ze armak inguratzen dituzunean horretarakoxe da, jendea hiltzeko.

Gogoan daukat mitin bat, aspaldikoa. Hemen-go herri batean zen, Lekeition, eta herri askotako ordezkariak ziren hizlari. Tartean, Fronte Sandinistakoa, Nikaraguan artean Somoza diktadoreak agintzen zuenean. Hark dirua eskatu zuen, itzulingururik gabe, armak erosteko.

Horrela izan da. Beharbada, balio zuen garai hartako. Gerra zegoen, ezberdintasun handiak... Gaur egun besterik da: zergatik ez dirua inguratu bakearen alde? Alegia, horrek zera esan nahi du, pobrezia gainditzea, hezkuntza, osasuna... Nahi baduzu oso erromantikoa izan ninteke. Horixe leporatu zidaten behin, "erromantikoa" nintzela. Baina erromantizismo horrek merezi du.

"Erromantikoa", beraz.

Bai. Pobrezia, hezkuntza, osasuna, etxebizitza... "Erromantizismoa". Japonen ikusi nuena: zazpi graduako lurrikara gertatu eta, zenbateko txikizioa? Leio bat goitik behera amildua. El Salvadorren, hondamendia izango zen ondorioa: bi, bost edo hamar mila etxebizitza eroriko ziren. Zergatik, lurrikararen indarra bera baldin bada? Ez dago iker-tzaile izan beharrik hor zer edo zer gaizki dagoela antzemateko. ■

A black and white portrait of Azzam Al-Ahmed, an elderly man with white hair, wearing a suit and tie, looking slightly to the right.

Azzam Al-Ahmed Palestinako lehen ministro-ordea

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

«Okupaziopean segi baino hobe dugu zerotik hastea»

Azzam Al-Ahmed Romane herrixkan jaio zen (Jenin), eta gogoan du hango olibondo bakoitza, hango meskita atzea, eta jolaserako erabiltzen zuten lur puska oro. Herritik alde egin beharrean izan zen, eta Jordanian bizi izan zen OLP (Palestinako Askatasunarentzako Erakundea) sortu eta Palestinara itzuli arte. Sei ministeriotatik pasa ondoren, lehen ministro-orde da Al Fata eta Hamasen arteko koalizioako gobernu berrian. Gobernuako bigarren gizona da, baina Haniyeh ezin denez Gazatik atera, Azzam Al-Ahmedek egiten ditu Zisjordanian lehen ministro lanak.

Amets Arzallus

Argazkiak: Txomin Txueka

Amari esan zenion haurra zinela, “ama, nik politikari izan nahi dut”?

Ez, ni etxe politiko batean hazi bainintzen. Nire aita Jihad el Moqatedeko lider bat zen Palestinan, eta etxeko kultura guztia politikoa zen. Oroitzen naiz umetan hasi nintzela egunkariak irakurtzen, eta Al Fatako kide egin nintzen zazpi urterekin. Bizitzarekin batera ezagutu nuen politika, eta eskolan geundenean ere, Zisjordanian Jordaniako parte zenean, gure bizitza bukaerarik gabeko manifestaldia zen.

Zure besoak ere ibiliko ziren harriak botatzen...

Hiru oroitzapen nagusi ditut. Lehen, eskolan nengoenean atxilotu nindutenekoa. 1964an, Burgibak Jericho bisitatu zuenean hitzaldi eza-gun bat eman zuen, eta oroitzen naiz nola manifestatzen ginen. Polizia atzetik segika etorri zitzaigun, eta lehen ogi labea zegoen leku batean gorde ginen, baina alferrik. 1966an israeldarrek Jenin inbaditu zutenean eraso gure etxe aurrean gertatu zen, eta ni soldadu israeldarrei begira egoten nintzen. Hirugarrena, 1967an, batxile-rraen nengoen eta okupazioaren lehen egunetan

manifestaldiak egiten ibili ginen, soldaduekin borrokan, eta harriak botatzen. Ordurako Al Fatako zelula bat osatua genuen Jeninen, Zisjordaniako Al Fatako lehen zeluletako bat. Nire familiako bat Al Fatako beso armatuan zebilen eta edozer gauza behar zuenean niri galdetzen zidan. Artean gaztea nintzen eta ez nuen inongo ekintza armatutan parte hartu, baina Palestinatik Jordaniara atera eta gero lana ugaritu zen, eta buru-belarri sartu nintzen borrokan.

Palestinarrak sinesten al dute politikan?

Bai, uste dut orain herriaren kontzientzia pixka bat nahastua dagoela gertatzen ari denaren eta desio duenaren artean, baina ezkorrenak ere oraindik sinesten du politikan.

Baina OLP eta Al Fata ustelkeriak jota egon direla jakina da. Gaur egun zenbatekoa da ustelkeria?

Badago ustelkeria, baina oso kopuru txikian. Eskuak zikindutakoak bi eskuz kontatzen dira goi karguen artean. Gehienak bidetik kendu genituen eta beste batzuk berak apartatu ziren. Garbi esango dut, ustelkeria guri laguntzen ziguten herriek ekarri zuten. Eta orain ere, arduratsu izateko galdetzen ari zaizkigun batzuk ustelkeriari laguntzen ari dira. Ezin nezake esan zein herri diren korruptuak hautatzen dituzten laguntzaileak, baina zenbaitek nahiago dituzte korruptuak hemen. Gu alertan gaude.

2006ko hauteskundeak Hamasek irabazi zituen, eta Al Fataki kostatu egin zitzaion hori liseritzea. Zuk nola erreakzionatu zenuen emaitzak jakitean?

Barne beldur bat sentitu nuen. Nahiz eta nire eremuan nik erraz irabazi nuen hauteskunde haietan, beldur nintzen benetako bizitza parlamentario bat egongo ote zen Hamasen garaipenarekin. Nik uste dut Hamasekoak beren garaia baino lehen iritsi direla, eta aski egoera arraroan. Israelek eta AEBek kale palestinarraren utzi duten etsipean ekarri ditu.

Esarak dio herri bakoitzak merezi duen presidentea duela. Haniyeh eta Abbas dira Palestinak merezi dituenak?

Nik uste dut Palestinak hori baino gehiago merezi duela.

Bilerak bideo konferentziaz egiten dituzue, ministro gehienak Gazatik ezin aterata bizi baitira, lehen ministroa barne. Noiz egon zinen azkena lehen ministroarekin?

Gobernua osatu zenean. Baina etengabe hitz egiten dugu telefonoz.

Gobernua koaliziokoa da, baina Palestinako kaleak ez du batasun itxura handirik, batez ere Gazan. Lelo zahar batek hala dio: "Zatitu eta garaituko dituzu". Barne gatazka osoa Israelek sortua da?

Nire ustez Israelek hasieratik parte hartu du Palestinaren barne gatazka honetan, bera egon da xaxatzen. Hamas sortu zenean ere, Rabin zen defentsa ministroa, eta berak lagundu zion Hamasi sortzen eta hazten. Orain behera bota nahi dituen azpiegitura horiek denak berak zabalduak dira.

Yasser Arafat omen zen palestinarr guztiak batu zitzaizkeen pertsona bakarra. Gaur egun, inork ez du hala-ko gaitasunik?

Ez dago Arafat bezalakorik. Arafat fenomeno bat zen, eta Arafaten fenomeno gaur egunean ez da existitzen. Ni bere ondoan bizi izan nintzen, auzoz auzo, hogeita bost urtean, eta Bagdaden enbaxadorea nintzenean ere bere idazkari izateko eskatzen zidan. Oso hurbiletik eza-gutu nuen. Arafatek ez zuen kezka pertsonalik, bere kezka bakarra Palestina zen, eta dena emateko prest zegoen Palestinaren alde. Indar handia zuen jendea bereganara erakartzeko, baita bere etsaiak erakartzeko ere. Batzuetan pertsona xume bezala eta bestetan pertsona handi bezala ikusten nuen. Nik

beti esan izan dut: Arafat pertsonaia asko dira pertsona bakar batean bilduak.

Osloko Arafat ez dute oso gogoko palestinarr askok.

Ni han nengoen orduan, Oslon, eta gainera Oslo babesten zutenen alde, pentsamendu sionistaren erorketaren hasiera zela sumatu bainuen, eta oso baikor nengoen estatu palestinarraren sortzeari begira. Baina gertaerek erakutsi didate nire baikortasuna handiegia zela. Batez ere Rabinen heriotzaz gero. Israeleko eskuinak parlamentua eta boterea kontrolatu zituen, eta gure esperantzak lurrundu egin ziren. Oroitzen naiz Arafat

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

Palestinako ministroen bilera. Goian, Ramalako ministroak. Behean, Gazakoak, mahaiburu Ismail Haniyeh lehen ministroa dela, bideokonferentziaz komunikatuak.

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

hil baino bizpahiru hilabete lehenago, eskuetan azaleko gaitza zuela eta eguzkitan eseria aurkitu nuen. Berekin eseri nintzen hizketara, eta oso etsita nengoela esan nion, esperantza behera zetorkidala. Oslo amu bat bezalakoa izan zela, amerikarrek eta israeldarrek palestinarek jarritako amua OLP arrantzatu eta Palestinari lepoa bihurtzeko. Amerikak Kuwait erabili zuen bezala Irak arrantzatzeko. Eta Arafatek Saddam oso maite zuenez, nik hori esatean, urduri jarri zen, “Rabin existituko balitz...” esan zidan. “Balitz esan duzu, hori alferrik da —erantzun nion—. Nork daki Rabinen erailketa ez ote zen antzerkiko gidoian idatzitako zati bat?”. Are urduriago jarri zen, eta teman segitu zuen, baze-goela esperantza, eta bakea helduko zela. Baina sumatu nion ez zitzaidala egia esaten ari.

Orain Mahmoud Abbas munduan zehar jiraka ibiltzen den artean nazioarteak ez du Hamas parte den gobernu palestinarra onartzen. Zuzenean nolako tratua jasotzen duzue nazioartetik? Harreman asko dugu. Ni Al Fatako ordezkari-tzako kide nintzen Mekako akordioak izenpetu genituenean, eta akordioak izenpetu eta gero sumatu nuen bazela gurekin kolaborazio baikor baterako aukera, batez ere Europa aldetik, eta amerikarrek ere esperantza piztu zitzaigun, baina astebete beranduago dena aldatu zen. Olmert eta Bushek telefonoz elkarrekin hitz egin eta konplikazioak sortu ziren. Akabo. Israelek ez du blokeoa bukatu nahi, eta amerikarrek beti men egiten dute Israelen xantaiaren aurrean. Eta gero AEBek bere eragina eramaten dute Euro-

Elkarriketaren biharamunean, urte hasieratik kobratu gabe dauden funtzionarioek protesta martxa egin zuten, eta ministroen kontseilura sartzen saiatu ziren. Azzam al-Ahmed atera zen aurpegia ematera.

para, eta mundu arabiar guzira. Horrela lurperatzen da aterabiderako edozein aukera.

Eta noiz arte segitu liteke horrela? Nik uste dut hiru hilabete eman behar zaizkiola egoera honi, gehiago ez, eta ez bada blokeoa bukatzen palestinarrok orain arte egindako guzia berrikusi beharko dugu; gure politika, gure gobernua, eta PANen existentzia bera. Ezin gara izan gure kasua likidatzeko okupazioaren eskuko erreminta. Lehen ministroak ere gauza bera esaten du. Nik ezin nezake gerrara deitu, eta ez dut deitzen, baina gu zerotik hasi ginen hona iristeko, eta okupazioaren menpe segitzea baino hobe izango da berriz zerotik hasia.

Eta mundu arabiarrek zergatik ez du ahotsa gehixeago altxatzen?

AEB estaturik handiena da munduan eta prest dago bere indarra edozeinen kontra erabiltzeko, baina nik uste dut Europak eta arabiarrek zerbait egin dezaketela AEB behartzeko, AEBek zerbait onartzeko, nahiz eta lehen potentzia mundiala izan.

Zuek blokeo ekonomikoak itota bizi zireten artean Israel bi miliar dolarreko kostua duen horma eraikitzen ari da Zisjordania eta Gaza itxiz. Zer egingo ote luke zuen gobernuak bi miliar dolar (0,8 miliar euro inguru) balitu?

Buf... Ni Herri Lanen ministro izan nintzen, eta ministro nintzenean pentsatu nuen hiru hiri sortzea, eta komentatu nion Arafati ere. Bazen beste proiektu bat AEBek sortua, Nabulusetik

Jeninera autobia egiteko proiektua. Jeninetik Nabulusera 45 minutuan iritsi beharrean 20 minutuan iritsiko ginen. Programa horiek plan-tan jarri genituen baina lanean hasi baino lehen amerikarrek dena gelditu zuten. Eta sei milioi dolar gastatu zituzten proiektu hori prestatzen, pentsa. Nik uste guk bi miliar dolarrekin hiri oso bat eraikiko genukeela.

Posible al da emakume bat Palestinako lehen ministro edo lehendakari izatea? Hauteskundeak irabazten baldin baditu, zergatik ez? Hemen emakumea beste herri arabiar batzuetan baino egoera hobean dago, eta emakumeak parte hartu zuen OLP sortzen. Ni emakumearen berdintasun osoaren alde nago, kargu altu guzietara iritsi dadila.

Enbaxadore izan zinen urtetan Iraken. Bagdad telebistan ikusten duzunean zer datorkizu burura? Iraken gertatu zen guzia aurreikusia nuen nik, eta esan nien gainera amerikar buru guztiei: "Erraz okupatuko duzue, baina harritu egingo zarete gero, ez duzelako egoera ezagutzen. Irakeko egoera soziala oso berezia da. Irakiarra oso nortasun handikoa da, bere herriaz harro dagoen pertsona, eta harritu egingo zarete sartu eta gero".

Saddam Hussein ezagutu al zenuen? Noski, maiz egoten nintzen berekin, eta azkena 2002ko abenduaren 20an, gerra hasi baino hiru hilabete eta erdi lehenago. Milaka argazki ditut berekin atereak, baina azken oroitzapeneko argazki horretan gogoan dut zer esan zidan, literalki: "Amerikarrek erabakia daukate gerra egitea, Irak okupatuko dute, baina lasai, antolatuko dugu erresistentzia".

Zer pentsatu zenuen hil zute-nean?

Negar egin nuen, eta gaizki sentitu nintzen. Baina atxilotu zuten momentutik nekien hala bukatuko zuela.

Mendebaldean oso satanizatua dago. Baina Palestinan oso pertsona gurtua da...

Gu Saddamekin lotzen gaituena Palestina da.

Kamikaze pobreak

"Ikerketa egiten baduzu konturatuko zara kamikaze sartzen diren denak pobreak direla, eta jendea horietaz baliatzen da. Nik Hamaseko kide askorekin hitz egin izan dut eta galdetzen diet: 'Zergatik ez dituzue zuen semeak bidaltzen kamikaze? Zergatik pobreen semeak baino ez?'. Nik ez dut sekula entzun Hamaseko baten semea kamikaze sartu denik. Pobrezia da hori sortzen duena".

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

Ni urte askoan egon nintzen Bagdaden enbaxadore, eta hasieran gure harremana Baath alderdiarekin oso txarra zen, Saddam ez zen nire laguna, eta preso ere hartu ninduten segurtasun indarrek. Baina gero Arafatekin elkartu zen, eta Saddamek berak aldatu zuen gurekiko politika. Oso ondradua zen, asko laguntzen zigun, eta nik enbaxadore bezala badakit Irakek guri emandako laguntza zenbatekoa izan den; bai dirua, bai babes politikoa, eta bai armak. Une zailenetan lagundu zigun, eta azken laguntza gerra hasi baino hiru hilabete lehenago eman zigun, Arafat preso zegoenean Mukatan. Saddami errespetu handia diot nik, berak bere herria lagundu zuelako, lehenik eraiki, eta gero aberastu. Berari buruz esaten den guzia gezurra da, nik pertsona umil bezala oroitzen dut. Pentsa, bera, Arafat eta hiruak elkartu ginen batean, berak prestatu zigun afaria, eta ni ziur nago ez zuela inoiz jauregi batean lo egin.

Bushek deituko balu zure telefonora zer esango zenioke?

Esaten duzu fede gizona zarela, eta batzuetan Jainkoarengandik mezuak jasotzen dituzula, baina nik uste dut Jainkoa ezin daitekeela injustua izan. Zure politikan, aldez, ez dut gerra besterik ikusten, injustizia, eta odola, eta ez Palestinan bakarrik, ibili zaren leku guztietan, Iraken, Afganistanen, eta besteetan. Ramboren mentalitatea utzi egin behar duzu, eta ondradua izan behar duzu, lehenik zure buruarekin eta gero besteekin, eta egin ezazu esaten duzuna. Benetan demokratikoa bazara eta sinesten baduzu askatasunean, ez erabili zure esanak eta zure egi-nak nahi dituzun neurritan.

Euskal Herria ere gatazka luze batean murgildua dago. Palestinatik ikusten al da Euskal Herria?

Bai, noski, eta harreman handia dugu lehendik euskaldunekin. Guk gure

askatasun ametsa dugun bezala, desio dugu euskaldunen ametsa ere gauzatu dadin. Guk gure herria nahi dugun bezala, Euskal Herria euskaldunek nahi duten bezalakoa izan dadin nahi dugu, inork ezer inposatu gabe. n

Babeslea: Irizar

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

Nursel Gurdilek kazetari turkiarra.

Gaza alerta gorrian

Hamar milatik gora kontatzen dira preso palestinarrak. Eta hamar milatik gora izan daitezke hamar mila eta bost, hamabost mila, edo milioi bat eta bostehun mila; Gazako biztanleria osoa. Ez da berrogei kilometro luze, eta ez da zazpi kilometro zabal. Lur luze fina dela esan daiteke. Baina fina baino egokiago dator estua. Bizitza halakoa baita, estua. Luzea ez da beti izaten. Nahiz eta kondena laburrik ez den existitzen.

Ametz Arzallus

Argazkiak: Txomin Txueka

EZ DA OHIKO KARTZELA. Ateratzea ez ezik sartzea ere oso zaila da. 2006ko ekainean soldadu israeldar bat bahitu zutenetik, Eretzeko muga haizea ere ez da pasatzen. Gazan senideak dituzten familia palestinarentzat ezinezkoa bihurtu da elkar ikustea, eta kazetariak ere ezin dute sartu Israelgo Gobernuak emandako baimen berezi bat izan ezean. Eta Israelek nahiago du munduak Gazan gertatzen dena ez ikustea.

Gaza gerran bizi da. Gobernu koaliziokoa den arren Hamaseko talde armatuek eta Al Fatakoek ezin dute elkar ikusi. Horrez gain botere handiko familiak bizi dira Gazan, batzuek beren milizia ere badute. Eta milizia horiek kalez kale borrokatzen dute agintea. Kontrolik gabeko egoera nahasian bizi da Gaza aspaldion. Eta hori dena gutxi balitz, Israelen F16 hegazkinetatik misilak erortzen dira. Hamaseko burukideen kontra jaurtitzen dituztela esaten da, baina behin baino gehiagotan nahastu izan da misila bidez.

Kazetari atzeritar denek ospa egin dute Gazatik. Allan Johnson zen gelditzen zen bakarreta-

koa, BBCkoa. Baina talde ezezagun batek bahitu egin zuen martxoan, eta geroztik ez da haren berri gehiagorik. Hilda ote dagoen zurrumurruak ere indar handia hartu zuen, baina apirilean zabaldu zuten bizirik dagoela. Diruagatik bahitu zutela dio jendeak. Orain, Gazan dabilen edozein bihurtu da bahitua izateko hautagai, are gehiago atzeritarra eta kazetaria baldin bada. Eta berriemaile lana egiteko kazetari palestinarrak kontratatu behar izan dituzte berri agentzia handiek. Denek, batek izan ezik. Nursel Gurdilek kazetari turkiarrak lehen bezalaxe jarraitzea erabaki zuen, Jerusalemen biziz, baina tarteka Gazara joanez, eta han aste osoak pasaz. Gauak barne.

“Hamabiak jo eta gero kalera ezin da atera, kale kantoi oro dago milizia bateko kideren bat. Bideak barrikadaz betetzen dituzte, eta zu zozan autoa gelditzen badute badakigu zer ondorio izan dezakezun. Gainera, emakumea naiz, eta horrek are gehiago zailtzen dit bidea. Baina lagun asko ditut —dio Gurdilekek—, eta eskerrak horri. Egunean zehar beti ibiltzen da gizonezko

lagun bat nirekin bizkartzain, eta gauetan fami-
lietan hartzen dut ostatu, hotelean sekula ez,
arriskutsuegia da.”.

Ekonomikoki itotzen ari da

Munduan libre dabilen bakarra kapitala da, ez da
egia txikia. Etorkinak pasa ezin diren lekuetan ere
pasatzen da fakturaren bat, pasaportetik gabe.
Baina Gazara trukaketa ekonomikorik ere ez da
heltzen. Hamas boterera iritsi denetik nazioar-
teak ekonomikoki boikotatzera deitu du, eta
horrek are eta gehiago estutzen dio lepoa Gazari.
Palestinar asko lanera ezin joanda bizi dira. Berta-
ko komertzioak ere ia zer saldurik gabe gelditu
dira. Coca Colarik ere ez dago leku batzuetan, eta
hori ez da erraza munduan. “Tailer txiki batzuk
badira –hasperen egin du Nurselek–, baina egu-
nean hamar sekul irabaziko dituzte, bi dolar eta
erdi. Eta horrekin ezin daiteke bizitza esperantza
oso luzea eduki”. Israelen helburua Gaza, ekono-
mikoki, militarki, eta ahal duen bitarteko guziak
erabilita, lepoa estu-estu eginda edukitzea da. Ito
arte. Soldadu israeldarra bahitu zutenean, elektri-
zitate postuari eraso zion Israelek eta hilabete
osoak pasa zituzten Gazan argirik eta hozkailurik
gabe udako bero sapan. Denbora gutxiren buru,
pobrezia miseria bihurtuko da, eta miseria
arnasbide bakarra izango du palestinarrek. “Kan-
poan bizi diren senideak. Palestinar askok dute
hurbilekoren bat atzerrian, eta horiek dirua bidal-

tzen dute. Baina bankuek ere gero eta gutxiago
zabaltzen dituzte atea. Bizitza, oso pauso azka-
rrean, ezinezko bihurtzen ari da Gazan”.

Bizi ezinak erradikalizatzea berezko ondorio
du. “Lehen emakumezkoek, nahi ez bagenuen,
ez genuen zapirik erabili beharrik. Orain, lasai
ibiliko bazara, jantzi beharra daukazu. Islamis-
moa indarra hartzen ari da”. Hamasen Gober-
nuarekiko kritiko mintzo da Gurdilek, sosik ez
omen dago lan sozialerako, baina armak eroste-
ko bai. Iranek eta Siriak laguntzen dutela dio.
Baina berak ere aitortzen du Ezzedine al-Qas-
sam Hamasen beso armatuak Sderot herri
israeldarrera botatzen dituen misilak ez direla
oso baliotsuak “etxean egindako jaurtigai xume
batzuk baino ez dira. Benetako misilak Israelek
eraso horiei erantzuteko botatzen dituenak dira.
Hildako asko eragiten dute, eta etxeak txiki-txiki
eginda utzi. Arriskua eta beldurra oso zabalduta
dago”.

Baina Gurdilekek joaten segituko du hala ere.
Eretzeko mugan atea zabaltzen dion kazetari
txartelaren jabe da, eta hori ez du alferrik galdu-
ko. “Gure lana horixe delako, joan eta gure begiz
ikustea. Errazegia litzateke internetetik berriak
irakurri eta hor jartzen duena esatea. Neronek
ikusi nahi dut zer gertatzen ari den”. n

<http://www.argia.com/palestina>

kanalean, bidaiari buruzko ikus-entzunezkoak.

Jaso astero ARGIA etxean

Abantaila ugari izateaz gain, Harpidedunen Guneko kide ere izango zara

Izen deiturak:
 Helbidea: Posta kodea: Herria:
 Herrialdea: Jaioteguna:
 N.A./I.F.K.: Tel./Faxa: e-posta:
 Ordainketa mota: ☐ Bankuz
☐ Talotiez
☐ Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L.ren kontura (ARGIA): 3035 0036 14 0360048647
 Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik
 Banku edo aurrezki kutxa:
 Titularra: N.A./I.F.K.:
 Titularraren helbidea: Titularraren telefonoa:
 Entitatega: Sukurtsala: K.D.: Kontu zenbakia:
 Data: Sinadura:

Harpidetza-orri hau zure datuekin bete eta helbide honetara bidali: 142 PK. / 20160 Lasarte-Oria –Gipuzkoa–

Aukeratu ongi etorri oparia

“Ardibidez” mahai-jolasa

“888 txiste” liburua

“Mokogorri” puzzleak

%25eko beherapena
ikasle bazara

Urtebeteko harpidetza:
2007ko prezioak

130 € Hego Euskal Herrian
160 € Ipar Euskal Herrian

Ernioko kablea baserriko ingeniari lana

Duela mende inguru belarra eta egurra eramateko kablea erabiltzen hasi zirenean, ederki arindu zituen horrek mando askoren bizkarrak eta baserritarren buruhausteak. Ernioko egur kableak (1945-1950) bost urte iraun zituen txirrikaren soinu-dardara ateratzen. Ataungo Artaditxulo baserriko Bixente Eskisabel izan zen horren ingeniari artista. Horra bere historia.

Urko Apaolaza

MEATZARITZAN eta beste zenbait industrian kablearen erabilera aspaldikoa da. Baserrian ordea, ez da asko garraio modu hori erabiltzen dela. Lehenengo belar kablea 1920 inguruan jarri zuen Bixente Eskisabelek Ataunen (Gipuzkoa). Baserriira ganaduarentzako bazka jaitsi behar zuen Artaditxuloko semeak, eta beste zenbait lekutan materiala airetik garraiatzeko asmatutako kable-sistema bera erabiltzea bururatu zitzaion. Belar kableari kable “loco” ere deitu izan zitzaion, dinbili-danbala jaisten baitzen fardela, kable finkoan behera. Belarra, orbela edo sutarako zotzak jaisteko erabili zuten batez ere, “txirrika” deituriko gurpil baten bidez.

Belar kableak arrakasta Ataunen izan zuen nagusiki —guztira 197 kable bota zituzten eta gaur egun oraindik aztarna ugari geratzen dira—. Beste leku batzuetan, harria edo itsasoko algak biltzeko ere jarri izan zen kablerik. Egur kablea, aldiz, Pirinioetan erabili zen gehien. Egurra garraiatzeak ingeniari lan handiagoa suposatzen zuen, baina horretan ere iaioa omen gure Eskisabel. Hain zuzen, berak bota zuen Ernioko mazeletan bost urtez aritu zen kablea.

Ernioko kablearen planoak. Goiko irudian, kable-sistemaren desnibela. Behekoan, “astoa”, kablea airean eusteko egurrezko plataforma.

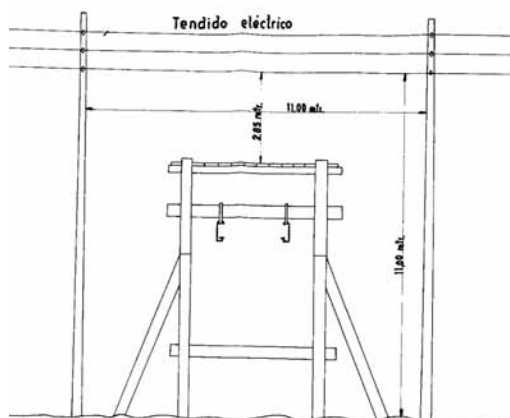
betean egur-ikatzaz ezinbestekoa zen ordea, hirian hain eskasa zen ogi zuria egiteko. Ez da harritzekoa beraz, Erniopeko basoak ustiatzeko formula bila hasi izana inguruko biztanleak.

Alkizako Pello Joxe Aranburu etnohistorialariak ikertu ditu Ernioko kableari buruzkoak, beraien aita baitzen ustiapenaren sozioetako bat. Bixente Eskisabel ordurako ezaguna zen kablelari gisa eta harengana jo zuten. 1945ean hasi ziren kablearekin lanean, bakoitzak 25.000 pezetako (100 libera) kapitala jarri eta gero.

4.000 metroko kablea Asteasuraino

Hiru urtetan, Illardegi izeneko basotik ia 4.500 tona egur atera zituzten ikatzetarako. Horretarako, 4.000 metro pasako kable zuzena jarri behar izan zuen Eskisabelek Konporta baserriraino. Pello Errota bertsolariaren jaiotetxea zen hura, eta bertan zegoen zerrategia —gaur egun desagerturik daude, zerrategia eta baserrira bera—.

Egur kablearen funtzionamendua belarrera-ko baina konplikatuagoa zen: kable finkoak beste kable biratzaile baten laguntza behar zuen. Horrela, egur karga jaisten zen bitartean, basomutilentzako janaria eta materiala igotzen zuen kontrakargan. Erniokoak 28.000 kiloko zama jasan zezakeen guztira eta leku batzuetan ia 500 metroko altuera hartzen zuen kableak, baina normalean lurzorutik metro eskas batzuetara egoten zen “astoa” deituriko parapeto batzuen bidez eutsita.

Gerraosteko ogi zuria egiteko egur-ikatzaz Ernion

Ernioko malkarretan bildurik, Itzuregi izeneko parajeetan, baso zabalak zeuden, pagalizar eta pago mugarrotuz osatuak gehienean. Egurretarako bikainak. Baina Pirinioetan bezalaxe, esplotatzeko zaila zen maldazar hura. Gerraoste

Nikasio eta Miguel Eskisabel: “Gure aita errespetuko gizona zen”

Lazkaon (Gipuzkoa) egin dugu hitzordua, Agauntza ondoan. Nikasio eta Miguel Eskisabel beren aita kable botatzen aritu zen garaiaz gustora aritu dira berriketan. Miguel ere aritu izan zen aitarekin lanean Pirinio inguruetan; Nikasio gutxiago, baina ondo ikasi zuen teknika, eta memoria fresko dauka oraindik.

Kablea: asmakizun handia

Bixente Eskisabel (1899-1956) Artaditxulo baserrian jaio zen, Ataunen. San Gregorioko eskolan ibili zen baina baserriko seme bakarra izaki, laster hasi zen etxerako beharrean, soldadutzatik ere horregatik libratu omen zen. Segarari bikaina, apustu batzuetan ere aritu zen ataundarra.

Ez dakigu nondik okurritu zitzaion kablea baserri lanerako aplikatzea, baina haren semeek diote bere kabuz ikasi zuela: “Bere kasa hasi zian, ez beste inon. Baina kablea han sartzea samurra zuan”, dio Nikasiok, Iratiko egur-kable erraldoiak gogoan. Lehen kablea hogei urte zituela jarri zuen, ondoren beste sei kable bota zituen etxerako eta batek daki zenbat kanporako. Bi anaien iritziz garrantzi handia izan zuen Ataunen Eskisabelen sistemak, “asmakizun handia izan zuan garai hartarako”.

Baserri lanetik basoko industriara

Noiz hasi zen Irati inguruan egur kableak jartzen? *El Irati* enpresako arduradunen bat joan omen zen Eskisabeli proposamena egitera, gogoan du Nikasiok hori: “Esaten ziaten Irati mendian ez zegoela egurrik ateratzerik, erreka zuloetatik nola aterako ziaten ba? Kablearekin!”. Materiala emanez gero lortuko zuela esan zuen Eskisabelek eta besteak beste, 14 km-ko kablea bota zuen Orotz-Betelun (Nafarroa), lehenik gora, gero behera, kurba eginez... benetako ingeniari lana. Talentua zuen Artaditxulokoak, langilea baitzen eta erres-

petuko gizona: “Etxera etortzen zenean saguak zuloetan bezala ezkutatzen gintuan haren beldurrez!”, diote Nikasio eta Miguelek.

Heriotza iluna Iruñean

Egur kableak sartzen diru mordoxka bat egin zuen. Egin kontu, herrian bi auto zeuden eta horietako bat berea. Baina dirua monejatzeak ez zion onik ekarri. Aitak sukaldean esandako azken hitzak gogoan ditu Nikasiok: “Niri jendeak eskatu egiten zidak eta nik eskatu beharra zeukeat”. Zor bat kobratu nahian alde egin eta hurrengo egunean hilik aurkitu zuten Iruñean. Ez zen inoiz argitu.

Baina historia honek badu epilgorik. Eskisabel hil eta gutxira Iratiko ingeniari batzuk agertu ziren txofer eta guzti Ataungo baserri: “Gurekin oso ondo portatu zen eta tori diru hau” esan zioten emazteari. Miguelek aitaren lanbideari ekin zion ondoren: “Mendira kableak puskaka eraman eta han elkarri lotzen nitian”. Azkeneko kablea 1954an bota zuten, Huescako Sarvisen herrian.

Goiko erretratoan Bixente Eskisabel. Eskuinean: Nikasio eta Miguel, haren semeak. Kablegintzan aritu izan ziren biak ere.

Istripua Konportako zerrategian

Kablea montatzeak eta baso lanak langile asko mugitu zituen: kablelari, basomutil, itzain, zerratzaile... Guztira 40 bat lagun bai. Horieta-ko bat, Jose Etxarri, istripuz hil zen Konportako zerrategian, pago-buruak dinamitzat leher- tzen ari zela. Zendu berri den Asteasuko Jazinto Irazu trontza lanean ibili zen Konportan eta gogoan zuen heriotza hura. Basoan aldiz, Etxa-

rri-Aranazko gazteak aritzen omen ziren, “zezena bezalakoak”, zioen Irazuk.

1948 urte bukaeran, kablea karreteetan jaso eta langileekin afari bat egin ostean, egur esplo- tazioarekin amaitu zuten. Hala ere, enpresa ez zen 1950 arte desegin. Ernioko kablearen arras- torik ez da geratzen gaur egun, pista eta *todote- rreno*en erreinaldian gauden honetan, aspaldiko kontua da hori. ■

gure!
arteak
euskaraz

Palestinako taupadak

"Palestinara mundu guztia dago begira. Baina Palestina barrutik ez dira gauzak berdin ikusten. Barrutik sentimenduak hitz egiten du, eta sentimenduaren hitza da garrasi bat, malko bat, edo taupada bat. Taupada horiek entzutera etorri gara gu, eta taupada horiek helaraziko ditugu Euskal Herrira, barru honetatik".

Ametz Arzallus

Jerusalem gauez

Photo © Txomin Txueka

Ametz Arzallusek eta **Txomin Txueka**k
Palestinatik ekarritako argazki
bilduma eta bideoak eskusiban.

Ekainaren 7tik aurrera
www.argia.com/palestina kanalean

PALESTINAKO TAUPADAK

OSKORRIK diska BERRIA

EZ DAKIT ZER
Z DAUKAGUN:
BAKE
ALA
GERRA

baina nik bada ez bada...

bihar IKUSIKO zer dagoen berri...

Irakurlearen errebolta

B

itxia egin zait, Itxaro, zuk idatzitakoen artean, *Maiatz* aldizkariaren urteurren ekitaldian emakume hark eskaturikoa. Aspaldian ez zait niri suerte hori egokitu, norbaitek borrokara deitzearena. Lehenago bai, lehenago eta batez ere afalosteetan, udan bereziki, likore batzuk, belardian edo hondartzan, hartu bitartean. Idatzi baino zerbait gehiago egin behar zen, hau guztia aldatuko bagenuen. Zehaztapenik ez. Zerbait gehiago eta hau guztia. Demagogikotik bazuen, belardian edo hondartzan sutsu aritzen zirenek ez baitzuten inoiz hatzik mugitu –izan ere, eta gure aurreko gaiari lotuta, haietariko baten batek, epeltzat ninduen berberak, eskuinera biratu du, eta nik nengoen-nengoen jarraitu, epel, haren ustean, agian txepel– eta demagogikotik zerbait badu zuei esandako hark ere: “Aski solas eder, aski poesia leun, borrokara behar dugu”. Lagun batek galdetu bezala: borrokara? Zein borrokara? Armatura? Gose grebara? Poesia sozialera?

Gure salbatzaileek su-etena –berriz ere– hautsi duten honetan, komunikatu bat zirri-borratu zait gogoan:

“Nik, literatur askapenerako erakunde lagunbanako eraginkorrak, ondorengoaren berri eman nahi diet euskal idazlegoari. Herriaren eskaerei anitz urtez entzungor egin badiezue ere, argipen –ez argitalpen– garaiak dira. Liburu metak, hitz katea ezinago lotuak, metafora opiazekoak, aipuen gurgil balaztarik gabea, etorkizunez kargaturiko poema trabakatuak... Argi dago orain arteko sasi irtenbi-deek ez garamatzatela inora, horra hor, inork adibiderik beharko balu, isiltasunaren poetika gero eta zabalduagoa, bide honetatik zer esan ez dagoelako frogarik behinena. Literatura benetan eraginkorra gure esku dago eta lortuko dugu.

Liburuak zein liburuetan agertzen diren hitzeko elementuak oro eraso

JOSU SANTISTEBAN

Angel Erro

Bastetxetxea

Borda

modu bat dira, idazlea deitzen dugun gizabanakoak burututakoa eta irakurlegoa deitzen dugun multzoak pairatutakoa. Eraso honek helburu menderatzailea eta bortxatzailea du. Septimiok esaten duenez ‘idazten duenak sodomizatzen du, irakurtzen duena sodomizatu da (*paedicator qui legit*)’. Ez ahaztu erromatar pentsamoldean gizon libroak ezin duela akti-

boa –bugrea– besterik izan. Idazleak, beraz, irakurlea egiten du morroi, meneko. Mozorroak kendu dira. Idazketa faxismoan (sic) bihurtu da, edo bere botere tiranikoaren erabilpen egolatan, eta ezin die bizitza honen benetako arazoei –direnak direlakoak– aurre egin.

Negoziaketa ahalegin minimorik ere alferrik gertatu da, hitz ederrak eta asmo onak baino ez saltzetik aski dela behin eta berriz argi utzi dizuegun arren. Hitz gordinik eta istorio zitalik ere aski dira. Denbora batez, agian, engainatzea lortu zenuten, gaur ez duzue haur bat ere horrekin bereganatzen, ez epatatzen. Baina ez dira horiek literatoon iruzur bakarrak. Aurreranzko ihesaldi zoroan, ironia eta trufa hitzetik hortzera dauka egun idazleak, eguzkiari ilargi eta ilargiari keinuka. Bere nagusitasunari ez dio uko egiten hartaz burlatzen denak. Areago, hola umiliagotzen ditu menekoak, irakurleak”.

Honaino, Jose Inazio, erakundearen agiria. Analisiarekin egon naiteke gutxi gorabehera ados. Baina ez dut ikusten, jada zirkulazioan dauden irtenbide xahutuetarik aparte, zer den irakurleak idazleoi eskatzen digutena, nola

nahi duen literatura faltsu eta ustel honi oldar diezaigun, eraginkortasunaren izenean. Batzuetan pentsatu dut, literaturak ezin duenez ezer lortu, eskatzen zaigula bizitza zibiler birpasa gaitetzela, zerbait utila egitearren. Besteetan pentsatzen dut hori eskatzen didan irakurlea ezin dela nire irakurlea izan. ■

Nik, literatur askapenerako erakunde lagunbanako eraginkorrak, ondorengoaren berri eman nahi diet euskal idazlegoari. Herriaren eskaerei anitz urtez entzungor egin badiezue ere, argipen –ez argitalpen– garaiak dira

Joseba Barandiaran

EKONOMIALARIA

Hiru perla ez polit(iko)

Politikariak, euren promesak, esanak, ateraldiak nahiz purrustadak gutxietsi, kakaztu eta oinperatzeko ohitura arras hedatua dugu gurean. Guztiak berdinak, lapurrak, ustelak eta interesatuak direla esango dizu, nola langilerik zintzoenak hala ikaslerik finenak ere. Italiaren geroz eta antz handiagoa dugu horretan.

Beraz, hauteskunde kanpaina pasa berri-tan botatako astakeriak bilduko banitu, nekez harrituko nuke inor, eta txalo errazen bila joandako bertsolariarena eginen nuke. Sarkozy edo Azkuna hain ezberdinak diren edo kanpaina garaia etenik baduen ere, auskalo.

Alta, ez da hori nire gaurko helburua. Nago politikariak gizartearen beraren isla baino ez ote diren. Kanpaina garaian ezein mitinetatik at jasotako hiru perla bildu eta txoko honetara ekarri baino ez dut egin nahi. Atxagak *bi letter* nola, neuk *hiru perla* jaso baititut oso denbora gutxian. Hiru hiritar, boto-emaille, euskal herritar arrunt, soil. Ardura politikorik gabeak baina, itxuraz, inmigrazio politikak arduratuak.

Urliak Araban bota zidan lehena: "Marrokiar guztiei babes ofizialeko etxea ematen ei diete; aldiz, hemengo (?) asko dago etxeak lortzeko zerrendetan..." Noski, esan nion, horrek azalduko luke Afrikatik Espainiarako itsa-soa gurutzatzeko erakusten duten tema edo gogo. Etxe baten truke ez ote ginateke gu ere Tanger aldera igeri abiatuko? Ziriarren kirioak igarrita edo, Radio Gorbean gisako berriak sarri-sarri entzuten direla arrazoitu zidan. Entzun nazala. Radioak esan du, badakizue. Periodikoak dio. *Alea jacta est*.

Sandiak ekarri zidan bigarren perla. Aurrezki kutxan lan egiten duen lehengusuak esanda dakiela, Jaurlearitzak 3 mila euro

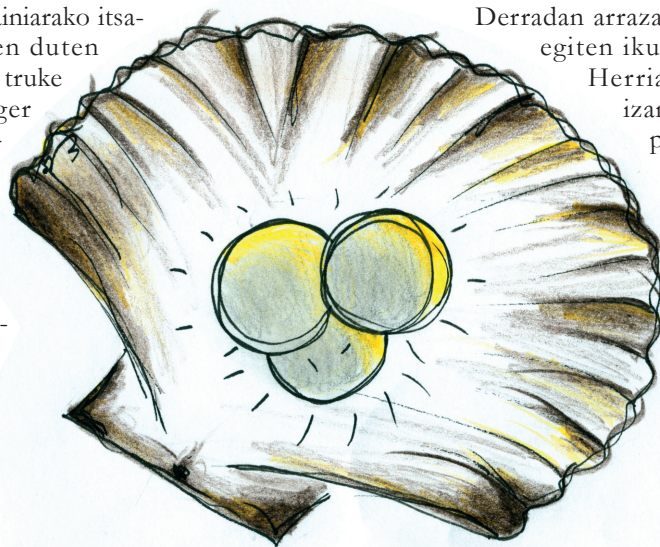
INIGO AZKONA

ordaintzen dizkiola alaba bat duen etorkin bati, beste lanik ez zuela eta —itxuraz, beste azalpenik ez zuen behar—. Gerora, laguntza 600 eurora jaitsi ziotela, lanean hasi zelako. Ez zidan zehaztu etorkinak lanean hileko 2.400 euro irabazten ote zituen baina, berdin dio, eskola, jantoki, txango eta autobusak ez ordaintzeaz gain, laguntza publikoetatik majo bizi delako horrelako (...) hainbat. Batipat ijitoak. Beste inor baino hobe bizi dira, lanik egin barik noski. Nire artean, hain lan gutxi eginda hain ongi futbolariak baino ez zirela bizi uste nuen. Ezjakina neu. Tamalez ez nion galdetu bere alaba ijito batekin ezkontzea, futbolari batekin ezkontzea bezain ongi ikusiko lukeen. Hain da parekotasuna nabaria.

Berendiak, alta, kubatarrak zituen hizpide Bilboko taberna-zulo batean. Bat lankide izan ostean, nahikoa eta sobera. Berak produktu nazionala (!?) hobesten zuen, duda barik, Karibeko *mi amor* guztien gainerik. Sabino Aranak "maketo" joko zukeen baten ahotan, esango nuke bere produktu "nazionala" Irundik Ceuta edo Kanarietara hedatzen dela.

Baina agerikoa da arrazakeriak ez duela geografia lar aztertzen. Ez geografia, ez historia, ezta istorioak ere. Estatistika akaso gehixeago. Derradan arrazakeria alarde harrigarrienak egiten ikusi izan ditudanak, Euskal Herrian etorkinak ziren jendea izan direla.

Baina gaurko hiru perla ez polit hauek, politikoak ez diren hiru maskorrei bildu dizkiet. Kantauriko maskor autoktono endemikoak, lagunok. Hiruotan bakarra ere ez da, gainera, FN edo PPren boto-emale. Bai zera. Itxura denez Euskal Erdian, eskuin muturra, ez eskuin eta ez mutur agertu liteke. Sinistra. ■

Jesux Mari Ariznabarreta

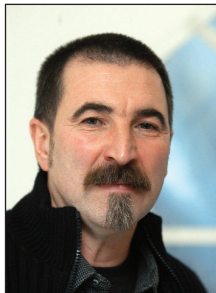
LABEKO KOMUNIKAZIO ARDURADUNA

Aukera bakarra: hondatutakoa berreraiki

ETak su-etenaren amaiera iragartzeak ofizialtasuna eman dio konponbide prozesuaren etenari, baina aurretik apurtuta zegoena agerian utzi besterik ez du egin iragarkiak.

Bagenekien udal eta foru hauteskundeak oinarritzko baldintza demokratikoetan burutzea test garrantzitsua izango zela prozesuaren osasuna neurtzeko. Baina, Batasuna ilegalitatean mantentzeak, ASB ez legeztatzeak eta EAE-ANVren hautagai zerrenda gehienak legez kanpo uzteak argi utzi dute ez dela test hori gainditu, eta aurretik argi bazegoen ere, ondoren, Ezker Abertzaleak lortu duen boto kopurua ikusita eta zenbat boto eta hautetsi baliogabetu diren kontuan hartuta, are nabarmenago geratu da hauteskundeok ez dutela gutxieneko baldintza demokratikorik bete, eta osatuko diren udal eta diputazioetako gobernu gehienek ere ez dutela zilegitasunik izango herritar askorentzat.

Era berean, nahiz eta konponbiderako alderdien mahairik ez den osatu, elkarriketak burutu dira hilabete luzetan konponbiderako ezinbestekoak diren hiru esparru politikoren artean. Baina PSOEk eta EAJk muzin egin diote, behin eta berriro, Ezker Abertzaleak mahai gainean jarritako proposamenari, eta bata elkarriketak despolitizatu eta lurraldetasuna eta erabakitze eskubideez hitz egitea ekidinez, eta besteak joko oso maltzurra erabiliz, porrotera eraman dute elkarriketa eta negoziazio ahalegina.

DANI BLANCO

Noizbait konturatu beharko dugu prozesuak ez direla hasten edo amaitzen su-etenaren iragarpen edo hausteekin, ezta beste edozein eragileren ekimen, neurri edo jarrerarekin. Horiek guztiak prozesuaren baitan dauden gorabeherak dira, nahiz eta sarritan gogorrek edo ulergaitzak izan. Kontua zera da, gatazka politiko baten konponbiderako aukera bakarra elkarriketa eta negoziazio prozesu demokratikoa dela, eta mila aldiz hankaz gora jarri arren, mila aldiz berreraiki beharko dugula, azkenean akordio politikoa eta benetako bakea lortu nahi badugu.

Egoera oso konplexu eta larrian gaudela onartu behar dugu, baina denborarik galdu gabe ekin behar diogu errealitate gordin honen gainean prozesua berreraikitzeari. Berriro zerotik hasi beharko dugula dirudi, baina espero dezagun hamalau hilabetetan zehar prozesua aurrera eramateko baldintza objektiboak egon direnean egin dugun konpon-bidaiaren porrotetik bakoitzak bere ikasgaiak atera izana, eta hausnarketa horretan azken hauteskundeetako emaitzak ere ondo aztertzea.

Horrez gain, funtsekoa izango da berriro ere herritarrek konponbidea alde aitzindaritzaz hartzea, eta iazko apirilaren 1ean Bilboko kaleetan erakutsitako indarra berreskuratu eta prozesu demokratikoaren aldeko olatu erraldoia bultzatzea. Gaur atzo baino premiazkoagoa da. ■

TXANDAN

Edu Zelaieta

Bizi izan du berriki Euskal Herriak batasun politikorik, askok eta askok zirkunstantzia hau ezeztatzen duten

arren. Alabaina, paradoxikoa da Euskal Herriak XXI. mendean lortutako batasun hau Espainiari eta Frantziari —horrela, biluzian, *estatu*-eta aipatu gabe— esker suertatu izana. Denbora laburrean izanik ere, Iparraldeko eta Hegoaldeko bizilagunok kanpaina politikoan murgilduta egon garelako. Herria osatzeko bidean gaude, nonbait.

Hauteskundeetako emaitzek gutxi gora-behera betikoa adierazi dute. Batetik, Hegoaldea sozio-politikoki oso kon-

Cogitas ergo es

plexua dela eta mundu guztiak Nafarroari lizunki begiratzen diola. Bertzetik, Iparraldean europarrok ez dugula ongizatea Afrikatik heldu

direnekin partekatu nahi, zenbait borroka sozialen ondorioz erdietsitako eskubideak geuretzako pribilegio bilakatu.

Politikoez hitzetik hortzera erabiltzen duten pluraltasuna kudeatzeko garaia da. Hala ere, ondokoak onartzetik oso urrun gaudela ikusita, proposamen bat egin nahi dut pedagogia zaharrera joz: dabiltzala politikoak eta herritarrek *cogitas ergo es* elkarri kantatuz, denok lezioa buruz ikasten dugun arte. ■

Imanol Alvarez

IRAKASLEA

30 urte eta gero... hau!

N

ola pasatzen den denbora! Atzo bertan izan zela ematen du, baina ez, urte nahikotxo pasatu dira orrialde hauetan berauetan "17 urte eta erdi" izeneko artikuluxka idatzi nuenetik. Hamahiru, hain zuzen, kenke-ta buruz egitean nahastu ez banaiz.

Berton –berriro nire buruaz fidatuta ari naiz– ordura arte sortzen lagundu nuen eta oraindik ere militatzen dudana gay-mugimenduak egindakoaren eta lortutakoaren balorazio positiboa egiten nuen, ezinbestez. Gaur egungo ikuspegitik are positiboagoa egin beharko nuke, lehenengo bistadizoan behintzat.

Baina lar sakondu gabeko lehenengo bistadizok ez dute normalean errealtatea bere gordintasunean erakusten. Egia da lege mailako erdiespen handiak zertu direla, ezkondu eta adoptatzeko eskubideak barne. Egia da gizartearen parte handi batek begi onez ikusten dituela sexu berekoen arteko harreman afektibo-sexualak, edo ez ditu lehen bezain txarto ikusten... Hori guztia egia da eta, ondorioz, ziur aski, hainbatek pentsa lezake ja dena lortuta dugula, eta beraz, jai eta ospakizunak egitea baino ez ditugula. Adibide onak dira, esaterako, Madrilen eta mendebaldeko beste hiri handitan ekainaren 28aren inguruan egin ohi diren tangatan doazen gizon lirainak eramaten dituzten karrozek beteriko inauteri antzeko kabalgata horiek.

INIGO AZKONA

Esan gabe doa, jakina, niri jaiak eta ospakizuna ederto iruditzen zaizkidala. Hala eta guztiz, jaiak eta ospakizunak ez dute errealtatea ostendu behar. Lortu beharko litzateke errebindikazioa festarekin uztartzea, baina Madrilgoa bezalako ospakizunetan aldarrikapena guztiz urturik gelditzen da ia desagertu arte. Desagertze horretan, nola ez, komunikabideek erruaren parte bat ere badaukate, sensazionalismo eta morbo bila baino ez baitira joaten gehienetan.

"Zer errebindikatu behar da, ordea", galde-tuko luke, agian, despistaturen batek, aipaturiko lorpenek itsututa edo. Bada, inguruari begiak

zabalik eta belarriak erne erreparatuz gero erantzuna etorri berez dator: homofobia nonahi dago, maila apalagoan edo bortitzagoan, etxean, kalean, tabernan... Gurera hurbiltzen diren etorkin gehien-gehienak gurea baino matxistagoak eta homofoboagoak diren kulturetatik etortzen dira... Askok urrundu gabe, gainera, European bertan alegia, baditugu homosexualitatea debekatua edota jazarria dagoen eta gay-lesbianak harrikatutak edota poliziak jipoitutak izaten diren herrialdeak, Polonia eta

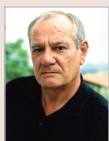
Errusia kasu...

Euskal gay-mugimenduak 30 urte –eta erdi– bete ditu. Askok lortu dugu. Askok falta zaigu. ■

Homofobia nonahi dago, Etorkin
gehienak gurea baino matxistagoak
diren kulturetatik datoz, European
ere baditugu gay-lesbianak
harrikatutak diren herrialdeak

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Aspaldiko lagunak ikusteko parada izan genuen joan den igandean Baionan. Aukeran, nik pentsatu baino

jende guttiago, nahia eta errealtatea josten ikasi ez dudaren seinale. Eta guztien artean, etxetik urrun halabeharrez bizi beharra duen batekin mintzatu nintzen luze. Bestelako gizarte bat posible genuela sine-tsita bere bizia antolatuz, eta egun, adindua, gizarte oiha-nean berezitateko zuhaitzi zenbaiten barna dabilela joan etorrian, hartu emanean, gelditzen zaion denbora jaten eta edaten emekiago, orain artekoa dastatu gabeen irentsi izan balu bezala. Esan zidan orotik hori ondorioztatu

EH Bai

nuen. Herrarik gabe mintzo zen, damurik gabe sentitu nuen. Egindakoaz harro, harrokeriarik gabeko ahalegi-nean murgilduta, zentzuak adi inguratzen gaituena ulertu eta irauli nahian. PNBren ausentzia- ren mina, bertan lagun ez ukanak biharamunik gabeko sendagai omen zuen, eta inguratzen gintuzten gazte andana pizgarri. Pozgarria izan zitzaidan gure arteko kalaka, bide egin dugula eta bidetik goazena baieztatzeak ematen digun lasatasuna oinarri. Urrun bizitzera kondenatutako bere lagunari orri batean gure berri pare bat igorritz agurtu genion elkarri, bihar etxean izango ditugunaren esperantzaz. Ez dadila luza. ■

Gure treguari jarriak

I

Ogia eroatera
kalera irtena
edo paseatzera
herrian barrena
kezka bat antzeman dut
kezka nabarmena
denon aurpegietan
antzematen dena:
hautsi egin duela
ETAk su etena.

II

Orain arte mugitu
diren denak zero
beren bizitza lasai
egin egunero,
orain agertzen dira
nazkaturik edo...
prozesuaren alde
sutsu eta bero
urtebete linboan
pasa eta gero.

III

Tregua garai honetan
kaleko hizkuntza
izan da futbolaren
inguruko funtsa,
Athletic ta Real
segunda ta putza
estadioak beteta
zaleen laguntza...
Indar horrekin ez da
prozesurik bultza.

MADDI SOROA

IV

Uste dugu bakea
eta kalapita
ez dela besterikan:
makropolitika.
Ikusle hutsak izan
sofan eserita
utzi politikoei
beren dinamika
ta gero kexatzea
ez da ba polita...

V

Orain juzkatzen dugu
egoera grabe
orain dena da kezka
eta atsekabe,
urtebete honetan
asko egin gabe
gustatzen ez zaigunaz
nazkatuta gaude
baina zer egin dugu
aldaketen alde?

VI

Ez gara herritarrak
emaitzen errudun
baina bai neurri baten
horren arduradun
emaitzak nahi ditugu
ez lanean jardun,
ez obligaziorik
soilik onuradun
negar egin baino lehen
lan egin dezagun.

VII

Orain kalean hitza
da berriz frakaso
orain dena da kezka
dena da arazo,
sinestu nahirik zenbait
esperantza lauso
badirudi, agian,
nork daki... akaso,
sekulan eman gabe
norberak bi pauso.

VIII

Politika ez dugu
metereologia
ez eszeptizismoa,
ideologia,
dena ez da etortzen
goitik eroria
soilik geratzen zaigu
patua, zoria
guk idatzi ezean
gure historia.

DOINUA: Hamalau heriotzarena

**Jose Inazio
Basterretxea**
Marearen erraietan
nobelaz hizketan

▣ *Ezpalak*
▣ *Argitalpenak*

▣ *Denbora-pasak*
▣ *Makina bat kontu*

Ihesi
Orion
triatloia

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Marc Biosca

Euskal kantagintzak nazio-identitatearen eraikuntzan izan duen garrantzia aztertu eta gero, ez omen du ulertzen zergatik idatzit den horren gutxi gaiaren inguruan Euskal Herrian. Ikerlari bezain solaskide sutsu eta joria dugu Marc Biosca i Llahí (Lleida, 1980, Zientzia Politikoetan eta Soziologian Lizentziatua). Institut d'Estudis Catalans eta Eusko-Ikaskuntzak emandako bekari esker, laster, katalanez argitaratuko duen ikerlanaz hitz egitera bildu gara.

KIKE AMONARRIZ

Argazkiak: Maddi Soroa

2007ko ekainaren 17a

ARGIA

31

«Narkotiko baten lana egin zuen trantsizio osteko markoak»

Euskal eta katalan kantagintzek nazio-identitatearen eraikuntzan izan duten eragina aztertu duzu. Bateren batek, muturreko nazionalistatzat salatuko zaitu, horregatik bakarrik.

Saiakera honen helbururik behinena, 60-70eko hamarkadetako kantagintzak nazio-identitatearen eraikuntzari egin ekarpena aztertzea izan da. Horretarako marko konparatibo bat erabiliz eta, batez ere, abestien hitzak aztertuz.

Horrelako ikerketekin lotsagorritzen direnei esan beharko genieke, nazioa eta identitatea, gaur egun, oso gai aipatuak direla alor politikoan, nahiz sozialean edo ekonomikoan. Adibide gisa bi gertaera: Sarkozyk identitatearen gaia azken hauteskundeetako eztabaidaren erdigunean kokatu du nazio-identitatearen Ministeritza sortzeko proposamenarekin. Bestalde, Development, Concepts and Doctrine Centre delakoak, txosten bat landu du Britainiako Defentsa Ministeritzarako eta bertan aipatzen du, beste hirurekin batera identitatearena izango dela etorkizuneko funtsezko gaietako bat. Garbi dago beraz, munduko herrial-

de gehienek jorratzen dituztela gai hauek, ez bakarrik euskaldunek edo katalanek.

La nova cançó versus Ez dok hamairu. Antzekotasun ala desberdintasun gehiago?

Bi mugimenduak, mendebaldeko musika-panoramaren testuinguruan kokatzen baditugu, alegia, musika, merkatu irizpideen arabera ekoizten hasi zeneko garaia, desberdintasunak txikiak dira. Izan ere, mugimendu hauek, Amerikan eta European zabaltzen ari ziren modak inportatu izanaren ondorioz sortu ziren. Bestalde, biak aro politiko eta historiko bertsuan sortu ziren eta harreman bertsuak zituzten bai beren ekosistema kulturaletikiko —bi hizkuntzen egoera ahula—, nahiz ingurukoekiko —frantziar eta espainiar inposaketa—. Era berean, gero bakarlari gisa arituko den mugimendu hauetako hainbat kidek abesti herrikoiak berformulatzeko, ikuskizunetan dantzak txertatzeko edo ia ahaztuta zeuden txalaparta edo alboka bezalako bertoko instrumentuekin aritzeko kezka eta gogoaz azaldu zuten.

Hori bai, bi mugimenduek oso lotura gutxi izan zuten elkarrekin, nahiz eta hasiera batean Laboak nahikoa gertutik jarraitu zuen Katalanian gertatzen zena.

Laboa aipatu duzula, badirudi euskaraz euskarari buruzko abesti asko dagoela, baina ez dela gauza bera gertatzen katalanez katalanarekiko.

Saiakeran bereiztu egiten ditut nazio kulturala eta nazio politikoa. Nazio kulturala, batez ere, hizkuntzaren berezitasunaz elikatzen da; hizkuntza izango baita, nazioaren kultur desberdintasunen eraikuntza politikoa ahalbidetuko duen erreminta. Kultur jatorriak, identitatearen dimentsio esanguratsua izaten jarraitzen du eta hizkuntzak funtzio nagusia betetzen du hor.

Euskadin oso modu nabarmenean bultzatu ziren funtzioen artean zeuden hizkuntzaren erabilera normalizatzea eta bere prestigio soziala areagotzeko esparruak garatzea. Baita Herrialde Katalanetan ere, baina hauetan prozesua erabat eten zen arrazoi politikoak zirela medio; País Valenciàko sezesionismo linguistikoa agertzean. Ezagutzen al duzu nafarrera edo zuberera euskara ez direla defendatzen duen norbait? Bada, hemen horixe gertatzen da. Hainbat lekutan hizkuntzaren prestigioa hutsaren hurrengo zen, eta da. Ez da harritzekoa beraz, hizkuntza kantagai duten abestien kopurua horren desberdina izatea batean eta bestean.

Gauza bertsua gertatzen da lurraldearekin. Euskadi edo Euskal Herria kontzeptuak abesti askotan aurkituko ditugu; ez ordea Herrialde Katalanak. Eraiki al daiteke identitatea lurralde-eremu garbirik gabe?

Hauxe da bi mugimendu hauen artean dagoen bigarren berezitasunik nabarmenena. Zerikusi zuzena du, bi herri horietan, bideratzen ari ziren prozesu politikoen. Ezin dugu ahaztu Espainiako trantsizioaren ondoren, Herrialde Katalanetan mobilizazio soziala murriztu egin zela eta estatutu-marko berriak narkotiko baten egitekoa bete zuela.

Oso modu lausotuan, herri batu bati buruz zabaldu zen ideia, ameskeria hutsa izatera pasa zen. Kontzeptu honek, literatur esparruan besterik ez zuen iraun osasuntsu samar. Abestigintzan ia ezinezkoa da, metaforarik gabe eta zuzenean, Herrialde Katala-

nak aipatuko dituen letra bakar bat aurkitzea. Ez da hau aldiz, Euskadiren kasua.

Galderari erantzunez uste dut ezetz. Are gehiago, arazo nazionala sozialetik bereizten duena, hain zuzen ere, lurralde baten errebindikazioa da. Pentsa dezagun, esate baterako, ijitoen etnien. Beraiena ez da inoiz arazo nazionalizat hartu, sozializat baizik, nahiz eta beti onartu izan den bere historia eta tradizio propioak dituen etnia bat dela. Zergatik? Inoiz ez dutelako berezko lurralderik errebindikatu.

Europa osoan ez dago nazio batek, ala beste, ala batek baino gehiagok batera errebindikatzen ez duten lur-eremurik. Eta, behar baldin bada, lurraldearengatik muturra hautsi diogu eta hautsiko diogu elkarri. Perejil irlaren pasadizo famatuaz gogoratu besterik ez dugu.

Nabarra, Orreaga, Almansa... memoria historikoa berreskuratzeko abestiak ala geografia mitiko baten erabilera nazioa berrasmatzeko asmoz?

Bi prozesuak paraleloak dira. Memoria historikoa ez da bakarrik prozesu indibiduala; bere alderdi kolektiboan, sozialki eta politikoki erakitzen da. Era berean, gogoratua izan dadin, prozesua oloiztatuko duten gertaera eta espazio fisikoak behar ditu, eta metanarrazio batean txertatu, "gu"ak biziraun dezan eta eus-

BEKADUNENTZAKO DEIALDIA

Kazetaritzaren mundua atsegin baduzu, ARGIAko erredakzioan ikas dezakezu

Komunikazio arloko edo kazetaritzako 3. edo 4. mailako ikaslea bazara, ARGIAk erredakzio lanetan bekadun moduan aritzeko aukera ematen dizu.

Eskaintzen dizuguna:

- Euskarazko kazetaritza edukietan trebatzea.
- Teknologia berrietan eta Interneten aritzea.
- Lan-talde gazte batekin lanean aritzea.

Gurekin lanean aritu nahi baduzu, bidali zure datuak "Erredaktore-bekaduna" erreferentzia adieraziz:

**142 Posta Kutxa
20160 Lasarte-Oria (Gipuzkoa)
curriculum@argia.com**

karri izango zaizkion erreferentziako puntuak izan ditzan. Hauxe da kontzientzia eta izan nahia duten herri guztiek egiten dutena. Nabadura txiki batekin, langintza horretan botere politikoak erabiltzen dituen instrumentuak oso desorekatuak direla.

Hau da, eskoletako testuliburuetan Almansa ez da agertzen valentziarrak garaituak izan ziren eta Katalunia eta Aragoiko Erresumaren gainbeheraren hasiera markatu zuen eremu fisiko bezala. Gertaera honen osagai politikoa desagertu egin da eta orainaldiarekin edo geroarekin zerikusirik ez duen historiaren pasadizo bat bezala azaldu da. Gauza bera Orreagarekin edo Nafarroarekin... Ikusiko dugu liburuek nola hitz egiten duten beraiei buruz, gaur egungo gatazka egoera marko juridiko berri batean amaitzen denean azkenean horrelakorik gertatzen bada, behintzat.

Zer nolako garrantzia izan dute kultur eta musika-tradizioek diskurtsoak kantagintzatik eraikitzean?

Galdera aldrebes hartuko dut, alegia, nola prestigiatu den tradizioa bera, kantagintzari esker. Kultura katalanaren barruan, asko kostatu da tradizioari loturiko elementuak konplexurik gabe plazaratzea. Neurritz kanpoko probintzianokeria batek eragin da, bazirudien kanpokoak etxekoa baino hobea zela beti. Bartzelona paradigma bilakatu da zentzu honetan kultur kudeaketari dagokionez, eta egin kontu gurea bezala demografikoki horren desorekatua den herri batean, jarrera honek oso ondorio esanguratsuak dituena. Balorearen eraikuntza soziala Euskal Herrian oso bestelakoa da. Iritzi hau sendotzen lagundu zidan generoetako bat bertsoalaritza izan zen; kantagintzarekin baso komunikatzaile asko dituen. Iaz BECen egon eta gero, astero egiten den telebista bidezko jarraipena ikusita, bertso-eskolak... zaila da sinesten duela hiruzpalau hamarkada prestigio eskasa zuen genero bat zenik. Berezko ekosistema kultural baten biziraupenak zerikusi handia du, balorazio-estrategia indibidualak nahiz kolektiboak sortzeko ahalmenarekin. Eta honek ez du esan nahi etxekoari "txeke zuria" ematen zaionik. Justu kontrakoa. Pertsonalki uste dut norberarekin lan zintzo eta dezentea bideratzeko dagoen metodo bakarra munduak egiten duenaz kontziente izatea dela, modu horretan zu-

reari eta zureenari maila altua eskatu ahal izateko.

Une jakin batetik aurrera abeslari batzuk erdaraz kantatzen hasiko dira...

Egia da, baina Euskal Herriak jarraitzen du gehien adostasun nazionaleko markoa izaten, edo gutxienez beren erreferente sinbolikoak. Musika-ikuspegi batetik, 80ko hamarkadak inflexio-puntu garrantzitsua markatzen du gure bi herrialdeetan. Gizartean zabaltzen ari den diglosia linguistikoa musika ere harrapatzen du eta katalanez kantatzea "kutre samarra" bilakatzen da. Alegia, urrutitik ere ez dago Hertzainak katalan batzuen arrastorik. Arrakasta lortzen dutenak Loquillo edo El Último de la Fila dira. Gauza ez da ez diotela lurraldetasunari kantatzen edo ez dituztela gure herriko elementu sinbolikoak erabiltzen 70eko hamarkadan bezala. Kontua da, beren letre-

tan gai hauek ez dutela inolako lekurik eta darabilten hizkuntza gaztelania dela.

Estatuaren interbentzioarekiko eszeptikoak izango diren guneak sortu beharra aipatu izan duzu...

Estatua, errekonbertsio prozesu bikoitza ari da jasaten. Batetik, kudeaketaren eremuan, asko ari da argaltzen, sisteman poro eta akats asko agerian utziz. Bestalde, inoiz ez ziren hain ageriko egin, berau bateratzen duten konbergentzia sinbolikoaren elementuak.

Esparru sinbolikoan eragiten duenean, oso modu bizkorrean eta sotilean egiten du, onarpen nazional bakarreko marko batetik eratortzen diren narratibak eraikiz. Adibide bat: estatu mailan oso indartsuak izan diren *Cuéntame como paso* bezalako telesailak. Horretan, nolabaiteko edulkorazio baten bidez, ekintza historikoak berrordenatu egiten dira, "hispanozentrizidadetik" zirkuluaren kua dratura lortuz. Beste bat, *Operación triunfo* litzateke, non xaloa dirudien eremu batek Donostia, Bartzelona edo Malagako gazte batzuk kiroldegiak bete ditzaten lortzen duen, inondik inora gure ingurune kulturaletatik pentsatu ez diren musika batzuekin. Kontua da bi formatu hauek -nahiz eta bigarrena une honetan telebista pribatu batera pasa den- berez kulturantza eta eleanitza den estatu bateko telebista publikoak sortu zituela. ■

"Ezagutzen al duzu nafarrera edo zuberera euskara ez direla defendatzen duen norbait? Bada Valentzian horixe gertatzen da"

Jose Inazio Basterretxea

«Komunikazioa eteten denean, bizitza komuna eteten da»

Informazio-zientzietan doktorea da *Marearen erraietan* eleberraren (Alberdania) idazlea. EHUko irakaslea. Literatur egile ezezagun samarra da Jose Inazio Basterretxea Polo (Galdakao, 1959). Fikzioa landua du nobela labur batean alabaina: *Falo zantarra*; Joane Barolo izengoitiz. *Falo zantarra* eleberriz zantar hura bezain ezti da *Marearen erraietan*.

MIKEL ASURMENDI

Argazkia: Aiol

Nor zen Joane Barolo? Nor da Jose Inazio Basterretxea?

Jose Inazio Basterretxea bera zen Barolo hura. Arrano bizefaloa. Eta, hala naiz egun ere: Barolo eta Basterretxea. Parte batean bai behintzat... hogei urte joan dira, eta jakina da: ilea urdintzen hasi zait, buruan eta abar. Gure artean umezurztat jo genezakeen genero bati ekin zion Joane Barolo hark. Mundu erotikoa-rekin lerrotatutako generoari, hain zuzen ere. Tradizio orokorrari jarraiki, ezizen batekin izenpetu zen eleberritxo: Barolo, Basterretxea orde. Dekameroneko ipuinetan aurkitu litezke Baroloren aita-amak.

Gaur, literatura erotikoa baditu guraso jakinak, bi baino gehiago. Ipuin erotikoen lehiaketak ere egin, egiten dira eta. Bapo.

Ez al zenuen ekin bide horretan aurrera egiterik?, galdetu lezake norbaitek.

Bai, baina ez nuen editorerik aurkitu tankera hartako bigarren nobelarako.

Non geratu da *Falo zantarra*?

Logelaren batean, akaso. Burukoaren azpian... Zangalatraba egiten jarraitzen al du komunean, oraindik? Aspaldian ez dut narrazio erotikoa luze idatzi. Baina, oraingo nobelan, bada pipermin pixka duen eszenaren bat, beraz zaleak...

Zer izan da zure ibilbidean lehen nobela hura?

Bada, abiapuntu moduko bat. Ordura arte, ipuin batzuk argitaratuak nituen *Idatz eta Mintz* aldizkarian (Oharra: ez dira erotikoa). *Cuentos Incombustibles* literatur sariketari esker ere, banuen zerbait argitaraturik. Kazetari izaki, fikzioaren formatura egokitu ninduten esperientzia haiek. Oso

gogoan dauzkat. *Falo zantarraren* ondoren, sei liburu etorri dira: unibertsitaterako ikas –eta eztabaida– materialak izan dira lau, bosgarren bat saio literario bat komunikazioaz eta identitateaz, eta azkena *Marearen erraietan*, eleberriz fikzioa, berriz ere.

Zergatik *Marearen erraietan*? Zer dago azpian?

Azpian barik, haren barnean, haren muinetan. Eta, egon, gu geu gaude. Zu zeu, Mikel; eta ni; eta irakurle guztiak: ezagunak nahiz anonimok. Denak garamatza olatuaren dirdaiek bere baitan. Hurbileko gaia aurkeztu diot balizko irakurleari. Eritasunaz, heriotzaz eta bizitzaz jardun dut. Inor ez dago hortik libro.

Liburuaren lehen irakurketa batean, irakurleak aurkituko du heriotza saihes-tezinaren aurreko desesperoa, horren malko garratza. Burdinazko hitzak, hartara. Hortik landa, eleberririk iradokitzen du bizitza hor dagoela, eta horrek pozten gaituela, eta horrexek berak bizitzen. Hori da bigarren irakurketaren giltza. Hitzaren makatza.

Urak dakarrena, urak daroa esan izan zaigu. Baina alderantziz ere bada: *urak daramana, urak berak dakar*. Hori bera, ez al da marea? Joan-etorri bat da marea, bizitza bezala. Ur-gora batzuek ziprztindu egiten gaituzte, beste batzuei ihes egiten diegu. Metafora-joko bat ernarazten du eleberraren tituluak.

Bilbo etaartzelona hirien arteko jende marea...

Itsasoa han eta itsasoa hemen. Hangoa epelagoa, babesago. Hemengoa bortitzagoa, eraso-korragoa. Ura. Kresala. Hondarra. Begietan, ezpainetan eta bihotzean. Hangoa eta hemengoa. Apakinak... Bi toki behar nituen. Oso hiri moderno da Bilbo; gurean artean, modernoena, nik uste. Beraz, bada toki bat nobela bat kokatzeko, pertsonaia horko kaleetara jaurla eta lanean jartzeko. Hurrekoa dut nik Bilbo. Erakartzen nau. Eta, Ithaka baten moduan funtzionatu dit eleberrian. Hortik aparte, eleberriak eskatzen zidan urrunagoko leku bat, beste eszenategi bat, pertsonaia batentzako, handienetakoarentzako. Bidea eta bidaia eskatzen zizkidan argumentuak... Troiaren beharra neukan beraz... Adoptatua sentitu izan naiz Bartzelonan. Erakargarria da hiri hura. Estimua handian dut. Handik ekarri dut Irune. Beste batzuk ere izan zitezkeen hiriak. Baina, nire protagonistek horien bien beharra zeukaten; ez besteren.

Giza harremanen gaineko nobela, bikoteen artekoa. Pertsonen garapen afektiboaren metafora ote *Marearen erraietan*?

Bikote bat hautsi da, hil da maitasuna! Aldarri hori, zilegi al da? Maitasuna, modu bakarrekoa al liteke? Maitasuna dago, ala maitasunak daude? Maitasunari buruzko hausnarketa bat proposatzen da eleberrian. Afektibotasuna ulertzeko bideei buruzko diskurtsoak aurkitu litezke nobelan. Giza harremanak badira eleberrian konstante bat, leit motiv. Pertsonen artean, konplexuak dira harremanak. Bikote-harremanak aipatu ditugu. Baina, eleberriak beste batzuk ere azaleratzen ditu: amaginarreba eta erraina, medikua eta gaixoa, amaetxeen dauden artekoa... Noiz hasten da laguna, adiskidea, maitalea izaten? Uraren oxigenoa da garapen afektiboa, eleberrian.

Inkomunikazioa ere antzeman da zure nobelan.

Giltza handia da hori *Marearen erraietan* barna. Hidrogenoa. Bikotearen baitako inkomunikazioa. Norbanakoaren eta gizartearen artekoa. Etxekoen artean. Lagunen artean. Komunikazioa eteten denean, bizitza komuna eteten da. Lagun, adiskide eta maitale egiten gaituen zilbor-hestea eteten da.

Airea eten zaio itsaspekariari. Kito. Adio.

Pertsonaia femeninoek berezko tokia dute: Irune, Lore eta Madalen imajina ditzakegu liburuaren azalean. Paulo pertsonaia, hiruen artean errari imajinatu ere.

Gaiak hala eskatzen zidala ulertu nuen. Emakumeak behar nituen nobelarako, eta zaila egin

“Desoreka... ez al da oreka modu bat?”

***Marearen erraietan*-en editoreak esan zidanez, idazleak izen ospetsuagoa balu zabalpen gehiago izan lezake nobelak. Ados?** Hala ohi da. Eleberri onak asko saltzen du. Izenak ez gutxiago. Eta izena, izanetik ere badator. Fikzio gutxi argitaratu duen autoreak naiz. Aipamen horretan, horixe du gogoan editoreak. Eskertzen diot egin didan tarte bere ohiko idazleen artean. Ohorea ere bada izena duten artean zurea zizelkatzea. Ikasi ere, asko egin dut Alberdaniakoekin.

Hona Anjel Lertxundiren aipua: “Sistema literario desorekatua bizi dugu”.

Itsaso harrotuan, balantza handia egiten du txalupa txikiak. Karga-ontzi erraldoiak ez dira hainbeste mugitzen. Hori bai, mugituz gero... krask egiten du kaskoak. Galduta dugu karga. Handia zen barkua, ezer gabe geratu gara. Txalupak salto eta jauzi. Oreka hona, oreka hara. Beti urpean, beti ur-azalean. Desoreka... ez al da oreka modu bat?

Euskadi Sariak tarteko, nola bizi duzu euskal literatur munduan dagoen zurrumbiloa?

Bizi, bizi izan dut zurrumbiloa. Nola ez? Pentsan agertu da, irratietan esan dute, e-mail bidez gogoratu zaizkigu batzuen eta besteen hitzak. Manifestuak, prentsurrekoak, adierazpenak. Ez zaizkit gustatu moduak. Kisiak gaindituz egiten omen da aurrera.

Ados. Horrela bakarrik?

Ez dakit. Kritikak, kritika; gero, mundu errealaaren paradoxak egiten digu keinu begi-ninietan... berun bihurtzen da orduan zilarra.

zait haragizkoak egitea. Argumentua ezin zen kontatu, emakumerik gabe. Are, emakumeek bere kontatu behar zuten nobela, argumentua antzestu. Eleberriaren abiapuntua da Paulo, kontakizunaren gorpila abian jartzen duen kirolaria. Irune, Lore eta Madalene hartzen dute gorpil hori, eta elikatzen. Haiek idazten dituzte hitzak, esaldiak eta kapituluak, Paulok ireki duen koadernoan. Emakume horiek darma-te gurdia azken geltokiraino. Baldin eta bizitza badira Irune, Lore eta Madalen; heriotza da Paulo. Halere, garatu dudan argumentua ez da hain zuri-beltza.

Herioa oso presente dago nobelan. Herioak kezkatzen zaitu, antza.

Zu ez? Eguzkiak eta hodeiek kezkatzen naute. Aldaketa klimatiko-

ak. Transgenikoak. Musuek eta laztanek... Nola ez nau ba kezkatuko heriotzak? Berezkoa da heriotza. Baina, beti amestu izan dugu hura transgredituko dugula nolabait. Horretan saiatzen gara usu: goizean kafesnea hartzen dugunean, eguerdian larrutan egiten dugunean, ilargiaren bila hasten garenean ilunkeran. Transzenditzea da gizakiaren asmoetako bat. Kala horretan bota du eleberri honek aingura. ■

“Maitasunari buruzko hausnarketa bat proposatzen da eleberrian. Afektibotasuna ulertzeko bideei buruzko diskurtsoak aurkitu litezke bertan”

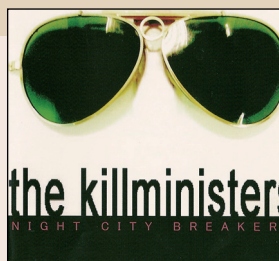
Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Nostalgia eta rocka bere tamainan

Bakioko taldeak izenagatik eta diskoaren izenburu eta azalarengatik oso makarra dirudi, baina CDa jarri orduko agerian gelditu da bihotz handiko nostalgikoak direla. Aspaldiko rocka lantzen dute, askotan distortsio gabe, ohituta ez gauden bezala, eta tarteka garagea-ri, 60ko hamarkadari, erreparatzen diote. Zenbait kantutan hastapenetako Sex Museumen kutsua izan arren, Ingalaterra-ko *new wave* hura, The Clash, The Animals –horien bertsio bat barne– eta antzeko koordenadetan mugitzen dira. Diskoa Berako Mic estudioan grabatu dute Maikelekin, baina Jose Lastra izan da prozesu guztiaren atzean, abesti bakoitzak behar duen pulsu edo berotasuna aukeratzen. Ingelese abesten duten arren, hitzak euskarara eta gaztelerara itzuli dituzte; eta amorrazioa eta kritika, biak, tamainan dituzte.

Night city breakers

The Killministers

BAGA BIGA

Iraupena: 41'00"

10,95 euro

THE KILLMINISTERS

«Rock-and-rolla handia izatera bueltatzea, ghettoetatik ateratzea nahi dugu»

Izena lehenengoz entzundakoan Motörhead taldeko abeslariarekin lotu zintuztedan haren abizenaren antzekotasunagatik... Baina, zer daukazu ministroen kontra?

Ministroen kontra denetik dugu, baina hori ez da izenaren jatorria. Motörhead-eko Lemmy Kilmisterengatik jarri genuen izena, baina nahastu ginela ohartu ostean ez genuen aldatu.

Batzuentzako rockeroegiak; eta punk-rockeroentzako melodikoegiak. Horrela sentitzen al zarete, inoren eremuan?

Bai, bete-bete eman duzu. Hala sentitzen gara. Estilo asko eta bariatuak ditugu gustuko, eta badirudi ez daukagula leku finkorik rockaren eszenan. Horretan ere Motörhead modukoak gara:

haiek heavyentzako rockeroak, eta rockeroentzako heavyak ei dira.

Rock-and-rollaren inguruko poseaz paso egiten duzue?

Take me home abestian hitz egiten dugu rock-and-rolla elitista eta kopuru txiki batentzat izatea nahi dutenen gainean. Rocka guretzat ezin da moda edo araeu

betetako ezer izan. Guk nahiko genuke rock-and-rolla handia izatera bueltatzea, ghettoetatik ateratzea.

Abestien iraupenak ez dituzue mugatzen; garatu egiten dituzue...

Batzuetan fresko dauden bitartean grabatzea gusta-

tzen zaigu. Bestalde, uste badugu abestiak intentsitate-rik ez duela galtzen nahiz eta luzea izan, hala egiten dugu.

Euskadi Gaztea-ko lehiaketan finalista izateak lagundu dizue?

Ez dut uste oso garrantzitsua izan denik. Gure egorako bultzadaxo bat, behar bada...

Gustura gelditu zarete emailtzarekin?

Oso sinple egin dugu: oinarria guztiok batera jo eta gero, ahotsak, punteoak eta organoa gehitu, nahastu apur

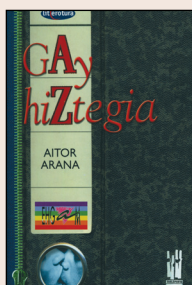
eta listo. Gustura gaude.

Ingelese abesten duzuen arren, kritika gogorak sartu dituzue hitzetan: tratu txarren kontra...

Bai, ingelesez abestu arren ez genuen nahi bakarrik *I love you* esan. Horrek ez gaitu mugatu hitzak idazterako orduan, nahiz eta jende askok hori pentsatu.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

Gay hiztegia

Aitor Arana

TXALAPARTA

228 orrialde

14 euro

Gay hiztegiaren berrargitalpena

Aitor Aranak 2005ean Txalaparta argitaletxearen bidez plazaratu zuen *Gay hiztegia* berrargitaratu egin dute. Gizonezko homosexual eta bisexual euskaldunen artean erabiltzen diren izenek, adjektiboek eta esamoldeek osatzen dute nagusiki, *Gay hiztegia*, baina hauen inguruan eta etengabeko harremanetan dabil-tzan lesbianak, bisexual eta transe-sualek –hala nola hain ezagunak ez diren polisexualak eta pansexualak– ere, badute tokia hiztegian. Euskal Herriko Gay Askapen Mugimen-duak kaleratzen zuen *Gay hotsa* aldizkarian, 1988an, azaldu zen *Gayztegia* izan du Aitor Aranaren lan honek oinarri. Ahalegin hari,

hiztegiek, herri-hizkera bilketek, liburuek, aldizkariak eta galdeketeek eskaini diotena gehitu die, liburuan agertzen diren 1.300 sarrerek osatu ahal izateko. ■

La vida de las lenguas en nuestra sociedad

Batzuen artean

IRUÑEKO UDALA

106 orrialde

5 euro

Iruña, hitz gutxitan bildumaren hastapeneko liburua

Iruñeko Udalaren Kultura Alorrak antolatutako jarduerak hiritarregana hurbiltze aldera jarri dute martxan *Iruña, hitz gutxitan* eta *Pamplona, poco a poco* bilduma. *La vida de las lenguas en nuestra sociedad*. *Posibilidades de futuro* izenburuarekin 2005eko azaroan Iruñeko Udalak eta Nafar Ateneoak antolatu zuten hitzaldi zikloan egin ziren ekarpenak jasotzen dituen liburua da bildumako lehen urratsa. Bildutakoen artean, Espainiako hizkuntz ondareari buruz Mª Teresa Echenique Elizondok esandakoa; Hizkuntzen iraunkortasunari buruz Ernest Querol Puigek zioena; *Zuzenbidea, hizkuntza eta identitatea* hitzaldian Josep Capdeferro i Plak adieraziak; eta Inmigratio-testuinguruetako hizkuntzen erabileraz Sol Tarrés Chamorro egindako ekarpenak daude. ■

Altxorak aurkitzen dituen txerria

Cornelia Funkeren istorio honetako protagonista Jule da, itsaso zaba-lean altxorak aurkitzen trebea den txerrikumea. Anton Garikanok euskaratu ditu bere ibilerak. Piraten artean bizi izan da, harik eta etekin eskasa ematen zielakoan, upel batean sartu eta itsasora bota zuten arte. Zorionez, bi pertsona oso jatorren eskutara iritsiko da txerrikumea, itsas garraioak egin ohi dituzten Sven Pottolok eta haren txalupa-mutil Pitek aurkituko baitute. Txerrikumea upeletik atera eta bere txabolara eramango dute. Geroztik, hirurak joango dira txalupa uhartez uharte. Baina Jule altxorak aurkitzen hasiko da, ia astero topatuko ditu, eta bere lagunak urrearekin zer egin ez dakitenez, gertukoei oparitzen hasiko dira. Kontua piraten artean ere zabaldu egingo da ordea. Eta orduan, Jule bahituko dute. ■

Txerrikume pirata

Cornelia Funke, Kerstin Meyer

ELKAR

64 orrialde

8,55 euro

Landaluzeren aurreneko nobela

Koldo Landaluze zine kritika-riaren aurreneko nobelako protagonistak 1910ean Enkarterrietako meatze zuloan sartuta soldata triste bat irabazteko bereak eta bost pasa behar duten meatzariak eta haien familiak dira. Nagusiak zaborra balira bezala tratatzen ditu bere langileak, eta hauek greba egitea erabakiko dute. Ugazaba ez da horregatik asko beldurtuko, ordea. Zer erabakitzen duen? Eskirolak ekartzea. Azken batean, bere alde ditu, soldatapean dituen hiltzaileez gainera, Guardia Zibilak, legeak egiten dituztenak eta baita herriko apaiza ere. Harro-harro ibiliko da, bere ankerkeria agerian jarritz. Baina horrek ondorioak ekarriko dizkio. Izan ere, ezer galtzekorik ez duen beldur gutxi baitu mendeku bila dabilenari bere erantzuna emateko. ■

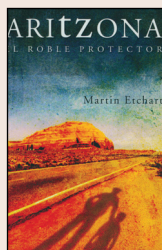
Días de barrena

Koldo Landaluze

VERBIGRACIA

108 orrialde

9 euro

Aritzona. El roble protector

Martin Etchart

TARTALO

168 orrialde

12,30 euro

Euskal jatorria ahaztu duen gazte amerikarra

Arizonan jaioetako euskal jatorriko idazlea da Martin Etchart, *The Good Oak* nobelaren egilea. Nobela honetan jatorriz euskalduna den hamahiru urteko mutil bati gertatutakoa kontatzen du. José Carte Rípodasek itzuli du gaztelaniara, *Aritzona. El roble protector* izenburuarekin. Gazteak amerikar petoa izan nahi du, eta ez du ezer jakin bere aitona eta osabak hainbeste maite duten euskaraz eta Euskal Herriaz. Artzainak izan dira beren bizitza guztian, baina dagoeneko urtetan aurrera egin dute eta gaztearen aitzak gelditzen zaizkien ardi apurrak saltzea erabaki du, haien borondatean

aurka. Mutila poztu egingo da aitaren deliberoaz, baina laster damutuko zaio bere zaharrei emandako atsekabea. ■

Miren González Goikoetxearen bidaiak eta artelanak

Sri Lankako Mirissan 2005eko abenduaren 19an egindako egonaldiarekin ematen dio hasiera Miren González Goikoetxeak *Biraka. Historias sobre Historias* liburuxka eta CDari. Egileak berak egindako argazki eta margolan ugariz horniturik dator ahalegina. India, Argentina, Thailandia, Brasil... dira bisitatu dituen herrialdeetatik batzuk, eta haietan ikustea egokitu zaiona, eta, bereziki, bertakoe-kin eta bere ondoan izan-dakoe-kin bizi izan dituenak azaltzen ditu bere idazlanean, gaztelaniaz batzuk, euskaraz beste zenbait. ■

Biraka

Miren González

ARTELEKU

48 orrialde + CDa

JUAN KRUIZ IGERABIDE

«Maitagarri-ipuinak, Gorrotagarrien ipuinak ere badira»

Euskal Herriko maitagarri-ipuinak bildu dituzte oraingoan.

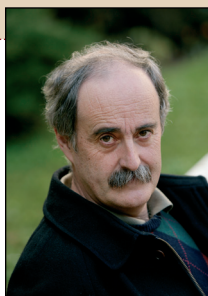
Bai baina, aizu, Maitagarri ipuinak deitzen diegun arren, Gorrotagarrien ipuinak ere badira. *Zaku bete hauts* liburuan agertzen diren ipuin gehienak izugarri gogorak dira, tradizioan kontatu izan diren bezalaxe. Hau da, norbaiti eskuak moztzen badizkio- te, hori esaten da. Bravante Genobebaren hartan kontatzen dena bezala: ama umeekin basora bota, eskuak moztuta utzi... Horrelakoak ere agertzen dira ipuin hauetan.

Bestelakorik ere agertuko da, noski?

Bai. Azkartasuna. Heroiak, pertsonaia ahulak bere buru azkartasunaren bidez nola gaingitzen dituen probak, gorrotagarriak menderatu arte.

Eta gorrotagarrienetan gorrotagarriena, nor da?

Nik uste dut pertsonaiarik bortitzena Zirto erregea dela: diktadore nazkante bat besterik ez da, nahi dituenak hiltzen dituen... Eta betiko istorioa: alabaz maiteminduko da heroia, aitaren jazarpena jasango dute biek, eta abar. Honelako istorioak daude liburuan bilduak. Beste bat: *Amak hil nau, aitak jan nau / arreba poxpolinak piztu nau*. Gure arrasto antropofagikoak daude hor: amak hiltzen du, eltzean egosten du, eta aitari ematen dio jateko. Kanibalismoaren oihartzun garbia. Ipuin berean, gero, alaba panpoxak neba berpiztu egiten du: hor dago mito zaharrek berriz osatzeari buruz ziotena; azterketa sinbolikoak eginez gero, haurtzaroaren galera eta bizimodu berri bat hastea izan liteke. Ipuin hau nik Joxe Mari Satrustegiren eskutik ezagutu nuen.

DANI BLANCO

Betiko ipuinen euskal aldaerak

Globalizazioa ahozko ipuinekin hasi zen, Aizkorri argitaletxearen aburuz. Izan ere,

badira aspaldi-aspalditik mundu osoan barreiatu- riko haur kontakizunak —*Mari Errauts*, esatera- ko—, gero herri bakoitzak bere modura egokitu baditu ere. Euskal hau- rrei betidanik ezagutzen dituzten ipuinen euskal aldaerak ezagutzeko pa- rada eskaini nahi izan diete, *Zaku bete hauts*. *Eus- kal Herriko maitagarri-ipui- nak* liburuen bidez. Horretarako, belaunaldi- belaunaldi euskal-aman- dreek zaintzen zituzten haurrei kontatu izan ziz- kieten istorioetatik hama- sei aukeratu dituzte. Juan Kruz Igerabideri eskatu zioten bilketa lana egitea, aukeraturako ipuinak eus- kararen aldetik gaurkotuz eta egokitzen arin batzue- z istorio horiek moldatuz. Hautaketa, J. Arratibelek, L. Barandian- ran Irizarrek, Xabier Etxaniz Erlek eta Joxe

Zaku bete hauts

Batzuen artean

AIZKORRI

128 orrialde

14,95 euro

Mari Satrustegik nonbai- tetik jaso eta ezagutzera emandako istorio batzue- tatik aterea izan da. Luis Alonso marrazkilariak diseinatu du *Zaku bete hauts*. liburua bere osota- sunean, kontakizun ba- koitza ilustrazio errealis- tekin apainduz. Jasotako ipuinen artean, gorago ai- patu den *Mari Errauts*ez gainera, liburuari izenbu- rua ematen dion *Zaku bete hauts* eta *Baratxuri* bezala- ko beste asko dago. ■

egileari galdezka

Ezpalak

JON TORNER

Josu Chueca historialari nafarrak *Gurs. El campo de los vascos* liburua idatzi du. Txalaparta argitaletxearekin kaleratutako liburu horrekin, ofizialki harrera-esparru gisa izendatutako baina errefuxiatu-esparru bihurtu zen Gurs-eko eremuan euskaldunek bizi izan zituztenak gogorarazi nahi izan ditu Chuecak. 2.745 euskaldun inguruk "inauguratu" zuten Gurs-eko esparrua.

Alfredo de Estéfano argazkilaria mexikarraren erakusketak paratu dute Iruñeko Centraluz galerian, *Diálogos con la tierra* (Elkarizketak lurarekin) izenburupean. Hilaren 30a arte ikusgai izango den erakusketak horretan, basamortuaren ikuspegi berezia eskaintzen du De Estéfano.

Pedro Alberdi eibartarrak irabazi du Bilboko Udalak antolatzen duen Miguel Unamuno saiakera saria, *Carlos esaten zioten gizona* lanarekin. Alberdik 50 eta 60ko hamarkadetako Eibarko gizartea berregin du bere saiakeran, Mario Onaindia politikoa eta idazlearen bizitzaren bitartez. Gaztelaniazko lanen artean, Lorenzo Alvarez de Toledo madrildarrak jaso du lehen saria, *De manzanas y serpientes* lanagatik.

Esther Barandiaran eta Itxaso Aristizabal piano jotzaile irundarrek Aita Madinak idatzitako konposizio ezezagunenak, orkestrarako eta ahotserako sortutakoak, berreskuratu dituzte hainbat hilabetetako ikerketaren ondoren. Eresbil Musikaren Euskal Artxihoak proposatutako lan horren emaitzarekin *Saski-naskiren hotsak* egitaraua prestatu dute.

Teatro Gorakada antzerki konpainiak *Gondola misteriosa* obra estreinatuko du ekainaren 20an Zizur Nagusiko kultur etxeko plazan. Gianni Rodari idazle italiarraren *La gondola fantasma* ipuina du oinarri. Veneziako Pionbiko gartzelan Ekialdeko printze bat preso sartzearekin hasten da istorioa.

Sinfonia handiak eskainiko ditu EOSek 2007-08 denboraldian

EUSKADIKO ORKESTRA SINFONIKOAK 2007-2008 denboraldia aurkeztu du. Orkestrako musikarien kopurua igo egin du aurten –98 izango dira– eta horrek sinfonia handiak emateko aukera zabaldu dio. Eskainiko dituen kontzertuetan interpretatuko dituzten 36 obretatik 15 lehen aldiz emango dituzte. 2007-2008 denboraldiko une nagusienetakoa Luis de Pablok orkestraren enkarguz sortutako *Danzas secretas* obraren estreinaldia izango da. Bi disko ere grabatuko ditu EOSek: Francisco Escuderoren Gernika opera eta Luis de Pabloren obreakin osatutakoa. Informazio gehiago: www.euskadikoorkestra.es.

Euskadiko Filmategiak sekula baino film gehiago jaso ditu

EUSKADIKO FILMATEGIAK inoiz baino film gehiago bildu zituen iaz. Orotara 514.020 metro pelikula jaso zituen: 452.400 metro kopia, 42.480 metro irudi-negatibo, 39.249 metro soinu-negatibo eta 6.900 metro irudi-internegatibo. Gaur egun, 1.241 film luze eta 688 labur gordetzen ditu Filmategiak. Interneten: www.filmotecavasca.com.

Kale Sound maketa lehiaketa

NONTZEBERRI atariak (www.nontzeberri.com) KaleSound maketa lehiaketaren lehenengo edizioa antolatu du. Euskaraz abesten duten talde eta bakarlariei zuzenduta dago lehiaketa. Pop-Rock eta Metal atalak izango ditu eta atal bakoitzeko irabazleek kontzertuak eskainiko dituzte. Lanak aurkezteko epea uztailaren 16an amaituko da.

Pablo Malok *Enskonens & Median*: «Den-dena Madrilen kontzentratuta ez egotea lortu dugu. Ederki egin daiteke zinema beste toki batzuetatik ere. Beharbada, aktoreek bai dutela han bizitzeko premia handiagoa, baina zinema ikuspegi teknikoago batetik egiten dugunok badaukagu Madrilerantz joan, egin egin beharrekoa eta etxera itzultzerik. Nik, behintzat, ez dut galdu nahi hemen daukadan bizitza, ez ditut galdu nahi familia eta adiskideak. Horiexek asetzen naute benetan».

Jasone Osorok *El Diario Vasco*: «Jada ohituta nago, baina egia da, batzuetan, idazten dudana buruz edukia kontutan hartuko ez balitz

bezala hitz egiten dela. 'Bizi eta arin' etiketa jartzen badi-zute, jende batek ez du zure lana baloratuko. Kontatu nahi duzunarekin geratzeko osagarriak kentzen joatea zenbat kostatzen den aintzat hartzen ez dutela dirudi».

Jon Kortazarrek *Berrian*: «Euskadi sarietako epaimahaikide izan naizen aldi bakarrean, nik ez dut inolako presiorik jaso eta libre ikusi dut neure burua (...) Sakonean dagoen eztabaida da ea sarietako literatura sistemen baten barruan zer-nolako funtzioa betetzen duten, eta sarietako funtzioa eztabaidatzea ona da. Hala ere, *Utikan Euskadi Sariak* manifestuak finezia eta sakontasun handiagoa izatea espero nuen».

JON TORNER

Begirada sugerente bezain zorrotza

Isabel Muñozen argazki erakusketa.

Erabilitako teknikak: Platinotipia eta Lambda.

Lekua: Donostiako Kubo-Kutxa aretoa (Kursaal).

Data: Ekainaren 24a arte.

Sarrera doan. Bisita gidatuak.

Platinotipia izeneko teknika erabiltzea "arriskutsua" dela diote. Oso argazkilari gutxi kontrolatzen duela, eta Isabel Muñoz kataluniarra dela horietako bat. Emaizta politak lortzen dituela. Ez dabilta oker. Donostiara ekarri dituen formatu handiko kopiak zoragarriak dira, definizio eta kalitate ederrekoak. Zuri-beltzekoak dira argazki gehienak. Pertsonalitate handiko erretratuak dira batzuk, Etiopiako tribuetako eta El Salvadorreko penaltan dauden Mara taldeetako kideenak kasu. Sugerenteak eta plastikotasun handikoak beste batzuk. Egipto, Kuba, Brasil eta Argentinako dantzen inguruko serieak dira horren adibide. Salbuespenak salbuespen, ederrak dira argazki guztiak. Forma, tonu eta konposizio bikainekoak. Giza gorputza da protagonista nagusia. Begiradak, ipurdi eta bizkaralde biluziak, armoniatu mugitzen diren beso eta oinak... eta larruazala. Muñozen erretratuetan sarri ageri dira tatuaiak, erritu-markak eta pintura tribalak marrazturik dituzten pertsonak. Batzuei darien izerdia ere usain daiteke ia. Eta zer esanik ez Buenos Aireseko kale kantoi batean tangoa dantzatzeko ari den bikoteak sortzen duen zirraraz. Emakumeari oilo-ipurdia antzematen zaio bizkarrean. Zoragarria.

Koloretako argazkiak ere jaso ditu erakusketak. Iranen atera zituen irudi horiek Muñozek, 2003an, lurrikara batek Bam hiria astindu ondoren. Istorio dramatikoak gordetzen dituzte, baina argazkilariak kolorearen

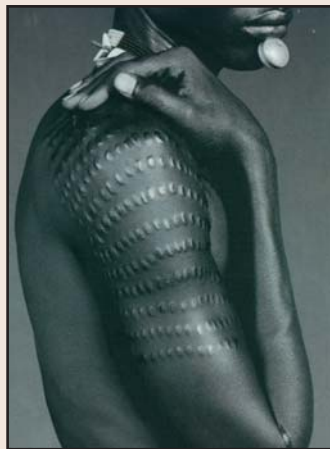

aldeko hautua egin du. Agian, dramatismoa ez, errealitatea eman nahi izan dielako baizik. Irango argazki bildumaren harira, Kubo-Kutxa aretoan ordu erdiko dokumental hunkigarria proiektatzen dute, pantaila handian. 2003ko lurrikaran arreba galdu zuen mutila da protagonista. Irudi bakoitzaren atzean istorio gogor bat dagoela konturatuko gara, eta argazki on bat lortzeak gutariko askok uste baino lan eta denbora gehiago eskatzen duela.

Erakusketan beste bi bideo daude ikusgai.

Making off izenekoan, Muñozek erabiltzen dituen kamera, film eta teknikak ezagutuko ditugu. Argazkilari kataluniarrak batez ere formatu ertaineko kamerekin —Hasenbald eta Mamiya markakoekin— eta Canon markako kamera digitalarekin egiten du lan: "Mundu analogikoan jarraitzen dut; digitalak irudien kalitatea hobetzeko aukera ematen dit".

Hirugarren bideoa esklabutzari buruzko argazki seriearekin loturik dago. Kanbodiako neskak eta emakumeen erretratu txiki pilaok osatzen du protesta-bilduma hori.

urdaibai

Laidako hondartza
Arketa auzoa, z/g
48311 IBARRANGELU
www.urdaibai.com
info@urdaibai.com

2007ko ekainaren 17a

ARGIA

41

Denbora-pasak

ANA ZAMBRANO

Hitz gezidunak

KANTITATE, ZENBATEKO LEKAIMEAK, SERORAK	GEZURREZ ELIKATU	IRITZI, ABURU		BEREHALA (ALDERAN- TZIZ) ERAGINKOR	KIZKUR TRAGEDIARI DAGOKIONA	* IZENA BARRENDIK
PILOTAN JOKATZEKO TRESNA MUIN, MAMI				ZEHARO, ERABAT GORPUTZ ATALA		
				INFIN, SALDU GARRAIOBIDE ERREGU- LARRA	SASKI, OTZARA MILAZ OSATU	
ROENTGEN DAUKAZU	HESTEBETE MOTA ZERUARI DAGOKIONA				GOGO, NAHI IKASLEEN ARDURADUN	
		EGUR-ZATI ERDI ERREA ISLATU				NOREN ATZIZKIA KANPORA
HIPOKRITA JARDUN BORROKA, LISKARRA			LAUKOITZ IPURTZULOA			* ABIZENA
				GURTZA JASOTZEN DUEN IZAKI ISKILU		
U BIRRITAN MOLUSKU OSO PREZIATUA		GIPUZKOAKO UDALERRIA LETRA ERRE- PIKATUTA			BELDUR BIZI BETEKADA	
			AUPATS, POKER SILABA HINDUISTA			KONTSONAN- TEA NITAREN SINBOLOA
PAPER LODI MARRUMA EGINEZ				ERAIKUNTZA JOKOA POTASIOA		
					ITXURA, EITE	

Sudokuak

9 arteko zenbakiak jarri 3x3 lauki bakoitzean, koadro osoko lerroan errepikatu gabe.

9			5	4	7		2	3
7		1	2				4	
		5			6	7	9	8
		9		6				2
		4				8		
2				5		3		
1	9	3	8			4		
	7				3	2		1
8	4		6	1	5			7

Hirraza

			1	9	5			
6								2
8	5			7	6	9		
7					2		9	
		4				3		
	2		9					8
		7	4	6			8	1
4								7
			7	5	1			

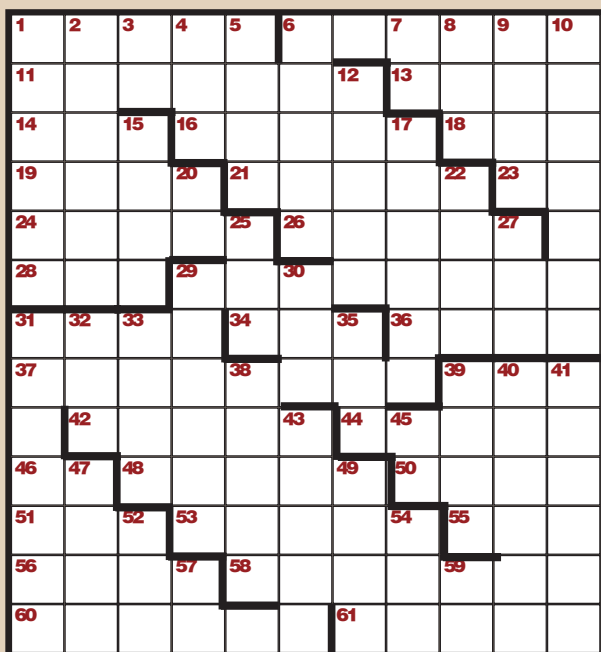
Zaila

Dedukzioa

Aurki ezazu hitz ezkutua, zenbakiak hitz bakoitzeko zenbat hizki dauzkan adierazten duela kontuan izanik.

B	I	D	E	Z	0
I	Z	O	T	Z	2
B	I	Z	A	R	1
E	S	E	R	I	1
E	R	E	D	U	1
I	Z	E	B	A	1

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

1- Auzitegi, epaitegi. 6- Motozikleta eta bizikletaren koadroaren osagaia. 11- Gaixaldi. 13- Erori aditzaren infinitiboa. 14- Oinarrizko edaria. 16- Saltsa lodi eta garratz. 18- Suitzako ibaia. 19- Atzizki destinatiboa. 21- Ohar. 23- Nongo atzizkia. 24- Aditz bukaera. 26- Gizonezko izena. 28- Galdetzaile. 29- Bizkor, indartsu. 31- Ur izoztu. 34- Nihaur. 36- Eremu, arlo. 37- Mokofin, ahozuri. 39- Musika taldea. 42- Mingots, min. 44- Apika, agian. 46- Errepikatuz, gorotza. 48- Automata. 50- Egokiak. 51- Udara. 53- Itxura, antza. 55- Ardi hitz elkarketan. 56- Aurpegitik at ematen den musu. 58- Lanean hartzen den atse-dendia. 60- Zeharo, arras. 61- Ura eramateko erreten artifizial.

GOITIK BEHERA

1- Datorren urtean. 2- Abaraska, abao. 3- Nori atzizkia. 4- Errusiako ibaia. 5- Abere taldea. 6- Nafarroako herria. 7- Suari dariona. 8- Garoa, iratzea. 9- ... hartu, lo egin. 10- Arrain mota. 12- Jarri. 15- Ahuntzaren ar. 17- Eraso, oldartu. 20- ... egin, erabat ase. 22- Ukapena. 25- Gorputz atal. 27- Euskal Herriko mendia. 29- Elementu kimikoa. 30- Zuhaur. 31- Sexu emeko pertsona. 32- Nota musikala (alderantziz). 33- Nafarroako herria. 35- Oinarrizko edaria. 38- Ez militar, ez erlijioso. 39- Itxura. 40- Nafarroako herria. 41- Edari nahasketa. 43- Norantz. 45- Kristo ondoren. 47- Lorde. 49- Geldi! 52- Gipuzkoako herria. 54- Bokal errepikatua. 57- Niobioaren sinboloa. 59- Radonaren sinboloa.

Kike Amonarrizen umorea

Kamioizaleak

– Ba al dakizue zer alde dagoen kamioizale euskaldunen eta britainiarren artean?
– ?!?

– Kamioizale euskaldunek ezkerreko besoa dute belztuta eta britainiarrek aldiz eskumakoa.

Ezberdintasuna eskuetan

– Ba al dakizue zer alde dagoen langile baten eta intelektual baten artean?
– ?!?

– Langileak txiza egin aurretik garbitzen ditu eskuak, eta intelektualak berriz, txiza egin ondoren.

Soluzioak

G	O	R	T	E	U	R	K	I	L	A
E	R	I	A	L	D	I	E	R	O	R
U	R	A	Z	I	A	P	E	A	A	R
R	A	K	O	A	B	I	S	U	K	O
T	Z	E	K	O	E	N	E	K	O	S
Z	E	R	B	I	Z	I	T	O	R	E
E	L	U	R	N	E	U	S	A	I	L
M	O	K	O	Z	U	R	I	M	A	K
A	S	A	M	I	N	A	K	A	S	O
K	A	R	O	B	O	T	O	N	A	K
U	D	A	A	I	R	E	A	A	R	T
M	U	I	N	L	A	N	A	R	T	E
E	R	A	B	A	T	K	A	N	A	L

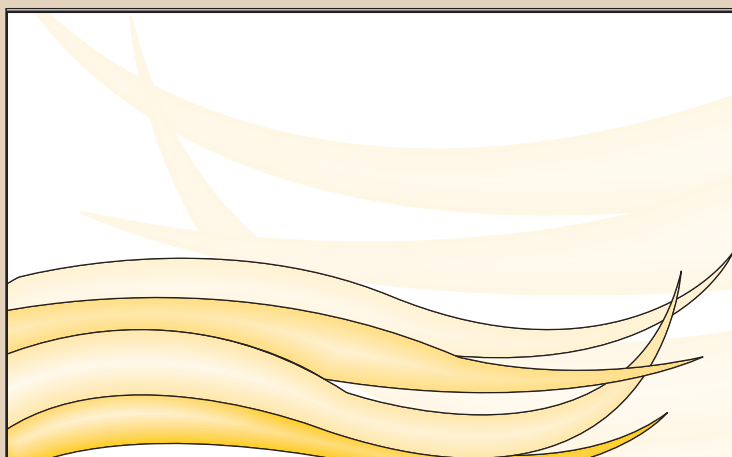
	K	F								
	M	O	J	A	K					
		P	A	L	A					
	F	U	N	T	S					
	R	S	A	L	A	M	I			
	D	U	Z	U		I	L	I	N	T
						L	A	U	K	U
	F	A	R	I	S	E	U	A	T	O
	U					L	A	Z	K	A
	O	S	T	R	A		K	O	R	R
			K	A	R	T	O	I	M	E
	M	A	R	R	U	M	A	K	A	

DEDUKZIOA:

OSATU

3	4	2	1	9	5	8	7	6
6	7	9	3	4	8	5	1	2
8	5	1	2	7	6	9	4	3
7	3	6	5	8	2	1	9	4
9	8	4	6	1	7	3	2	5
1	2	5	9	3	4	7	6	8
5	9	7	4	6	3	2	8	1
4	1	3	8	2	9	6	5	7
2	6	8	7	5	1	4	3	9

9	6	8	5	4	7	1	2	3
7	3	1	2	8	9	6	4	5
4	2	5	1	3	6	7	9	8
3	8	9	7	6	4	5	1	2
6	5	4	3	2	1	8	7	9
2	1	7	9	5	8	3	6	4
1	9	3	8	7	2	4	5	6
5	7	6	4	9	3	2	8	1
8	4	2	6	1	5	9	3	7

Iurdes
leria
ileapaindegia

La Salle, 8
20140 ANDOAIN
Telf.: 943 300 360

AITOR HERRAN

AITOR HERRAN

Orio, herria eta errioa

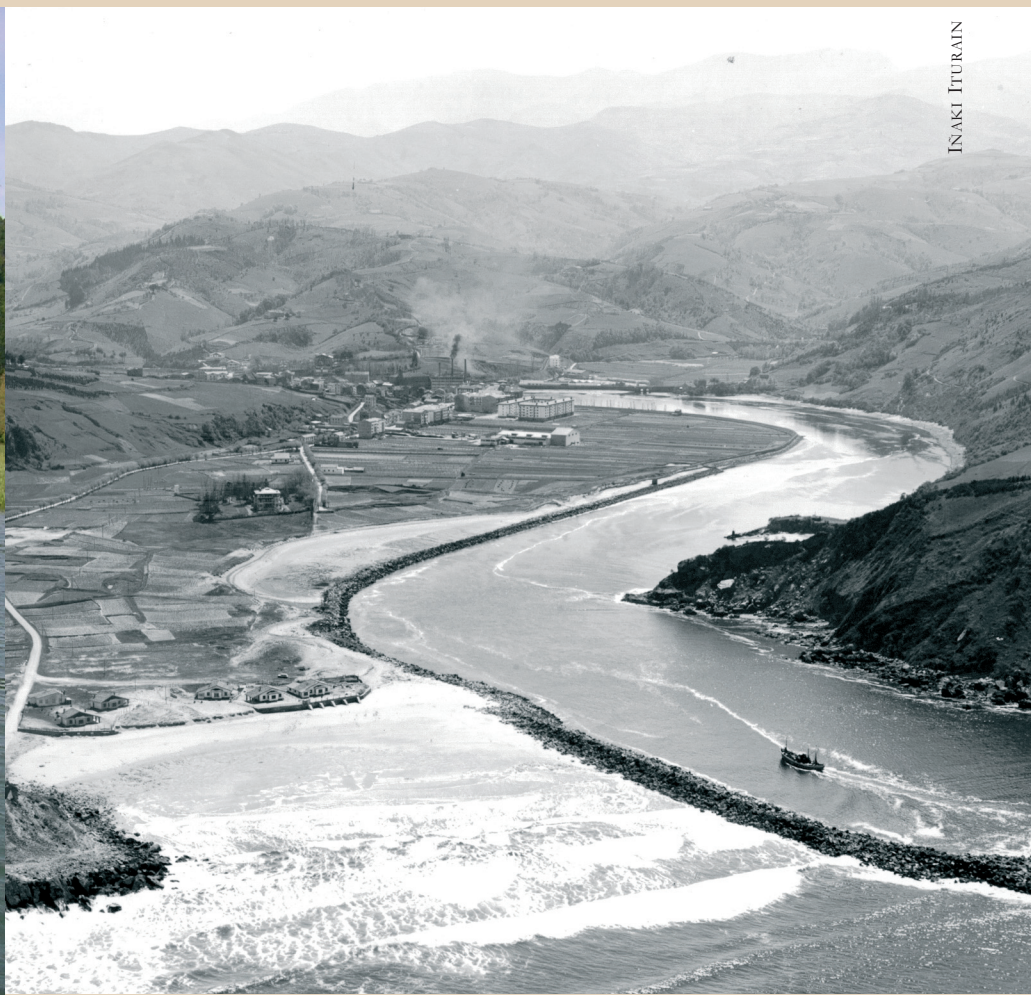
ORIOKO TURISMO BULEGOA

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA:
IÑAKI ITURAIN

Orioko errioa (Gipuzkoa)

IÑAKI ITURAIN

Lehen eta orain, izenean eta izanean, bata besteari hainbeste zor dionez ezin konpreni genezake herria erriorik gabe; ezta errioa herriarik gabe ere. Biak ezagutzeko modua da honoko proposamena:

Triatloia Oriak Oriorekin bat egiten dueneko eremua ezagutzeko, errioa eta herriaren arteko maitasun istorio bat airetik, lehorretik eta uretatik ikusteko. Parapentean, bizikletan eta arraunean.

Kukuarri mendiko tontorra da herriko punturik altuena. Talaia ederra dago hango gurutzetik, Oteizaren Ama Birjinaren ondo-ondotik. Eguraldi garbiarekin eta prismatikoak hartuta, iparraldean itsaso zabala ageri da, ekialderantz Landetako hondartzak sumatzen dira mugan, eta mendebalderantz Matxixakoko lurmuturra. Primerako tokia baleak zelatatu eta abisua herritarrei emateko. Gaur, hain zuzen, itsasoari bizkar eman eta Ernio aldeko mendiek markoa jartzen dioten koadro ederrari begiratu diogu. Orio herria eta Oria errioa azalduko zaizkigu oinen pean. Ausartenentzat aukera ederra dago biak, herria eta errioa, txorien ikuspegi berberaz gozatzeko, hegalarri, parapente batetik.

Ausardia izanez gero, ez dago aitzakiarik, gaur egun bada enpresa bat parapentean jaitsi nahi duenari laguntzeko, Ostargi Parapente Eskola (943 27 81 96 / 629 43 68 66), nahi bada bakarrik, nahi bada aditu batek lagunduta, biko batean.

Ederra da ikuspegia airetik. Ai txori banintz! Han goitik garbi ikusten da Orio eta Oriaren arteko ezkontza. Zer litzateke Orio Oria gabe? Asko eman dio, eta ematen, erriak herriari, tarteka heriozko tributua ere pasa ohi dio baina. Gogoa ematen du ibaiaren errailetan barnerratzeko. Baina erriora iristeko, bestalde, abiatuko gara, itsaso aldera eta, hain zuzen, kulunkan, hondartza ondora jaitsi. Han bada nahikoa toki lur hartzeko. Ordu laurden, edo erdi, zoragarria pasako duzu.

Airetik lurrera eta lurretik uretara

Hondartzan lur hartuta, parapentea utzi eta bizikleta hartuko dugu, gure triatloia berraren bigarren etaparako. Aspalde honetan, lehorretik erri ondora ibiltzeko aukera asko handitu da. Duela urte gutxi arte ez bezala, kilometro asko egin daitezke oinez edo bizikletaz erri ertzean, bere bi aldeetan: hondartzatik abiatu eta Ortzaikaraino eta, bestaldean, barra muturretik Motondoraino. Buelta osoa eginda ia hamar kilometroko ibil-

bidea dago, ur ertzean betiere. Ibilbidea osatu badugu, pixka bat nekatzeaz gain, honezkero erriko sartzeko gogoia ere sartu zaigu.

Gogo hori asetzeko, uretarako ontzia behar da. Gaur egun ez dago horrelako eskaintzarik, gehienez ere piraguan ibiltzeko aukera ematen du orain dela urte gutxi sortutako Oriko turismo bulegoak (943 83 09 04). Beraz, balizko egoera bat irudikatuko dugu, laster batean gauzatuko delakoa: premia sumatuta, enpresa txiki bat sortu da, jendea erriko erakusteko. Badira ontzi batzuk eta haiek eramateaz arrantza zaharrak arduratzen dira. Oriako zeharkaldiko bazterrak erakusteko eta hango bitxikeriak kontatzeko, Urdaibain Edorta Jimenez bezala, Orion bertako hitzun on eta erri zale bat joango da, bazter bako-

Ez dira toki txarrak erriko ibaiadarrak piraguan sartzeko, Amazonas oihanean zaudela imajinatzeko modukoak

tzari istorio bat egokituz, erriko joan-etorria natura eta kulturaren batuketara samurra bilakaraziz.

Erriko herriak ikusi ohi dugu, ez gaude ohituta erriotik herria ikusten, eta zinez ederra da.

Hondartza ondora egin berri duten kirol-portutik abiatuta erriko gora egingo dugu. Portutik atera orduko, gidariak, erriak itsasoarekin bat egiten duen barra erakutsiz, bertso bat kantatuko digu, bertako bertsolari batek barra horretan itotako arrantza-leak gogoan zituela egin:

Oriotarren kezka
minena da barra,
itsasorako duten
ur-bide bakarra,
ogi bila joateko
igaro beharra,
heriotza dutela
zelatari zaharra.

Falange Espainolaren kanpaleku zaharra

Kirol portuaren aurrez aurre, Aia aldean dagoen erri-hondartza ikusten dugula, gidariak hango aldetik berri emango digu: han 40ko hamarkadan Falange Española Txurruka izeneko kanpalekua sortu zuen, hemengo haurrei haien balioak erakusteko; gaur egun, aldiz, naturaz gozatzera eta euskararen erabileran aurreratzera joaten dira bertara haurrak.

Ontziak, itsaso ondoko ingurunea utzita, herri aldera egingo du. Justu iritsi aurretik, eskuinera Oriaren azken ibaiadarra utziko dugu, Altxerri izeneko. Neolitikoko pintura ederrak gordetzen dituen kobazuloak eman zion izena errekarri, bertatik bertara dago eta. Aurrera eginda, herriaren erdi-erdetik pasako gara, arrantza-garaia ez denean han atsedenean dauden arrantza-ontzien ondo-ondotik. Antxoaz gainezka lehorreratzen ziren garaien oroitza penekin amesten utziko ditugu. Gerra garaian, 36ko irailean dinamitatuta bota zuten zubiaren azpitik pasa eta segituan, eskuinera berriro ere, erriko azken bigarren ibaiadarrak utziko dugu, Portuko erreka izeneko. Garai batean Aia aldetik jaisten zuten egurra ontziratzeko baliatzen zuten portu-baserriari izen hartuta.

Ez dira batere toki txarrak bi ibaiadar horiek bertara piraguan sartzeko, naturaz bertatik bertara disfrutatzen egoki-egokiak, Amazonas inguruan zaudela ere imajinatzen modukoak. Baina ontzi handi samarrean goazenez, errekatxo horiek alde batera utzita goraka segi eta Oriko Arraun Elkartearen ondorengo pasako gara, hau ere eskuinean. Hor gidariak herri honetan tradizio handia duen kirolaz hitz egingo digu, arraunaz, duela mende bete arte balearen arrantzara joateko egiten zen arraunketan sortzen zen lehiak ekarri zigun kirolaz, Oriko herriari, izenean eta izanean, zeharo eragin diona.

Hara hor gure proposamena hiru argazkitan: Orioko triatloia; errioren ertzean bizikletaz; erriogan piraguaz; eta errioren gainetik parapentez.

Arraunlariekin batera

Errioko zeharkaldi hau marea betean egin beharrekoa denez, ia ezinezkoa da arrauneko entrenamenduan dabil-tzan ontziekin ez gurutzatzea. Han ibiliko dira, tostako ontzi tradizionale-tan batzuk, aulki mugikorrek on-tzi olinpikoetan besteak; uda garaiko estropadak gogoan, gogor entrena-tzen, neska eta mutil. Justu aurrez

aurre dago zarauztarren kluba ere, oriotarrena ez bezala, Orio herria dagoen aldean.

Aurrera egin eta herriko zubitik kilo-metro batera-edo, ezkerrean Ortzaika auzoa ageri zaigu, arraunlari handien sehaska, Jose Luis Kortarena besteak beste. Ortzaikaren aurrez aurre, gure-tzat eskuinean, padura bat daukagu, Motondo, azken urteotan ekologia

zaleen eta han fabrikak jarri zaleen edo arraun pista egin zaleen arteko borroka toki bihurtua. Orain, asteburuetan, aerodromo egiten dute, baina jostailuz-ko hegazkin telegidatuena.

Horiek atzean utzi eta errioka inguru horretan egiten dituen mean-droak pasatuta, Aginagako lurretara eramango gaitu errioka, errioz izateari utzi eta ibai izaten hasten den eremu-ra, ur gaziak gatzat galduta ur geza dakarren mendiko emaria nagusitzen den ingurura. Haraino iristen dira neguan, oraindik gaur egun ere, Aginagari ospea eman dioten arraintxoak, angulak. Han zeu-den kokatuta XVII. eta XVIII. mendeetan garrantzi handia izatera iritsi ziren ontziola han-dienetako batzuk. Ameriketara joan ohi ziren itsasontzi asko bertatik atera ziren.

Apellanizen oleoa

Ziaboga hartu eta itsasorantz

Aginagaraino iritsita, goraka zihoan marea ere, bere betetasu-na igarota, beheraka hasia izan-

Azken urteotako aldaketak ondoen zerutik ikusi daitezke.

go da, eta guri zia boga emateko ordua iritsia. Itsasorakoan, gidariak hurrengoan buelta arraunean egin dezaten gonbidatuko ditu bidaiariak. Eta erriaren mugetaraino ailegatu direnez, handik aurrerako Oria ibaiaren gaineko datu batzuk emango ditu: Gipuzkoako luzeena dela, Aizkorrin jaiotzen dela, Zegamako lurretan, Tolosa inguruko paper-fabrikek ibaira isurtzen zituzten gai pozoitsuak Europako ibai kutsatuena izateko “ohorea” ekarri ziotela Oriari, ibaiak Ebroarekin lotu eta

Kantauritik Mediterraneoraino iritsiko zen ur-bidea egiteko proiektu batzuk egin zirela... Ondoren, leman doan arrantzale zaharra, gidariari atsedena pixka bat emateko, kantari hasiko zaigu, balearen bertsoak bukatzerako utzita. Benito Lertxundik sortu duen kanturik ederrenetako baten hitzak erreztatzen hasiko da, Oria ibaiari egin zion kantuarenak:

“Gure bazterrak bustitzen dituzun ibaiak, aspaldian ustelkeriz zikindurik zatozena. Oraindik ere ikusten

dut bizi nahia, borondatea eta maitasuna, igeri dabilazala zure handitasunean, pozoiketa ez da nahikoa zure hats bizikorra itozteko, eta oraindik gazia den zure gatzak eskertzen dizute arraitxoek. Nik zure barnetaraino murgildu nahi dut gaur, zure maitasunean igeri egin. Zure bustitasunean abiatuko naiz heriotza menperatzeko duzun sekretuaren bila, edertasun guztien leku izan nahi duzunez gero hala izan zaitezten, bizitzaren kantu zaren ibaiak”. ■

ORIO

urdin, berde eta horia

ORIO

TURISMOA

Turismo bulegoa: 943 83 09 04 • www.oriara.com

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

BIOLOGIA

Gero eta tigre gutxiago

BIOSCIENCE ALDIZKARIAK egunotan argitara eman duenez, tigre basatien lurremuak murrizten ari dira eta horren eraginez populazioa galtzen ari da. Panthera tigris espeziea garai batean bizitoki zuen eremuaren %93tik desagertu da. Atzerakada horren erdia azken hamar urteotan jazo da gainera.

5.000 tigre basati baino ez dira geratzen eta datozen urteetan arrisku handiagoi egin beharko diete aurre. Mehatxu nagusia Txinak iragarri berri duen asmoan datza, hots, tigreak nekazal etxeetan hazteko

Tigre ehiza ez da atzo goizeko kontua.

baimena eman izana, animalien hainbat gorputz atal merkaturatzeko. Irargarki honek debekatutako ehiza areagotuko duela uste dute adituek, ezin jakingo delako tigre zango bat animalia basati batena edo etxaldean hazitako batena ote den.

Bestalde, tigreek eremu zabalak behar dituzte ugaltzeko eta lurralde babestuek txikiegiak dira. Arazoa arintze aldera babesguneen arteko korridoreak zabaltzen ari dira India eta Nepalen. Pasagune natural horiek Errusiarantz luzatzeko premia azpimarratu dute

naturzaleek, banandutako tigre populazioen arteko loturaa bermatzeko. **I**

Osasuna

JABIER AGIRRE

Emakumeen garunaren gakoa hormonetan dago

"EZ DAGO EMAKUMEAK ULERTUKO DITUENIK". Agian hori izango da mundu osoko gizonezkoek gehien errepikatzen duten esaldietako bat. Horren pareko kexa, baina emakumeen artean oraingoan, hurrengo litzateke: "Nire senarra ez da ezertaz jabetzen, sutan jartzen naizen arte".

Horren diferenteak ote gara, bada, gizonak eta emakumeak? Errealitate maskulino bat eta beste errealitate femenino bat bereizi behar ote dira, akaso? Erantzuna baiezkoa da, bi kasuetan, Louann Brizendine neuropsikiatra iparramerikarraren iritziz, eta horren guztiaren "errua" biologiak izango luke; hormonek, zehatzago esateko.

Louann Brizendine

San Frantsizkoko (AEB) Unibertsitatean Emakumeen Klinika Hormonaleko sortzailea eta zuzendaria da Brizendine aspaldiko urteotan, eta Europara etorri berri da *Emakumeen garuna edo garun femeninoa* bere liburua aurkeztera. Espainian RBA argitaletxeak kaleratu duen obra horrek

etabaida ugari piztu du bere jatorrizko herrialdean, eta itxura guztien arabera, hemen ere hautsak harrotuko dituela esan genezake, kale egiteko beldur handirik gabe.

Gure neuropsikiatra herriz herri ibili da, bere azalpen teorikoak bestelako esperimendu praktikoekin nahasten. Bere mailetan daraman plastikozko masa grisarekin, emakumeen garunean gertatzen diren erreakzioak zergatik eta nola gertatzen diren azaltzen saiatzen da. Bere iritzian, hipokanpoa izeneko garunaren atala –bertan osatzen dira emozioak eta baita memoria eta oroimena ere– handiagoa da emakumeengan, eta, beste muturrean, gizonek 2,5 aldiz gehiago eskaintzen diote euren garunean bulkada sexualak kontrolatzen dituen eremuari, eta beste puska eder bat oldarkortasunari.

Hilekoaren inguruan agertzen diren sintomak –hilekoaren aurreko sindromea– azaltzeko, neuropsikiatraren iritzian garai horretan emakumearen garun-zati batzuek %25erainoko aldaketak izaten dituzte. Eta aldaketa horiek, jakina, emakumearen jarreraren islatzen dira. Gizonen eta emakumeen arteko alde gehiago ere aurkitu ditu: emakumeetan handiagoa da komunikazioen zentroa –%11 neurona gehiago mintzairaren eta entzumenaren zentroetan– eta baita emozioena ere; gizonak, aldiz, arrazionalagoak omen dira, baina baita autistagoak ere.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Seingaltzeko

ZIRITZAKO KATALINAREN dromedarioaren aldameneko garagartzan ezagutzen ez dudan landare horietako bat topo. Haizearen kulunkaden sinfoni tiraintsuak salbatzen du mitxoletaren koadrila osoa akabatu duen herbizidaren atarramentuzko soroaren uniformetasun poliziala, militar oro lez zatarrak. Zatarraren mugarri, gara arrosa batzuk, bata bestearen gaineko lore seikonde katea, onil luzexka itxurakoak, petaloetan marratxo margulak, zorten zut batean hara eta hona begira, lauzpabost marraza hostoen babesean, lurpean erreboila behar duela somatzen den horietakoa, ezin ipurditik atera ordea, loraldian ozarkeria latza litzateke... Muturra-
ren aurrean nor dudan jakin gabe luze egon ezinik, ordu t'erdiko bilatze eroa eta gero izenez elkar agurtuak ginen. Lakoizketa errezuzale baino landarezaleago zen apaiz haren arabera lurretako espadaña deitzen diogula eta ondo esanda lurretako lezka deitu beharko genukeela, berari bost zaizkion hizkuntzak gora behera *Gladiolus communis* sub. *byzantinus* denari.

Lezkaren (*Typha latifolia*) antzekoak ditu oso hostoak, seska luzearen ertzean zigarro-puruaren tankerako lore multzoa duen lezka bai, honi osin eta urustelak gustatzen ordea eta ase giri-giri arte ongarritutako sorotako lurrak hari. Europako hego berotik —Afrika iparralde, Italia, Korsika, Malta, Espainia...— Ebron barrena etor-ekarria, laboreak ekarri zituzten kultura mediterraniar kolonizatzaileekin batera nonbait. Egungo egunean soroko belarrak erretzeko erra-
lo suek eta herbizidek ezin akaba dute eta alorraren muge-
tatik, ipularretik ia, loreak irriz-irriz irekiz, kirkirkir parra egiten digu. Trufa hau eraman ezin, inbaditzailea dela esanez iraintzeko barrunbeak eta musturrak ditugu...

Senide dituen gladiolo ezagun galantenen eran hemen baino urrutixeago salgai topa daitezke bere erreboilak eta XVII. mendera arte geure aurreko emakumeek seingaltzeko bere ura hartzen zutela jakinda laguntzat nahi eta etxeratu beharko dut.

ENTOMOLOGIA

Tximeleten ihesa

GAUTXORIEI IHES EGITEKO tximeleta mota batzuek tximeleta toxikoei emititzen dituzten ultrasoinuak imitatzen dituzte.

Harrapariengandik babesteko ezagun da animalien artean toxikotasuna iradokitzen duten kolore biziak erakusteko estrategia. Toxikoak izan ez arren itxura egitea nahikoa babes izaten dute zenbait espeziek. Gaueko tximeletek, izenak berak dioenez, gauez —ilunpetan alegia— ibiltzen direlako, ezin dute koloreen 'trikimailua' erabili arerioak uxatzeko. Horregatik hainbat tximeleta toxikok egiten dituzten ultrasoinuak kopiatzen dituzte, berez ez duten arriskuaz ohartaraziz.

Aurreneko aldia da defentsa mekanismo hori badela frogatu dutena. Aurkikuntza AEBetako Wake Forest Universityko Jesse Barbers eta bertako irakasle William Conner-ek egin dute, kamera infragorri eta ultraazkarra erabiliz gautxori eta tximeleten arteko ehiza irudi eta soinuak grabatzeko.

Sistema horren bidez konturatu dira gaueko tximeletek barne-belarriaren bidez, bere harrapariei emititzen dituzten ultrasoinuak entzuteko gai direla eta gainera erantzun ere egin dezaketela, gautxoriei zein espeziatako tximeleta duten aurrean 'abixatzeko'.

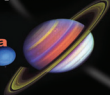
Ikerlariek esan dutenez, litekeena da beste espezie batzuk ere erabiltzea ultrasoinu imitatze teknika. Eta oraindik frogatu ez duten arren erleek, hontzek, eta sugeek erabiltzen dutela uste dute. ■

Kamera infragorri eta ultraazkarra erabiliz lortutako irudia.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop, (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Nire sabela ez da kreaturen hilobi

ERROMA, K.O. 161. Marco Aurelio enperadore izendatu zuten. Gauza asko aldatu ziren gortean enperadore filosofoak; baita sukaldea ere. Aurretik aginte gorena eskuan izan zutenek ez bezala, Marco Aureliok asko zaintzen zuen elikadura; hain ohikoak ziren gehiegikeriei muzin egin zien eta bereziki entsaladak eta fruta maite zituen. Begetarianoa zen. Baina ez zen lehena.

Antzinako Egipton Amenhotep III.aren emazte Tiye ez zuen animaliarik jan nahi eta gainera fruta jatea gatzetasuna eta libidoarentzat ezin hobia zela uste zuen.

Asisko San Frantziskok, Tiye bezala, animaliak maite zituen, eta ez zituen jan nahi. Beste santu batzuek ere bide beretik jo zuten, Santa Klarak eta Santa Agedak okela jateari uko egin zioten, haragiaren "beste" plazerekin batera.

Erdi Aroan, dieta begetarianoa moda baino halabeharra zen nekazari-eriztatzat. Haragia jauntxo feudaltentzat izaten zen eta horietako askok, gainera, ez zuten barazkirik jaten iraingarria zelako beraien ustez. Halere Sardinako Leonor Arborearen dieta leke osatzen zuten nagusiki, txerria hiltzen ikusi zuenetik okelik ez jatea erabaki baitzuen. Indiako Akbar erregeak ez zuen inolaz ere haragirik jan nahi. Noblezia-ko kide batek ohitura horren arrazoiak galdetu zioenean, Akbarrek halaxe erantzun zion: "Ez nintzateke lasai hilko, nire sabela hainbeste maite dutan Jainkoaren kreaturen hilobi balitz".

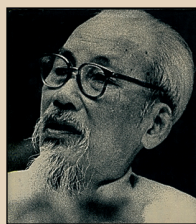
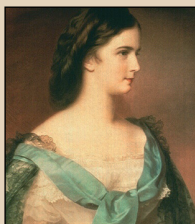
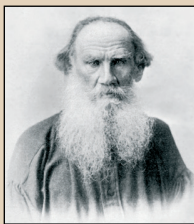
Torquemada inkisidorea ere barazki-jale bihurtu zen, baina haren arrazoiak Akbarrenak baino praktikoagoak ziren. Torquemadak ederki zekien pozoia haragitan sartzea errazagoa

zela, entsaladan ipintzea baino, eta etsairik ez zitzaionez falta, pozoitua hiltzea zen inkisidorearen beldur handiena. Edo agian, nahiago zuen giza-haragi errearen usaina, animalia erreena baino.

Percy B. eta Mary Shelley senar-emazte idazleek ez zuten ez okelik, ez arrautzarik, ez esnekirik hartzen eta behin baino gehiagotan Lord Byron lagunak bikotearen aholkuak kontuan hartuta haragirik gabeko dieta egin zuen. Idazleen artean jarraituz, Leon Tolstoi ere barazki-jalea zen. Florence Nightingalek okela jaten zuen Krimeako Gerrara erizain moduan joan baino lehen. han ikusitakoak ikusita, ez zuen bere bizitza luze eta oparoan berriro okelik dastatu. Bismarck, Disraeli eta Gladstone bere hiru katuak ere barazki-jale egin zitezen saiatu zen; alferrik. Henri Dunant Gurutze Gorriko sortzailearekin arrakasta handiagoa izan zuen; Nightingalen ereduari jarraituz, soilik barazkiak eta fruta jatea erabaki zuen suitzarrak.

Halaber, Elizabeth Austriako enperatriza, Sissi ezizenaz ezagunagoa, begetarianoa zen. Baina haren elikadura ohiturak ez ziren batere ereduagarriak, anorexia izan baitzuen urte luzez.

Aldizkako barazki-jaleak ere baziren. Isadora Duncan dantzari estatubatuarra eta Kamala Napurdalah idazle indiarrek tarteka dieta begetariano zorrotzak egiten zituzten. Ho Chi Mihni ere kosta egiten zitzaion barazkiekin bakarrik konformatzea. Behin izkira platerkada ipini zioten mahaian, eta Vietnamgo presidenteak den-dena jan zuela, urdailaren kalterako. Zahartzarotan begetarianismoa utzi zuen, pixkanaka itsaskiak eta oilaskoa sartuz dietan. ■

Marco Aureliok, Tolstoi, Sissik eta Ho Chi Minhek okela jateari uko egin zioten.

ARRASTOAK

Asterixen abenturen 33. zenbakia.

80 urte beteta, Uderzok 34.a egiteko asmoa agertu du berriki.

ASTERIX GEHIAGO. René Goscinny hil zenetik 30 urte bete direnean eta Albert Uderzok 80 urte bete dituenan, bere lankide eta alaba Sylvie zera esan berri du: "Asterixen album berri bat egin nahi du; ez dakit noiz, baina laster izango da".

2006an *Le ciel lui tombe sur la tête* kaleratu zen, orain arte bildumaren azken alea. Uderzoren asmoak betetzen badira, hurrengo Asterixen 34. abentura izango da.

Sylvie Uderzok Bartzelonako Nazioarteko Komiki Azokan baieztatu du berria. Azokan bertan Uderzoren omenezko albuma aurkeztu zuten. Bertan, 30 komikilarik —besteak beste, Forges, Midam edo Bouck— Asterixen eta bere egilearen inguruko lanak bildu dituzte. Liburuak 60 orrialde ditu eta Lucky Luke edo Spirou pertsoanaia ezagunen sartu-irteak topa daitezke.

SU-ETENAREN APURKETA

Nafarroan korapilatu da negoziazio politikoa

Borroka armatua uzteko borondate eza leporatzen diote ETArri PSOEek eta EAJk. Ezker abertzaleak eduki politikorik gabeko negoziazio teknikoa egin nahi izana egotzi die sozialista eta jeltzaleei. Azaleratu den informazio desberdinen arabera, prozesua non korapilatu den aztertze saioa egin da ondorengo lerroetan.

XABIER LETONA

EUSKAL HERRIAN bizi den gatazka bortitza negoziazioz gainditzeko beste aukerarik izango da. Esperientziak hala dio eta Euskal Herriko herritarren gehiengoaren borondateak ere bai. Noiz, nola eta zer izango den hori beste kontu bat da.

"Ez dut bakea politikaren truke inoiz onartuko" dio Jose Luis Rodriguez Zapaterok ETAk su-etena hautsi ondorenean. Baina politikak bakea lortzen lagundu dezakeela ere behin eta berriz errepikatu du azken hilabeteetan. Esaldi bata eta bestearen artean dago negoziazioaren zirrikitua.

Zertan egin da baina huts hamalau hilabete hauetan ohiko harrian estropezu egiteko? Hasi da jadanik bertsioen dantza. Moncloako ikuspuntua joan den igandeko *El Pais*-ek aireratu zuen, ohiko Luis R. Aizpeolea kazeta-

riaren eskutik. EAJk, PSEk eta Batasunak 2006ko azaroan egin zituzten bileretan PSEk eta EAJk atzera bota zuten Nafarroa eta EAEren harremanei buruz Batasunak egin zien proposamena. Honetan, Batasunak Hegoaldeko bi erkidego autonomoen arteko lankidetzak erakundea eratzea proposatzen zien, bi urteren buruan ahalmen legegilea ere izango lukeena. Azaroaren 10ean etorri zen jeltzale eta sozialisten ezetza, beti ere R. Aizpeolearen esanetan.

Joan den igandean bertan, *El Pais*-en Patxo Unzuetak sinatutako iritzi artikuluan, aurreko bertsioa osatu zuen eta bi urtetan lankidetzak erakunde hori EAE eta Nafarroaren arteko erkidego autonomia bihurtuko zatekeen; 2010ean, halaber, autonomia berri honi buruzko erreferen-

duma egingo litzateke bi erkidegoetan eta Nafarroako sozialistek marko politiko berriaren aldeko jarrera defendatu beharko zuket. Moncloako iturrien arabera, hor legoke porrotaren korapiloa.

Batasunak, PSOE eta EAJrekin egindako bilera ugariaren berri eman du *Gara*-ren bidez, baina ez da edukiei buruzko halako zehaztasunarekin hitz egin. Hala ere, lurraldetasunaren gaiari behin eta berrir egin zaio erreferentzia, negoziazioaren korapilo nagusietakoa gai horren inguruan dagoela aditzera emanez. Besteak beste, abenduaren 30eko Barajaseko atentatuaren ondoren, eta negoziazioak berbultzatu nahian, Batasunak Iruñeko Adierazpenaren berri eman zion euskal gizarteari. Honetan, EAE eta Nafa-

rrako Foru Erkidegoak autonomi proiektu berean txertatzea proposatzen zuen, modu honetan gatazka bortitza gaindituz. Erabaki historikoan, ENAMek onartzen zuen estatutu proposamen honek EAEko eta Nafarroako biztanleen onespena beharko lukeela, erdikidego bakoitzak bere aldetik bozkatzuz. Publikoki bederen ez zen zehaztu prozesu hau nola bideratu behar zen.

Era batera ala bestera atonduta, *El Pais*-ek joan den igandean emandako bertsio horiek dantzan ibili dira euskal politikaren sukalde inguruetan, eta ikusgai dago Batasunak zer erantzungo duen. Orain arte, ezker abertzaleko alderdiaren esanetan, EAJk eta PSEk uko egin diote Iruñeko Adierazpenari, hau da, gatazka bortitzari amaiera ekarriko liokeen proposamenari.

Laburtuz, PSOEk eta EAJk, eduki politikoa duen negoziazioa inposatu nahi izana leporatu diote ezker abertzaleari, eta zehatzago esanda ETARI; hauen ustez, ETAK gainbegiratu ditu Batasunaren negoziazio saioak honi bere ikuspegia inposatuz.

Ezker abertzaleak, aldiz, negoziazio tekniko hutsa –bakea presoen truke– egin nahi izana bizkarreratu dio PSOERI, eta EAJri helburu horretan sozialisten ezinbesteko laguntzaile izatea. Joan den igandean, Pernando Barrena Batasuneko bozeramaileak argi zehaztu zuen hori *Berria*-n kaleratutako elkarrizketan.

Edukia eta metodologia

Elkarrizketa prozesu batean aldean arteko konfiantza giroa eraikitzea ei da aurrera egiteko lehenbiziko baldintzetakoa eta hori posible egiteko edukia bezain garrantzitsua ei da adosten den metodologia. Hemen ere, su-etenari hasi aurretik elkarrekin zehaztutako metodologiaren interpretazio propioa egin dute aldeek. 2004ko azaroan ENAMek Anoetan taularatu zuen eskema medio, negoziazio prozesuak bi kanal izango zituen: Espainiako Gobernuak eta ETAK errepre-sioak eta jarduera armatuak sortutako ondorioak bideratu beharko zituzten

2006ko uztailan bildu ziren PSE-EE eta Batasuneko ordezkariak, publikoki egin den taularatze bakarrean.

–presoak, biktimak...– eta gai politikoak alderdien artean konponduko lirake, horretarako alderdien mahaia sortuz.

Ezker abertzalearen ustez, mahai biek denboran bateratsu joan behar zuten, eta PSOEn ahalegina etengabe izan da biak denboran ahalik eta gehien banatzea. Horren adibide garbiena 2006ko uda hasieran legoke, PSOEk –bere inguruko iturriek hala onartzen dute– presoei buruzko neurri zenbaitzuk prest zituen jada, baina ETAK alderdien mahaiaren eraketa lehenetsi zuen. Horrexegatik ekin ei zitzaion uda ostean PSE, Batasuna eta EAJren arteko elkarrizketa prozesuari.

PSOEn eta EAJren esanetan,

**PSOEk argi egiten du
Ajuria Eneko Itunaren
gisakoa berregitearen alde,
eta horretarako ezinbesteko
zaio EAJren laguntza**

ezker abertzaleak ez du Anoetako eskema onartu, ETAK negoziazio politikoa bere gain hartu duelako eta Batasunari negoziatorako tarterik ez diolako utzi. Lehenbizi ETA eta Espainiako Gobernuaren arteko negoziazioak gauzatu behar ziren eta ETAK borroka armatua utziko zuenaren seinale garbiak eman ondoren, orduan ekingo lioke alderdien mahaia negoziazio politikoiari. Negoziatio politikoa izan da, baina ez akordiorik. Borondatea, konfian-

tza, metodologia eta edukia, dena nahasten da azkenean halako negoziaketa prozesu batean.

Orain zer?

Hori da bolo-bolo dabilen galdera eta alde guztiek une gogorak espero badituzte ere, gogortasun hori ETAK helduko dion jarduera moldearen arabera egongo bide da. Edo 2000.eko su-etenaren apurketaren ondorengo urteetako jardun odoltsuari ekingo dio, edo azken su-etenaren atariko hilketa gabeko jardunari? Balizko beste elkarrizketa prozesu

bat ere horren arabera legoke. Jakina, hori 2008ko Espainiako hauteskunde orokorretan PSOE gailenduz gero, PPk Espainiako Gobernu hartuko balu hurrengo zikloa luze atzeratuko litzatekeelako.

Dagoeneko, argi ikusi diren lehenbiziko mugimenduak Espainiako Gobernuarenak izan dira: atxiloketak Frantzian, Iñaki de Juana berriz espetxeratzea eta Arnaldo Otegi ere kartzelan sartzea.

Eremu politikoan mugimenduak ez daude horren argi, baina PSOEk argi egiten du Ajuria Eneko Itunaren gisakoa berregitearen alde, eta horretarako ezinbesteko zaio EAJren laguntza.

Mapa politikoak ere izan du aldatetarik azken urteetan eta esanguratsuen Nafarroan gertatutakoa da. Bertan Nafarroa Bai koalizioak eskuratu du abertzaleen ordezkartza nagusia eta berau prest dago PSN eta Ezker Batuarekin batera Nafarroako Gobernu hartzeko. EAE eta Nafarroako egoera desberdinak baietsi egin dira azken hauteskundeetan, eta asko dira pentsatzen dutenak ETAK su-etenaren apurketa erabakia zuela, baina berau gauzatzeko abagunea Nafarroan Gobernu berria eratzeke unearekin lotu duela.

Etsipena eta nekea azkar barreiatu dira berriz ere euskal gizartearen. Gatazka politiko eta bortizetik ateratzeko elkarrizketaren beharra ez dute gainditu alabaina. Ez baita beste biderik eta ikuspegi hori ere nagusi da. ■

Allez Les Bleus! Horixe da Frantziako Estatuan azken hamarkadan gehien entzundako deia darra. Olatu baten modura zabaldu zen uholde urdina, baita Frantziako eskuinak bere egin ere, Nicolas Sarkozyren UMPk nagusiki. Errepublikako banderak kolore gorria ere badauka. Uholde urdinak alta, gorria irentsi du, baita alderdi txikiak irentsi ere. V.

Errepublikako bozketa sistemak ez ditu laguntzen ez ezkerra ez txikia dena. Alabaina, bozketa sistema aldatzea baino gehiago beharko dute beste Frantzia bat aldarrikatzen dutenak.

MIKEL ASURMENDI

Argazkia: Gaizka Iroz

Olatu urdinak olatu gorria irentsi du eta EH Bai itsasoan agertu da

ABSTENTZIOA hogeita lau puntu igo da hauteskunde presidentzialetatik Legebiltzarrerako bozketetara Frantzian. Orduan, hiritarren %85ak bozkatu zuen eta oraingoan %61ak. Presidentzialetan nagusitzen dena aise nagusitu izaten da legegileetan. Sarkozyren UMPk bozen %40 lortu du eta Legebiltzarreko aulkien herena baino gehiago lortu dezake bigarren itzulian. PSk bozen %20 erdietsi du. Ezkerreko beste aukerak, PCFk, Berdeek nahiz gainerakoek aulkiak galdu dituzte. François Bayrouren UDF-MoDem alderdiak izugarritzko porrota jaso du, bozen %7,61 baino ez du lortu. NC (Zentro Berria) alderdi berriak, UMPren nahietara makurtu denak, salbatu ditu UDFko aulki batzuk. Alabaina, NCK aulkiak UMPko politikaren mesedetan erabiliko omen ditu. Eskuin muturreko FNk ez du lortu aulkirik, Marine LePen lehiatuko da bigarren itzulian, baina aukera ia batere gabe.

Royalen eta Hollanderen ezkerre

PSko idazkari François Hollanden eta alderdiko ikur berri Ségolène Royal emaztearen deia darra ozen entzun dugu bozen bihamunean: “Gure ezkerreko aberkideok, bigarren itzulian oraindik ere hainbat aulki salba genezake eta eskuineko uholdeari aitzi egin gure etorkizuna prestatzeko”. Ele hauek aire edo doinu frantses batekin irakurri eta mezua ezagunagoa egingen zaizu. Ezkerrak behea jo du, hondalea. Gorako bidea baino ez zaio geratzen gaurgoitik.

Zentro-ekzerrak bigarren itzulian behartu du Ipar Euskal Herrian

“Iparraldeko ekzerrak eskuina garaituko duen esperoan” idatzi genuen aurreko astean. Ezin uka premisa baikorregia dela gaurko egunean. Abstentzioak eta Estatu mailako eskuineko uholde urdinak ia irentsi du gorria, baita ezkerreko aulki bat lortzea ere

Iparraldean. PSko Sylviane Alaux eta Jean Espilondok nekez eskuratuko dute aulkia. Hala ere, Michele Alliot-Marie eta Jean Grenet bigarren itzulian lehiatzera behartu izana garaipena da nolabait. 4. barrutian –Biarro eta Euskal Herria biltzen dituen–, UDF-MoDemeko orain arteko diputatu Jean Lassallek eutsi diezaioke aulkia, UMP eta PSrekin lehiatuko da bigarren itzulian. Indarrak arras parekatuta daude. Zentro-ekzerraren harremanaren test esanguratsua izanen da.

EH Bai laugarrena Iparraldean

EH Baik 10.000 boz baino gehiago eskuratu du. Laugarren indarra da, eskuin, ezker eta zentroko alderdi nagusien atzean. Legegileak ez ditu berezko hauteskundeak, bai test egokia ordea. Errepublikako itsaso handian hedatutako olatu txiki honen txanpa baliatu behar du herri bozketako hainbat aulki, modu naturalez, erdiesteko. ■

Mikel Aramendi (Itsasondo; 1955). Xabier Barandiaran (Ataun; 1969). Gipuzkoako goierritarrak. LKiko kidea lehena eta EAJkoa bigarrena. Guk analista politiko gisara bildu ditugu ordea. Udal eta foru hauteskundeek bake eta normalizazioaren prozesuan izan dezaketen eragina hartu dugu hizpide. Elkarrikketa ETak su-etenaren bukaera iragarri baino lehen egin da, hala ere, beren irizpideek funtsa gorde dutelakoan gaude.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

Xabier Barandiaran

Mikel Aramendi

Prozesua bururaino eramatea beste aukerarik ez dago

Aztertu ditzagun azken hauteskundeak bake eta normalizazioaren ildoan. Nola baloratu dituzue emaitzak EAEn?

MIKEL ARAMENDI. EAEn eta Gipuzkoan bereziki, datu azpimarragarriena abstentzioa da: abstentzioak emaitza guztiak baldintzatu ditu. Ez dut boto aldaketarik ikusi hala ere, eremu bakoitzean abstentzioa proportzionala izan da. Baina kezkarria da udal hauteskundeetan izan delako. Honek normaltasunetik urrun gaudela erakusten du.

XABIER BARANDIARAN. Bat nator Mikelekin, baina abstentzioaren faktorearen arrazoiak ezberdinak izan daitezkeela uste dut. Badira giltza diren beste faktore batzuk ere bai: bat, ezker abertzalearen emaitzak, aukera izan duen tokietan emaitza onak lortu ditu. Bi: PSE-EEk, botoak galdu arren, egoerari eutsi dio. Hiru: EAJ, oro har, lehen alderdia da EAEn. Egia da boto asko abstentziora joan zaiola, Gipuzkoan

batez ere. EAEn hala ere zentralitatea, politikoki, indartsu dago.

Normalizazioa lortzeko alderdien arteko transbertsalitate lana aipatu ohi da. Emaitzak horretarako egokiak al dira?

M. ARAMENDI. Nik ez nituzke txartzat joko, areago Nafarroako emaitzak, lagungarriak dira. Arlo instituzionaletik begiratuta ere onak dira. PSEk eutsi dio, PPren beherakadaren aldean. Duela 8 urte egoera alderantzizkoa zen, eta PP baino eragile baikorragoa da PSOE normalizazioa lortzeko. Alderdi abertzaleen egoera ez da argitu ordea, ez dago nagusitasun garbirik, areago nahastuta geratu da. Hori txarra al da prozesurako? Ez dakit!

X. BARANDIARAN. Abertzaletasunaren nagusigoa garbia da.

M. ARAMENDI. Bizkaian bai, Gipuzkoan parekotasun batera itzuli gara.

X. BARANDIARAN. Hori egia da. Gipuzkoan EAJ eta ezker abertzalearen arte-

ko oreka dago, baina Jaurilaritza osatzen duen hirukoaren ikuspuntutik begiraturik nagusitasun bat dago EAEn. Abstentzioaren arrazoiak aipatu nahi ditut: bat, herritarrak politikarekiko jarrera berria hartzen ari direla, eta bestea, oso inportantea, abertzale-tasunak bizi duen une delikatua.

Otegi prozesua blokeatua zegoela esan du eta orain hautsita. [ETAk su-etenaren amaiera iragarri baino lehen esana].

M. ARAMENDI. Agendaren denbora kontuan hartuta, ziur aski prozesua hautsita zegoen urte hasieraz geroztik, aldiz, prozesua ideia filosofikoa bezala ulerturik ez dago hautsita. Barajaskoa bezalako atentatuak izango dira beharbada, prozesua luzatuko da, baina gaur egiten ez dena bihar egin beharko da, ez dago beste alternatibarik

X. BARANDIARAN. Ados nago. Izan ere, bake prozesua euskal gizartean giza

eskubideen eta erabakitzeko eskubidearen printzipioak ezarri zirenean hasi zen nagusitzen. Printzipio horien kanpo kokatzen diren eragile politikoek ez dute Euskal Herrian lekurik. Prozesuak une hobeak edota txarra-
goak biziko ditu, ETAk nola-halako ibilbideren bat egin lezake, baina borroka armatuaren zikloa, politiko-
ki, bukatu da, prozesua bururaino eramatea beste aukerarik ez dago.

Ziklo gogorra etor omen liteke artean.

M. ARAMENDI. Zeren gainean? ETak eragin dezake politikoki, adibidez, Euskal Yaren eraikuntzan?

X. BARANDIARAN. Ez. Hasteko euskal gizartearen gehiengoa ETaren aurka dagoelako eta Euskal Yaren alde. Gizarteak ETari, fenomeno politiko bezala, arnas politikoa kendu dio. ETak ez dauka politikoki jokatzeko margenik. Atentatuak egin ditzake, baldintza lezake alderdien jarduna, baina ezin du Estatua kolokan jarri.

Alderdien jardunean eragin dezake ETak. EAJn bi sektoreen arteko gero eta eztabaida biziagoa antzematen da.

X. BARANDIARAN. Alderdi politiko guztietan eztabaida handia dago, EAJn ere bai, bistan da. Baina ondo bideratzen bada, onuragarria izango da.

Alderdiak erabaki inportanteak hartzeko unean daude eta EAJ bereziki.

X. BARANDIARAN. Bai. Baina EAJk bere ponentziak ditu eta horiek markatzen dute bidea. Horren agergarri da lehendakariak markatutako ibilbidea, ibilbide garbia eta Legebiltzarrean gehiengoaren sostengua jaso zuena.

Baina EAJko sektore guztiek indar berarekin urratu nahi al dute bide hori?

X. BARANDIARAN. Uneon alderdia Ibarretxe lehendakariarekin dago. Ibarretxeren ibilbidea, ibilbide orria da, eta alderdian egon daitezkeen eztabaidek ibilbidea indartu behar dute.

M. ARAMENDI. Nik arazo bat ikusten diot EAJri: bere bi hipotesi nagusiak duda-mudazkoak direla. Bat Espainia barruan eroso samar bizi daitezkeen hipotesia da. Hipotesi hau gero eta problematikoagoa ikusten dut Estatuko politika gero eta muturtuagoa dagoelako, eta honek ez du ETaren biolentziarekin erabateko loturarik, Espainiako gobernuak elementu zentrifugoak lantzeko duten jarrerarekin baizik. Nazio indentitatearen arazoa da. Beste sektorearen hipotesia Europako herrien ideia da, herri hau eroso samar aurki daitezkeen hipotesia. Hipotesi hau asmo onekoa da, baina ez da errealista, Europa ez doalako aurrera. Estatuak jaun eta jabe dira eta Estatua ez duen herriak jai du.

Orduan, herri honek ez du irtenbiderik.

X. BARANDIARAN. Mikelek planteatzen duen moduan ez. Baina planteamen-
dua ez da guztiz zehatza. Uneon Euskal Herriari irtenbiderik ematen ez dioten bi bide daude. Bat, Espainiako

Konstituzioaren bidea, azken 30 urteotan ikusi bezala. Bestea, borroka armatuaren bidea da. Agortu da. Uneon, bidea —eta bidea ez da EAJren zeregin soil— erdigunean dagoen ubide politikoari forma politikoa emateko gaitasunean datza. Erabakitzeko eskubideari forma politikoa emateko gauza bagina, forma politiko horrek nolabaiteko hitzarmena ekar lezake Espainiarekin, berdintasunean oinarritutako hitzarmena. European lekua izatea hurrengo fase batean etorriko litzateke. Uneon, herri bezala iraunbidea ziurtatu nahi badugu, aipatutako bi printzipioei egitura politikoa eman beharko genieke. Nik hortik ikusten dut irtenbidea, ez beste inondik.

M. ARAMENDI. Horretarako erreferenteak aztertzen hasi beharko genuke lehenik. Oraindik 1990eko hamarkadako Europako ekialdera begira bizi gara, estatu berri independente samarrak sortu ziren orduan. Horrek giro bat sortu zuen gurean, baina Madrilén beldur politiko ikaragarria ere bai. Aznarrek Euskal Herriaren balkanizazioaren aitzakian egin zuen bere politika. Ekialdeko prozesua amaitu zen hala edo nola eta orain gure erreferenteak askoz hurbilago daude. Gu Atlantikoko herrialdea gara, Irlandako prozesua hurbil dugu. Eskozian, esaterako, prozesu parlamentario bat garatzen ari da, biolentziarik gabekoa, baina egiari zor, Eskoziak guk baino estatu malguagoa du aurrean. Espainiako Estatuak ez du Erresuma Batuak bezala jokatzeko. Guk Ibarretxe Plana edo antzekoa proposatu dezakegu, Erre-

“Guk Ibarretxe Plana
proposatu dezakegu,
Erresuma Batuan inor ez
litzateke asaldatu,
Espainian aldiz ikusi dugu”
Mikel Aramendi

07
UDA ZURE
NEURRIRA
www.ueu.org

Udako Euskal Unibertsitatea

35.
Udako
Ikastaroak

BAIONA
UZTAILAREN 9tik 13ra

EIBAR
UZTAILAREN 2tik 13ra

IRUÑEA
UZTAILAREN 16tik 20ra

suma Batuan inor ez litzateke asaldatuko, Espainian aldiz ikusi dugu. Kataluniako Estatuta nola bukatu zen ere ikusi dugu. Atlantikoko eta Ekialdeko erreferenteak ditugu, baina gurean praktikan Turkiako arauak aplikatzen dira.

Alderdien esparrura itzuliz: mapa politikoa egituratzeko garaia heldu da eta alderdi bakoitzak bere tokia nahi du.

X. BARANDIARAN. Bai. Nik errespetatzen dut alderdi bakoitzak bere bidea urratzea, baina gure herrian ez gaude alderdi ikuspegi batetik aritzeko unean, herri ikuspegia lantzeko unean baizik. Eta herri honi irtenbidea aurkitu nahi badiogu, oinarritzko puntuetan ados jarri beharko dugu. Aipatutako bi printzipioak dira uneon, oinarritzko puntuetara eramango gaituzten bakarrak.

Zuk Xabier, printzipio horiek oinarri ikusten duzu irtenbidea: EAJz harago joanez, hirukoaren bidez, Aralar barne. Baina, Euskal Ya, errauste plantak edo Pasaiaiko portu berriaren proiektu estrategikoak tarte direlarik, posible al da?

X. BARANDIARAN. EAJ, EA, EB eta Aralarren artean ezberdintasunak direla esaten da, baina Jaurkitzean hirukoa dago eta AHT egiteko akordioa dago. Alderdi bakoitzak bere proiektu estrategiakok izanda ere, alderdiek ahalmena dute herri proiektuan bat egiteko. EB eta Aralarrekin ezberdintasunak daude, baina gaitasuna dago akordioak lortzeko. EAJ eta EBren artean akordioak daude: euskaran, kulturari, etxebizitzan... Proiektu estrategikoetan diferentziak izateak ez du galarazten gainerakoetan adostasunak lortzea. Eztabaida faltsua da batzuetan.

M. ARAMENDI. Faltsua izanda ere, eztabaidak politika errealean eragiten du. Azpiegituren atala bat besterik ez da, baina beste askoren menpekota. Alderdiek normalizazio politikoa azpiegituren aurretik dagoela esango dute, baina praktikan ez da horrela beti.

Nafarroa aztergai azkenik: 30 urte eta gero EAErekiko lurralde berezia bilakatu. Estatu aferra da Nafarroa.

X. BARANDIARAN. Abertzaleok urtetan akats asko egin dugu, eta espainolismoak erreakzioz beste hainbeste edo gehiago. Hauteskundeetan UPNrekin kontrako erreakzioa gailendu da.

“ETak atentatuak egin ditzake, baldintza lezake alderdien jarduna, baina ezin du Estatua kolokan jarri”
XABIER BARANDIARAN

M. ARAMENDI. Nafarroa eskualdeka ulertu behar da, EAE lurraldeka ulertu behar den bezala. Nafarroan hiru eskualde nagusi daude: Mendialdea, Iruñerria eta Erribera.

Barandiaran eta Aramendirekin elkarrizketa ETaren su-etenaren amaiera ezagutu aurretik egin genuen, Donostiako Bulevardean.

Soziologia oso bereziak dira. Duela 30 urte errealtate horiek ez ziren kontuan hartu, ezta errealtateek izan zezaketen garapen soziologikoa, demografikoa, urbanistikoa... Arazo sakonak ditu, eta epe laburrean ez dira argituko. Nafarrek oreka horietan bizi beharko dute, Nafarroan ez da nagusitasuna lortuko duen korrante politikoa ikusten.

X. BARANDIARAN. Hauteskundeek UPNren gehiengo osoaren politika agortu dela erakutsi digute. Nafarroako sektore zabalek UPNren

espainolismo garrantz horri —PPren tzat eredua dena— ezezkoa eman diote, eta bereziki Na-Bai bozkatu dutenek.

Zer aukera du Na-Baik?

X. BARANDIARAN. Aukera bakoitzak bere arriskuak ditu, eta arrisku bakoitzak bere aukerak. Na-Bairi boterearen kudeaketa egiteko aukera heldu zaio eta hazkunde edo kolapso fase batean sar daiteke. Bere barne kontraesanak azkartu daitezke, baina boteretik kanpoan gertatzea ere arriskutsuegia izan daiteke, boto eman dioten askok UPN boteretik kendu nahi duelako. Saiatu behar duela uste dut.

PSNk zein margen politiko dauka?

X. BARANDIARAN. Ez dakit PSNk zein erabaki hartuko duen, baina Nafarroari on egingo lioke PSNk —Na-Bairekin batera— UPN boteretik kentzea. Erronka oso handia da PSN eta PSO-

Erentzat, jakina. Erabakitzen badute aldaketaren prozesua martxan jartzea, Nafarroa datozen hauteskundearen ardatz izango da, eta PPren presio handia izango dute. Kontua da bere boto emailek zer nahi duten: Gobernua sartzeko edo oposizioetik bide egitea datozen hauteskundearen zain. Zaila da jakiten...

M. ARAMENDI. Zaila da zer egingo duen jakitea, baina zer egin beharko lukeen garbi daukat —ez naiz nire ikuspegi politikotik ari—, nire ustez boterea hartu behar du.

Aukera pasatzen uzten badu, oso zaila izango da beste aukerarik izatea. Madrilgo interesak eta beharrak alde batera uzteak arriskua hartzea eskatzen du. Bestela, bere boto-emailek agintzeko ahalmena bukatu zaiola pentsa dezakete. PSN oso gaizki ateratu zen Gobernutik [PSNko presidente ohi Urralburu ustelkeria kasuengatik auzipetua izan zen] eta ez bada azkar samar itzultzen, iraganaren zama gainetik kentzeko gauza ez dela ageriko da, PSN ez dela UPNk egin duena hobetzeko gauza, alegia. ■

AERONAUTIKA

Miñaoko hegazkin laborategia Europar aitzindari

Miñao (Araba) CTAK eraikitako laborategi aeronautiko berria obratan.

Aste gutxi barru egongo da prest Teknologia Aeronautikoen Zentroak (CTA) sortutako laborategi aeronautikoa. Miñaoko Teknologi Parkean (Araba) egongo da laborategia eta sektoreko hiru enpresa garrantzitsuenek sustatu dute sorrera: Aernova, ITP eta Sener. Lehenengo lanak Airbus enpresarentzat izango dira. Airbusek, besteak beste, zama-lanetarako hegazkin militarra egiten du Europako partzuergoarentzat, A-400-M hegazkina.

DANIEL UDALAITZ

SANTURTZI

Herriko Parkean, ekainaren 15etik 24ra arte

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi
irakurriz!

Langileak hegazkinaren piezen erabilgarritasuna ziurtatzen.

EUSKAL HERRIKO aeronautika sektorea oso azkar ari da “hegan” egiten, eta badirudi bere urrezko aroan dagoela. Azken zortzi urteetan irabaziak bikoiztu egin ditu. 6.300 langile baino gehiago ari dira sektorean eta kopurua bikoiztu egin da azken urteetan. Miñako Teknologi Parkean egiten ari diren laborategi aeronautiko berria horren erakusgai da. Teknologia Aeronautikoen Zentroak (CTA) sortu du laborategia eta, European, aitzindaria izango da. Inaugurazio ekitaldia abuztuan egitea aurreikusi dute, baina, aurretik, laborategian egongo den tresneria doitu eta probak egin beharko dituzte, guztia martxan jarri ahal izateko.

CTA sektoreko hiru enpresa garrantzitsuenek sustatzen dute: Aernova, ITP eta Sener enpresek. Aernovak Gasteizen ere baditu instalazioak, eta Gamesa enpresaren aeronautika ataletik jaio zen. Haren kapitala Gamesatik eta Castilla La Mancha aurrezki kutxatik etorritako kudeatzaileen artean banatuta dago. ITP eta Sener enpresek Bizkaian dituzte instalazioak, eta, oso ezagunak izateaz gain, esperientzia handia dute sektorean. Hiru

enpresek 1997tik dute teknologia zentro espezializatua, CTA deritzona, eta bi egoitza ditu CTAk, Miñako eta Zamudioko parke teknologikoetan bana. Arabakoan, laborategi berriaz gain, egitura probak egiteko zentro bat dute, gainera. Bizkaikoan, motorren

Teknologia aeronautikoen zentroaren lehenengo bezeroa Airbus izango da hiru milioiko kontratuarekin

saioak egiten dituzte. CTAk 3,6 milioi euroekin itxi zuen azken ekitaldi ekonomikoa, %12,5eko igoera izan zen hori. Egun, goi mailako prestakuntza duten 40 langile ditu, eta 60 langile izatera hel daiteke.

Laborategi berriaren gakoak

Laborategi berria Miñako Teknologi Parkean dago eta, European, erreferentziatzat jotzen da. 2007an, 2,3 milioi euro inbertitu dira laborategi hori egin ahal izateko. 8.200 metroko

lursaila hartzen du eta 200 metroko azalera egin dituzte eraikinak. Laborategian, saioetarako bi gela daude elkarren ondoan. Hamabost metroko altuera dute gelek, pieza edo atal handiekin lan egin ahal izateko. 450 metroko hiruki formako eta bost metroko altuera duen gela bakarrean atxikita daude bulego teknikoak. Hegazkinen atalen “bizitza oso azele-ratu”ko saioak egingo dira laborategia horretan. Goi teknologiaz hornituta egongo da, HALT delakoaz. Dagoeneko, munduko eraikitzaile garrantzitsuenek eskatu dute goi teknologia hori, esate baterako, Boeing eta Airbus enpresek, eta, Ipar Amerikan horrelako laborategiak badauden arren, European aeronautikaren industriadako horrelako zerbitzu aurreratua eskainiko duen lehenengoa izango da.

Zein da laborategi horren gakoak? Teknologia berri horiekin egingo dituzten saioek hegazkinetako piezak egiaztatzeke denbora murriztuko dute. Hegaldiak hasi baino lehen, hegazkinaren pieza guztiek azterketa zorrotzak gainditu beharko dituzte muturreko egoeretan. Zertarako?

Oso goian hegan egiten ari den sektorea

Euskal Herriko aeronautikaren sektorea oso altu ari da "hegan" egiten eta, adituen eta analisten arabera, etorkizun bikaina du. Ipar Amerikako irailaren 11ko atentatuen ondoren, mundu mailako beldur eta krisi denboraldia jasan behar izan zuen sektoreak. Egun, krisi hori gaindituta dago. Hainbat arrazoik iragartzen dute aeronautikaren etorkizun ona: aireko zirkulazioak eta aparatu handien eskaerek mundu osoko merkatuetan izan duten gorakadak, merkatu zoko berriak, hegazkin pribatuak edota aerotaxiak.

Sektore horretako konpainiek, adibidez, ezaugarri bereziak dituzte Euskal Herrian: balio erantsi handia eta goi mailako prestakuntza duten langileak. 1997an, Hegan ize-neko klusterra (sektore elkar-tea) sortu zen. Kluster horretan, aeronautikarekin zerikusia duten 35 enpresa eta zentro teknologiko daude Araban, Bizkaian eta Gipuzkoan. Aernova, ITP eta Sener dira sektore horretako enpresarik garrantzitsuenak. Kluster horretako enpresek aireontzi handien programetan hartzen dute

parte, esate baterako, A-380 hegazkinean, Airbusen beste lanetan eta Boeing markako zenbait hegazkin motetan, baita Embrear eta Bombardier fabrikatzaileen lurralde hegazkinetan, negozioetarakoetan edota Sikorsky helikopteroetan ere. Erreportaje honen hasieran aipatutako CTaren laborategi berriaren lanak beste bultzada bat ekarriko du sektorearentzat.

EAEko aeronautikaren sektorean, 1999an, 2.922 langilek egiten zuten lan orotara; 2006an, berriz, 6.321 langile zituen, eta espero da datozen urteetan langile kopurua handitzea. Azken ekitaldi ekonomikoan, 2006an, 837 milioi euroko fakturazioa izan zuen, 2005ean baino %7 gehiago, eta Espainian sektoreak batez beste lortu zuena baino gehiago, %5 inguru handitu baitzen. Azken zortzi urteetan, fakturazioa bikoiztu egin da. Fakturazio oso horretatik, 570 milioi euro esportazioetatik lortu zuten. I+G oinarritzea da sektore horretan eta, iaz, 115 milioi euro bideratu ziren bereziki horretara, 2005ean bideratutakoa baino ia %49 gehiago.

Pieza bakoitzaren mugak ezagutzeaz gain, haien benetako iraupena ezagutzeko, arazoak sortu eta hegazkina arriskuan jarri baino lehen. Orain arte, piezak aztertzeako sistema tradizionalak lau hilabete eta urtebete bitartean irauten zuten, eta, Euskal Herriko laborategiko teknologia berriarekin, denbora hori %90 txikituko da, adituek diotenez. Are gehiago, kasu batzuetan, astebete baino ez dute iraungo.

Airbusen A-400-M hegazkinerako lehenengo lanak
Lehenengo bezeroa Airbus izango da, Espainiak bere filialaren

bidez lortu baitu kontratua egitea, hau da, Sistema Aeronautikoen Espainiako Konpainiaren (CESA) bidez. A-400-M zamalanetarako hegazkin militarra izango denaren osagai hidrauliko eta mekanikoak helarazten hasiko zaizkio laster. Horregatik, laborategia prestatu ondoren, hegazkin militarren egiturako zatiak sartzen hasiko dira laborategiko proba geletan. Lau motorreko hegazkina da; 42 metro luze da, eta 32 tonako pisua du. Euskal Herriko enpresak Airbusekin sinatu duen kontratuaren arabera, hiru milioi euro irabaziko ditu, eta 2010 arte izango du lana. ■

TXIKIPOLIT JATETXEA

Musika plaza.
20800 Zarautz
Tel: 943 83 53 57
e-posta: info@txikipolit.com
web orria: www.txikipolit.com

Marokoko tearen errittoa eta euskal gramatika

Batek Euskal Herrian geratu nahi du eta lan bila hasita euskara jakitea eskatu diote. Besteak Euskal Telebista ikustea gustuko du eta zer dioten ulertzea nahi du. Horregatik hasi dira Daniel Angel Obian eta Karin Díaz beste hamar ikaslarekin batera euskara ikasten Erretereriako Udal Euskaltegian.

ITSASO IBARRA

Argazkiak: Maddi Soroa

Daniel Angel Obian (eskuinekoa) eta Karin Díaz (kamiseta gorriduna) ikasleekin hitz egin dugu. Zapi berdea daukana berriz, Leire Zinkunegi irakaslea da.

ARRATSALDEKO ZORTZIAK. Batzuk lanetik etxera doaz eta beste batzuk karpeta eskuan euskaltegira bidean. Ukraina, Venezuela, Irlanda, Kolonbia, Maroko, Ekuatore Ginea, Bolivia nahiz Erretereriakoak (Gipuzkoa) dira. Denak Leire Zinkunegiren klasera doaz, euskara ikastera. Inprimaki bat betez hasi dute gaurkoan klasea, eta ondoren,

zenbakiak errepasatzeari ekin diote jolas baten bitartez. Hasiberriak dira euskara ikasten eta jada euren burua aurkezteko gai dira. Elkarri nor diren eta nongoak diren galdetzen dabiltza giro ederrean. Tartean dira Karin Díaz eta Daniel Angel Obian.

Díaz Venezuelatik etorri zen Erretereriara. Lehengusinari bisita

egitera etorri eta bertan geratzeari erabaki zuen duela bi hilabete. Bertan bizitzeko geratu nahiak behartu du euskara ikasten hastera: "Lan bila hasi nintzen eta leku askotan euskara jakitea eskatzen zidaten". Euskara hizkuntza ezberdina eta zaila dela aipatu du, baina zailtasunak ez datozkio gramatikarengatik: "Inguruan ez dut eus-

Idearen jatorria

Mikelazulo elkarteak, Erreterian, hainbat urte darama Herrien Astea antolatzen, eta bertan sortu zen ikastaroa egitearen ideia. Joseba Barriolak kontatu digu hasiera: “Hemengo etorkinekin harremana sortzeko nahia zegoen eta Herrien Asteak egiterakoan saiatzeko gara hori lantzen. Alabaina, harremana aste bakarrera murriztu beharrean, urtean zehar luzatu nahi genuen.

kararik entzuten. Klasean baino ez dut entzuten euskara eta horrela ez dut nire burua behartuta sentitzen euskara ikastera”.

Daniel Angel Obian berriz, Ekuatore Gineatik etorri zen Erreteriarra duela urtebete. Iritsi zenetik izan du euskara ikasteko interesa: “Bertan geratu nahi dut eta gaztelania hitz egitea gustuko ez duen jendearekin komunikatzeko euskara ikasi nahi dut”. Berak, ordea, badu beste arrazoi bat: “Euskal Telebista ikustea gustuko dut eta zer esaten duten ulertu nahi dut”. Karin Díazez dioenez, “azpituak jarriko balituzte azkarrago ikasiko genuke”.

Kulturak trukatzu

Talde horretako kideek ikasgelan bertan lantzen dute euskara, ohiko moduan. Baina Erreterian badute etorkinei euskara irakasteko beste modu bat: “Nazioarteko kultur ikastaroa euskara ikasten” egitasmoa. Bertan, urtariletik apirilera artean Ukraina, Polonia, Errumania, Venezuela, Maroko, Ekuador eta Kolonbiako etorkinekin batera, Erreteriarroko zenbait lagun jardun dira bata besteari euren kultura eta ohiturak ezagutarazten. Joseba Barriolak, egitasmoaren bultzatzaileetarikoa, hala esan ditu: “Ez genuen lurraldeen inguruko azalpen magistralik egin nahi. Bakoitzak nahi zuena azaldu zuen. Azalpen horien haritik euskararen zenbait elementu lantzen saiatu ginen. Haria gramatika izan beharrean elkarrekiko harremana eta informazioa izan zen. Jai batekin hasi ginen eta bidaia batekin amaitu

genuen”. Euskara ikasteko gonbita egin nahian, txalo eta perkusio bidezko jaiarekin hasi zuten ikastaroa. Zuberoako doinu batekin, jolas eginez, euskararen oinarritzko sei hitz ikasi zituzten: hats, hots, huts, hatz, hitz eta hotz. Munduko hizkuntzei jai bat eskainiz amaitu zuten festa, bakoitzak olerki bat irakurri zuen bere jatorrizko hizkuntzan.

Ondoren, aditzak ikasteari ekin zioten, baina gramatikako liburua erabili beharrean, hainbat herrialdeetako ohituren azalpenez baliatu ziren. “Izan” aditza ikasteko Donostiako danborrada izan zuten baliagarri. Nor-nori-nork berriz, Ukrainiako

“Zuberoako doinu batekin jolas eginez euskararen oinarritzko sei hitz ikasi genituen: hats, hots, huts, hatz, hitz eta hotz”

Joseba Barriola

janari tipikoa dastatzu eta bertako berri jakinez ikasi zuten. Eta “eduki” aditzarekin Marokoko tearen erritua izan zuten lagun: “Errito osoa egin ziguten; pastak ekarri zituzten eta sabel dantza ere egin zuten” dio Barriolak. Ekuadorreko musika, dantza eta janaria ezagutzeko aukera ere izan zuten ikastaro honen bitartez.

Norberak bere kultura besteei azaltzeaz gain, ikasgelan ikasitakoa praktikan jartzen aritu izan dira. Hala, Vivaldiren musikarekin erlaxazio eguna egin zuten euskaltegian, ikasitako kontzeptu gramatikalak barneratzeko.

Joseba Barriola, egitasmoaren bultzatzaileetarikoa.

Motibatu nahian

Ekintza horiekin guztiarekin ikasleak euskara ikastera motibatzea zuten helburuetarikoa bat antolatzaileek: “Jendea hartzaile hutsa izan beharrean, partaide izatea nahi genuen. Horrela, beraien autoestima eta besteekiko errespetua landuz. Gainera, ez da izan ikasketa arrazionala; dantza, musika, janari eta mugimenduaren bidez gauzak errazago ulertzen dira eta aditzak harrapatzea errazagoa izan da. Garrantzitsuenak ikasleak motibatzea izan da, badaude euskara ikasten jarraitzen dutenak”, dio Joseba Barriolak.

Apirilean amaitu zuten ikastaroa eta jendea oso gustura ibili da Barriolaren hitzetan: “Ikastaro hori, agian, ez da euskara ikasteko, baina interesgarria izan daiteke euskararen inguruko motibazioa pizteko”.

Euskaltegian bataren eta bestearen herrialdeetako ohiturak ezagututa, bidaia bat egitea erabaki zuen taldeak. Autobusa hartu eta euskaltegiko etorkin piloa Nafarroako Leiza eta Zubietara ezagutzera joan ziren. Inñaki Perurenarekin egon eta errota zahar bat bisitatu zuten.

Ikasle batzuek jaiarekin hasi eta bidaiarekin amaitu zuten ikastaroa, beste batzuek udal euskaltegian jarraitzen dute euskara ikasten. ■

Babeslea: Erreteriarroko Euskara Zerbitzua

Erreteriarroko Udala
euskarazko komunikabideen alde

Osasun publikoa gaixo dago

EAEko osasun publikoko langileek lehengo astean hainbat mobilizazio egin zituzten gizartearentzat oinarritzkoa den zerbitzu honetan baldintza hobek eskatzeko. BAMEkoen –barruko mediku egoiliarren, gaztelaniaz MIR– gatazka egun batzuk lehenago amaitu zen. Hau guztia osasun publikoa duela urte batzuk esaten zen bezain eredugarria ez den seinale da. Zerbitzuen eskaera izugarri igotzen ari da. Azpiegitura asko zaharkituta geratu dira. Duela bi hamarkada zaintzen zen biztanleria kopuru bera zaintzen da gaur egun, baina ospitaleetan %22 ohe gutxiago dago, batez besteko egonaldi-denbora gutxitu egin delako. Era irrazionalen hazi dira guardiak. Langileek gehiegizko tentsioa dute beren jardueretan eta arretaren kalitateak okerrera egin du. Ospitaleetako larrialdietan kolapsoak sortzen dira, hauetara geroz eta maiztasun gehiagorekin joaten baitira gaixoak, lehen mailako arretan izaten diren atzerapenez gogaituta. Egoera hau aldatzeko, inbertsio handia egitea beharrezkoa da. Inguruko herrialde europarretan dituzten BPGen (Barne Produktu Gordina) portzentajeetara heldu beharko genuke. EAEko osasun publikoko gastua, BPG kontuan hartuta, %4,2an dago; Espainiako Estatukoa, aldiz, 5,7an eta Frantziako Estatukoa eta Alemaniakoa, %8an. Gastu publikoan lehenetasunak ezarri behar dira. Adibidez, osasun publikoak baino diru gehiago jasotzen du EITBk. Gainera, sozietateen gaineko zergak gutxitzen jarraitzen dute, eta esango dute ez dagoela dirurik osasunean inbertitzeko. Ezta beste giza zerbitzuetan ere! Politika neoliberalaren ispilu da.

Juan Mari Arregi

D eredu eske Ezkaba eskola

ANTSOAINO Ezkaba ikastetxean A eta D ereduan diharduten haurren gurasoek 80 sinadura aurkeztu dituzte Nafarroako Gobernuko Hezkuntza Sailean. Gurasoek Iruñeko Txantrea auzoko Doña Mayor de Navarra ikastetxean D eredua jartzea eta Antsoainen A eta D ereduak eskainiko dituen beste eskola bat irekitzea eskatu dute. Hezkuntza Sailak eskola berria Txantrea auzoan irekitzea erabaki du eta A eta D ereduak eskaini ordez, A eta British deiturikoa izango ditu.

EHUren euskara plana

ERREKTOREAK, Juan Ignacio Perez Iglesiasek, Euskararen Plan Gidaria aurkeztu berri du. Helburu nagusia euskara egunerokolan tresna bihurtzea da. Helburu zehatzagoak hauek: 2012. urterako irakasleen %43 elebidunak izatea, bi ikasturte barru graduako ikasgai guztiak euskaraz eskaintzea eta Administrazio eta Zerbitzuetako jendaurreko langile guztiak euskaldunak izatea. Juan Ignacio Perez Iglesiasen esanetan, helburu guztiak betetzeko modukoak dira.

BAHEA

Geoffrey K. Pullum hizkuntzalariak gipuzkoacuskara.net-en (Language Log web gunean jatorrizkoa) esanak: “Australiako Indigenen Gaierako ministro Mal Brough-ek adierazi zuenez maiatzaren 24an, Australiako gobernuak “plan bat antolatzen ari da guraso aborigenei gizarte laguntzak murrizteko, era horretan haurrak eskolara bidali eta ingelesa ikastera beharturik egon daitezten”. Australiako jatorrizko hizkuntza miresgarriak lehendik ere arrisku bizian eta kinka larrian egongo ez balira bezala. Brough kezkaturik dago eskualde bakartuetan aborigen batzuk “soilik beren hizkuntzaz mintzatzeko gai direlako, askotan 200, 300 edo 400 lagunek besterik ez dakiten hizkuntzan”. Hau da: hizkuntza horiek muga-mugan daude, bidean aurrera egin ahal izateko hiztun kopuru gutxienekoa galtzeko zorian. Beraz, asmoa da jende horri gizarte laguntzak kentzea gehiengo menderatzailearen hizkuntza ez ikasteagatik. Australia ez ote da inoiz aldatuko?”.

Txapela
buruan
ta ibili munduan

Narrika, 18. Donostia
telf. 943428299 www.txapelaburuan.com

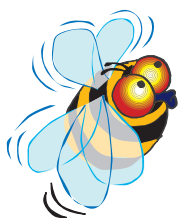
ZIZTADAK

*Erlamandoen lasterketa,
erlauntzara itzulera eta erlezain burutsua.*

*Egin zaitez 3 jolas hauen bidez
erle esploratzaile prestua.*

>>> 5 urtetik gorakoentzat

Eskaerak:

© 943 371 545

www.argia.com

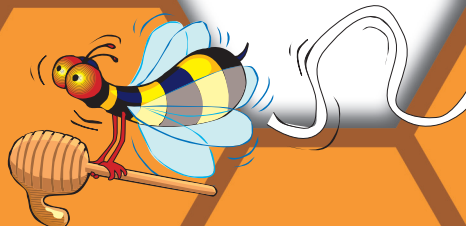
denda@argia.com

Prezioa:

33 €

ARGIAren
harpidedunek:

-%15

Thomas Sankara Burkina Fasoko kapitain gorri hura

2007ko ospakizunen artean bada bat herrialde frankofonoetako ezkertiar eta altermundialisten artean seguru aipatuko dena. Duela hogeitaz urte kolpe militar batek eten zuen Afrikako Burkina Fason lau urtez militar ezkertiar baten itzalean martxan jarritako iraultza saioa.

IKUR POLITIKO BIHURTUA, Thomas Sankarak herentzia intelektual eta politikoa Afrikaz gain mundu osoan utzi zuen. Horrek kezkatzen ditu batzuk Burkina Fasotik urrun ere. Bamakon 2006an egin Afrikako Gizarte Foroan eta Nairobiko 2007ko Munduko Gizarte Foroan omenaldia egin zaio Sankarari. Zailtasun batzuk gorabehera, Burkinan 1983ko iraultza oinarritu zen batetik, munduko harreman menperatzaileen kritikan –finantza erakundearen rola eta potentzia neokolonialena– eta bestetik, politika ekonomikoak berriro pertsonen beharretan eta lekuko merkatuen garapenean zentratzen. Ideia horiek ukatzen dituzte mundializazio liberalaren sustatzaileek. Nor da *Le Monde Diplomatique*ko bere blogean Ane-Cécile Robert-ek halako garrantzia aitortzen dion Thomas Sankara hori?

ARGIAko irakurle beterano batzuei ezaguna egingo zaie Sankara kapitaina. 1980ko hamarkadan behin baino gehiagotan ekarri zuen orriotara Pablo Sastrek, nazioarteko kroniketan. AEBen eta Sobiet Batasunaren arteko gerra hotzaren garai haietan, garapen bidean dauden herrialdeetan inperioarekiko “dekonexioa” aldarrikatu zuten Samir Amin bezalako intelektual batzuek eta buruzagi politiko eta militar gutxiagok. Horiaren artean, urte labur batzuetan, Thomas Sankara militar gaztearen itzala handitzen joan zen

Afrikar barna. 1987ko urriaren 15ean hil zuten arte.

Hogei urte beranduago, liderraren omenezko ekitaldiak antolatzen ari dira, Afrikar batez ere, baina munduan barna ere bai. Burkina Fason bultzatze lanean Collectif International Sankara 2007 elkarte ari da. Honen buru ezagunena Sama Karim musikari eta irratigizona da, Sams’ K Le Jah izenez ezagunagoa. Mahai-inguruak, ikuskizunak, liburuak, elkarretaratzeak eta abar ari dira prestatzen. Ekintzetako bat Chiapasetik abiatu eta Italian barna, Frantzia eta Suitzatik pasatuz, Uagadugu hiribururaino helduko den ibilaldia izango omen da.

Horiek hala izango dira, baldin eta antolatzaileek ezbeharren bat noztzen ez badute. Dagoeneko amenazo anonimoz ari dira zigortzen Sams’ K Le Jah: “Thomas Sankara hil genuen eta ez zaigu ezer gertatu. Norbert Zongo (oposizioko kazetari burkinatarra, 1998an hila) garbitu genuen eta ez zaigu ezer pasa. Hire txanda ere laster helduko duk”.

Ez da irri egiteko kontua, zeren eta egia baita Sankara hil zutenak libre dabiltzala. Hiltzailetzat aipatu zirenetako bat berrikitan hauteskundeetan aurkeztu omen da. Are nabarmenagoa: oraindik ere agiri ofizialetan Thomas Sankara *mort naturellez* hil zela esaten da.

Irudi handian, Uagaduguko horma batean egindako margolana, Burkina Fasoko nekazal munduko irudi bat islatzen duena. Argazki txikian Thomas Isidore Sankara, 1983tik 1987ra lehendakari izandako militar gaztea. CADTM erakundeak honela deskribatu du Sankarak oraindik ere afrikar gazteetan daukan itzala: “Sankararen sinpletasuna, espiritu argia, haren umorea, zuzentasuna eta eskuzabaltasuna maite dituzte Afrikako gazte askok, ohartzen baitira beren buruak ezagutzen dituztela harengan. Horregatik erakusten dute beren berotasuna ‘Sankara klubak’ antolatuz, Malin bezala Senegalen, Boli Kostan, Beninen edo Ginean. Europako, Asiako, Latinoamerikako, AEBetako, munduko edozein txokotako gazteek ‘Sankara klubak’ sortu dituzte”. Nazio Batuen Erakundeko batzorde batek eskatu dio Campaoré presidenteari argitu dezala nola hil zuten Thomas Sankara.

Hirugarren Munduaren Zorra Deusezteko Batzordea (CADTM, frantsesezko sigletan) da kanpainari nazioartean babes ematen dioten erakundeetako bat. Honen egitura baliatzen da herrialde askotan –Frantzia bereziki– Sankarari buruzko liburuak, filma berriak, eztabaidak eta beste aurkezteko.

Magnizidioaren 20. urteurrena ospatzeko CADTMk egin duen deialdian (“Sankara, ausart gaitezen etorkizuna asmatzen”) pasarte batean honek diote: “Burkinako agintari berriak Thomas Sankarak eta bere ekipoa egin lana desegiten ahalegindu diren arren, lau urte laburretan burutu zuten obra gaur ere bizirik dago afrikarren eta borrokan ari diren herrien bihotzetan, Afrikaren behar eta nahiei erantzuten baitiete. Zorra deusezte, neokolonialismoaren arazoak, ustelkeriaren kontrako borroka eraginkorra, emakumeen eskubideak, nekazarien ekonomia, herriarren erantzukizunak, osasungintza eta heziketa sustatzea... horietan guztietan Sankara aitzindari ageri zaigu”.

Neokolonialismoa salatu

1949an Thomas Isidore Sankara, Yako herrian sortu zen. Hura orduan Haute Volta (Hegoaldeko eskolan Alto Volta ikasi genuen) deitzen zen. Mossi-tarren kasta sisteman ongi kokatutako familia batean sortua zen,

eta aita gainera jendarmea zuen. Anaia Frantzian borrokatu zen Mundu Gerran, eta nazien preso egon. Thomasek militar ikasketak egin zituen, eta lehen enplegua Madagaskarren eduki zuen. Han bere begiz ikusiko zuen erregimen kolonial baten gainbehera, eta armada kolonialak matxinoei egiten zien gerra errukigabea. Militarren artean graduatan azkar igo zen, eta laster egin zen oso ezaguna Uagadugun, besteren artean musikaria ere bazelako: gitarra jotzen zuen Tout-à-Coup Jazz taldean.

Ofizial gazte multzo batekin Officiers Communistes talde sekretua osatu zuen. Militar ezkertiarren mugimendu eta kolpeak sarri ikusten ziren garai haietan Hirugarren Munduan. 32 urterekin, 1981ean, Informaziorako Estatu idazkaria zen Saye Zerbo koronelaren

erregimenean. Dimititu egin zuen, baina 1983an, Jean-Baptiste Ouedraogo presidentek lehen ministro non-bratu zuen Sankara. 34 urte zituen.

Bere biografoek diotenez, berehala ekin zion Sankarak iraultza demokratiko eta herritarra garatzeko lanari. Urte horretan bertan, 1983an, Indiako Delhin burututako biltzar batean harremanetan jarri zen Fidel Castrorekin eta orduan Mozambikeko lehen-dakari zen Samora Machel-ekin. Urte horretan, Ouedraogo lehendakariak espetxean sartu zuen Sankara... François Mitterrand handik pasa eta berehala. Kasualitatea?

Kalean istiluak piztu zituen espetxeratze horrek, eta Blaise Campaoré militar lagunak emandako kolpeak atera zuen Sankara espetxetik, lehendakaritzan ipintzeko.

Herrialdea izen berriz bataiatu zuen, bertako bi hizkuntza nagusietako bi hitz erabiliz: Burkina eta Faso. Baina ikurraz gain, lau urtetan –beste kolpe batekin agintetik kendu eta bera hil zuten arte– egin zituen mintzaldiak eta martxan jarri zituen lorpenak gogoratzen dituzte gaur ere Sankaragandik.

Nazio Batuen Erakundearen egoitzan honela mintzatu zen 1984an: “Larruazala beltza dutelakotz ghettoetan dauden milioika pertsonaren izenean mintzo natzaizue. Munduko iraultza guztien oinordeko izan nahi dugu”. 1986an François Mitterrandi honela hitz egin zion, honek Uagadugura egindako bisitan: “Giza arraza guztien artean gurea denez gehien sufritu duena, zin egin dugu ez dugula sekula lurralde honetako zatirik txikienean ere onartuko injustizia txikiarik”.

Sankararen aldekoek bere mintzaldiak baino gehiago ekintzak dituzte gogoan. Haurren bakunazio masiboak, eskola eta ospitaleak eraikitzea, basoetan zuhaitzak landatzeko kanpaina, Sahellean desertuaren kontrako borroka, nekazaritzako erreforma prezioak arautu eta laborariei zergak kentzea, emakumeen askapenerako neurri aitzindariak (esizioa debekatu, poligamia mugatu, bizi politikoan emakumea integratu), etxebizitzaren inguruko plan zabala, eta abar luzea.

Espetxetik atera zuen Blaise Campaorék eman zion kolpea. Militar frantsesak ez ziren urruti. Eta Thomas Sankara mitoa sortu zen. 20 urte eta Campaoré dago oraindik agintean. ■

<http://www.argia.com/nethurbil.php>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

Z E R B I T Z U A

Beti hurbilago.

Zerbitzu integrala,
pertsonalizatua,
hurbila eta
etengabea.
Horixe
da gure
konpromisoa.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 4 - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Mikel Irizar

Un certain regard

D

enboraren joanean, politika bihurtu da hauteskunderetik hauteskundera alderdiek egiten duten ahalegina, hurrengo argazkian hobeto irteteko. Alboan legoke gestio publikoa; baina honek alderdiei ez die aparteko mesederik egiten, ez bada aginteen arteko mesede trukean, edo propio antolatutako mesederen batek.

Eta, hala ere, behar dugu politikaz hausnarketa, ekimen mesedegarriez gaindi, hurrengo hauteskundeetatik harago. Bestelako begirada bat etorkizunari.

ESKUALDE ETA ALDUNDIA. Ez da ikusi nahi baina EAEn —noski, autonomia erkidegoaz ari naiz— egun ditugun aginte koskek (Udala, Aldundia, Jaurilaritza) oso egitura ez-eraginkorra osatzen dute. Gestioak gai gehienek —zaborra, kultura, ur, errepide edo lurraren antolamendua— udalaren esparrua gaingitu dute dagokieneko. Eta oso modu teknikoan hasi zaie udalen gaingitako egiturei “unitate funtzional” eta antzekoak deitzen, aspaldiko kontua direnean eskualdeak.

Sendotze aldera, eskualdea bihur daiteke hauteskunde-esparru, eta hortik eratorri eskualdeko agintea eta ordezkaritza goi mailetan. Eta eskualdeen aginpidea, udalei baino gehiago aldundiei kendu. Izan ere, aldundiak galdu egin du bere funtzionaltasun historikoa, egitura goragokoak sortu direnean. Nire aburuz, zerbitzuak eta antolamendua eskualdeei dagozkie; ogasuna eta azpiegiturak, Jaurilaritzari. Gera bitez lurralde historikoak historiarako, eta presta ditzagun egitura funtzionalagoak etorkizunerako.

ZAZPIAK BAT ETA HIRUAK BAT. Azken mugimenduen ondoren, garai bateko “zazpiak bat” aldarriak une honetan “hiruak bat” behar luke. Hegoaldeko bi esparruak baditugu, Iparraldekoa falta. Gero beharko da esparru bakoitzean elkarrenganako indarrak sortzea eta metatzea oso eraginkorra izan daiteke Nafarroan, eta Euskal Herria Bai Iparraldean, bakoitza

DANI BLANCO

bere esparruan sortutako metak baitira. Eta EAEn komeniko da gure zatiari dagokion partea ganoraz eta umiltasunez egitea, harrokeria inperialak ahaztuta.

INDEPENDENTZIA ETA KOMENENTZIA. Espainiatik eta Frantziatik arazoak gehiago badatozkigu mesedeak baino, komenigarri izan dakiguke independentzia. Hobeto bizitzeko komenentzia errazago partekatuko dugu egungo euskal herritarrok, Noaingo borrokan galdutakoa berreskuratzeko aldarria baino. Gehiengoari komeni zaigun neurrian sostengatuko dugu independentzia, eta hori gertatzen denean ezagutuko digute kanpotik besteengandik banatzeko eskubidea. Ez lehenago, eta ez alderantziz.

Nazioartean nekez egingo dugu bidea esanaz: “Herri bat garelako badugu erabakitze eskubidea, eta hori aitortu egin behar diguzue. Gero ikusiko dugu zer egin eskubide horrekin”. European erruz gertatzen ari diren independentzia prozesuei ondo erreparatu behar diegu, gurea egokitze. Horren arabera, nire ustez, beste hau da ildoak: “Gehiengo handi batek independentzia nahi dugu, estatu berri bat sortzeko European. Esaguzue zer urrats egin behar dugun. Kontuan izan, aspaldian bagenuela estatua, Nafarroa”.

MARKAK ETA MARKETINGA. Ez dut zalantzarik. Izateko inongo aukerarik izango badugu etorkizunean, hori Nafarroa izenpean izango da. Marketing aldetiko posizionamendu onena duen marka da. Eta on litzateke norabide horretan mugitzea. Utz dezagun “Euskal Herria” munduko euskaldunak batzen gaituen nortasun komunitatearentzat. Oraingoz, gorde dezagun “Euskadi” lurralde baskongadoentzat, eta has gaitezen gaitetik Mendebalde nafarrentzat jartzen. Horrela, noizbaiteko Nafarroa independentea honako hauen bilkura litzateke: Nafarroa Garaia, Mendebalde eta Iparralde. ■

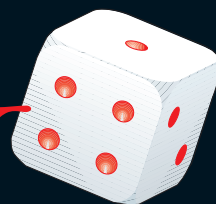
«

Azken mugimenduen ondoren,
garai bateko ‘zazpiak bat’ aldarriak une
honetan ‘hiruak bat’ behar luke.
Hegoaldeko bi esparruak baditugu,
Iparraldekoa falta. Gero beharko da
esparru bakoitzean elkarrenganako
indarrak sortzea eta metatzea

»

ASTE HONETAKO

zozketa

Tarpoon urpekaritza

2 lagunentzat
"urpekaritza bataioa" opari

Kirol portua, A lokala - 7
Getxo **BIZKAIA**

www.divetarpoon.com

1

Olaberriako kartinga

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Gainera auzoa, z/g
Olaberria, **GIPUZKOA**

www.vilarinomotor.com

2

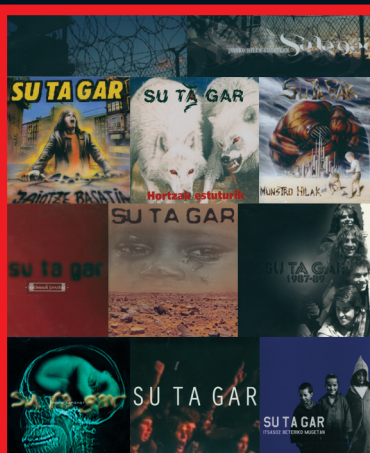
Atxaspi Hotela

Asteburu pasa
bi lagunentzat

Bittiria kalea, 24
Lesaka, **NAFARROA**

www.atxaspi.com

3

Su ta Gar

Diskografia osoa
opari

www.sutagar.com
sutagar@sutagar.com

4

illimani

2 liburu opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

SU TA GAR

- Idoia Uriguen Osa (Eibar)
- Jose Maria Segurola (Gasteiz)
- Jose Luis Silban Urruzola (Zarautz)
- Ardatz Kultur Elkartea (Gasteiz)
- Itziar Aranberri (Mutriku)

TXAPELA BURUAN TA IBILI MUNDUAN

- Errose Aurrekoetxea Gurtubai (Igorre)
- EASO LG errekurtso gela (Donostia)
- Pello Iruretagoiena Gartxotenea (Zarautz)
- Bancogi Club (Donostia)
- Leire Sagastizabal Bidarte (Arrigorriaga)

URRUTI SPORT

- Orkatx Kultur Elkartea (Azpeitia)

2 MOKOGORRI ETA NAIROBITARRA

- Patxi Arostegi Jimeno (Bilbo)
- Talaia Hondarribiko Eskola (Hondarribia)

ATALAIA JATETXEA

- Teresa Alonso Herreros (Gasteiz)

PARTE HARTZEKO

Udako ordutegia dela eta, ekainaren 1etik uztailaren 31 arte
"Harpidedunen arretarako" telefono zenbakiaren ordutegia honakoa duzue:
GOIZEKO 9:00etatik ARRATSALDEKO 15:00ak arte.

Tel: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

www.elhuyar.org/kao

PCrako
bideo-jokoa
euskaraz

Abentura ikaragarriak mundu magikoan

10 urtetik
aurrerakoentzat

Erosteko:

www.elhuyar.org/denda

eta ohiko salmenta-puntuetan

ELHUYAR
edizioak

Elhuyar Edizioak
Zelai Haundi, 3. Osinalde industrialdea
20170 Usurbil
tel: 943 363 040
elhuyar@elhuyar.com - www.elhuyar.org